

KKTC KANAAT ÖNDERLERİ ARAŞTIRMASI

(Nitel Araştırma)

Haziran 2020, Lefkoşa, KKTC

PROJE ANA EKİBİ

Proje Genel Koordinatörü: Ercan ÇİTLİOĞLU

Proje Yürütücüsü: Prof. Dr. Ali ÇAĞLAR

Proje Yürütücü Yardımcısı: Yrd. Doç. Dr. Mustafa Çıraklı

Proje Ana Ekibi: Prof. Dr. Ali ÇAĞLAR, Dr. Öğretim Üyesi Türken ÇAĞLAR,

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÇIRAKLI, Öğretim Görevlisi Dr. Erdi ŞAFAK

Proje Danışmanı: Doç. Dr. Murat TÜZÜNKAN

Proje Asistanı: Ayşe Okşan OKUR

AVRUPA – AKDENİZ ÇALIŞMALARI DERNEĞİ
(ASSOCIATION OF EUROMED STUDIES – ASEMEDS)

Üner Ulutuğ Sokak, No. 1

Lefkoşa

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Tel: + 90 (0392) 229 0835

Fax: +90 (0392) 229 4236

E-posta: info@asemeds.org

Web: www.asemeds.org

ARAŞTIRMA KÜNYESİ

ARAŞTIRMANIN ADI: KKTC Kanaat Önderleri Araştırması

ARAŞTIRMA SPONSORU: KKTC Vakıflar Genel Müdürlüğü

ARAŞTIRMANIN AMACI:

KKTC'nin değerler araştırması çerçevesinde sosyo-ekonomik, sosyokültürel ve sosyo-politik yapılarını incelemek ve buradan hareketle yörede yaşanan mevcut sorunlar ve KKTC vatandaşlarından toplumun kanaat önderleri vasfına sahip kişilerin bu sorunlara bakış açıları, yorum ve değerlendirmeleri ile beklentilerini tespit etmektir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ:

Bu araştırma, sahaya dayalı nitel (qualitative) bir araştırmadır. Araştırmanın verileri, derinlemesine, yarı - yapılandırılmış mülakat tekniğiyle toplanmıştır. Ayrıca alan gözlem notları ile ilgili literatürü oluşturan ikincil verilerden de yararlanılmıştır.

ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEM MODELİ:

Araştırmanın evrenini, KKTC'de faaliyet gösteren farklı kurum ve kuruluş temsilcileri; meslek örgütü - odaları yöneticileri, hukukçular, doktorlar, yerel yönetim idarecileri, gazeteciler - TV program yapımcıları, akademisyenler, diplomatlar, öğrenciler ve dini kanaat önderleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme, "amaçlı örneklem - purposive sampling" tekniği ile oluşturulmuştur. Bu örneklem tekniğinin kullanılmasının temel gerekçesi, KKTC'nin hemen hemen her alanında faaliyet gösteren resmi ve resmi olmayan kurum ve kuruluşlarının yöneticilerine ulaşmaktır. Çünkü, bu kişiler konumları gereği bir nevi "kanaat önderleri" olup, KKTC ve sorunları hakkında daha fazla bilgi ve donanım sahibi oldukları düşünülmüştür.

ARAŞTIRMANIN GERÇEKLEŞTİRİLDİĞİ ZAMAN: Aralık 2019 – Haziran 2020
(Saha Çalışması - Veri Toplama - Mülakat Çözümlemeleri - Analiz ve Rapor Yazımı)

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın temel amacı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde yaşayan vatandaşlarından toplumun bir nevi kanaat önderleri olarak kabul edilen kişilerin, KKTC'nin sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve sosyo-politik görüş ve değerlendirmeleri ile gördükleri sorunlara ilişkin yaklaşım ve çözüm önerilerini araştırmaktır. KKTC’nin, kendisine özgü özellikleri, yani siyasi açıdan Türkiye Cumhuriyeti dışında başka devletlerce tanınmıyor oluşu, ekonomik durumu ve sosyo-politik olarak hem Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ve hem de Türkiye ile farklı ilişki ve sorunlar yaşıyor olması, mevcut durum tespitini gerektirmiştir. Dolayısıyla araştırma, eğitim, sağlık, ekonomik durum, alt yapı, çalışma ve iş durumundan siyasal algı ve değerlendirmelere, sorunlara, Türkiye, GKRY ve KKTC hakkındaki düşünce ve değerlendirmelere ilişkin politika ve uygulamalara - bakışlara kadar çok yönlü ve farklı alanları kapsamıştır.

Araştırma, Avrupa – Akdeniz Çalışmaları Derneği (ASEMEDS)’nin bir projesi olarak gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde, proje danışmanlarından, genel koordinatör, yürütücü(ler), veri çözümlemecileri, veri analizcileri ile rapor yazımına kadar pek çok insanın emeği geçmiştir. Ayrıca, alandan verilerin toplanması sürecinde verdikleri mülakatlar yoluyla bu araştırmaya katkı yapmış olan pek çok değerli insanı burada şükranla anmamız gerekir. Ancak, projenin niteliği ve bilimsel araştırma etik kurallarından dolayı, isimlerini ayrı ayrı zikredemediğimiz için anlayışla karşılanacağını umuyoruz. Bununla birlikte, veri çözümlemesi ve analizi süreçlerindeki değerli yardımları için Sevgili Merve Altun ve Busenur Yıldırım, özel birer teşekkürü fazlasıyla hak ettiler.

Ercan ÇİTLİOĞLU
Prof. Dr. Ali ÇAĞLAR
Yrd. Doç. Dr. Mustafa Çıraklı

İÇİNDEKİLER

Araştırma Künyesi	3
Önsöz ve Teşekkür	4
İçindekiler.....	5
Tablolar Listesi	7
Giriş	8
BÖLÜM 1: ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ VE METODOLOJİSİ	9
1.1.Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	9
1.2.Araştırmanın Yöntemi	13
1.3.Mülakat Yapılan Kişilerin Seçimindeki Kriterler	16
1.4.Verİ Girişİ ve Verİ Analizi	18
BÖLÜM 2. TEMEL BULGULAR.....	20
2.1.Siyasi Konular	20
2.1.1. Siyasete Güven Durumu	22
2.1.2. İstikrar Durumu	24
2.2.Sosyal Konular.....	25
2.2.1. Aidiyet Durumu	25
2.2.2. Sosyal Adalet ve Refah.....	26
2.2.3. Toplum İçi Gruplaşma ve Kamplaşmalar	28
2.2.4. T.C. Kökenli Vatandaşlar ve Yabancılar	28
2.3.Ekonomik Konular.....	30
2.3.1. Sektörel Durum.....	32
2.4.T.C. ile İlişkiler.....	33
2.4.1. Garantörlük Durumu.....	35
2.5.Çözüm e Bakış Durumu.....	37
2.5.1. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi.....	37
2.5.2. İki Toplumlu İlişkiler.....	40
2.5.3. Güney Kıbrıs ile Kurumsal İlişkiler	43
2.5.4. Gelecek Senaryoları ve Çözüm Modelleri.....	44
2.6.Avrupa Birliği'ne Bakış	49
2.7.Diğer Dış Aktörlere Bakış	52
2.8.Doğu Akdeniz'de Yaşanan Gelişmeler.....	54
2.8.1. Adanın Stratejik Konumu	54
2.8.2. Kıbrıslı Türkler	55
2.8.3. Türkiye.....	57

BÖLÜM 3. ORTAK SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	59
3.1.Ortak Sorunlar	59
3.1.1. Ekonomik.....	59
3.1.2. Yönetim.....	60
3.1.3. Siyasete Güven.....	60
3.1.4. İşsizlik	61
3.1.5. Partizanlık	61
3.1.6. İç Göç.....	62
3.1.7. Dış Göç	64
3.1.8. Altyapı.....	66
3.1.9. Sağlık	67
3.1.10. Eğitim.....	67
3.1.11. T.C. ile İlişkiler.....	68
3.2.Çözüm Önerileri	75
3.2.1. Yönetim.....	75
3.2.2. Ekonomi	77
3.2.3. Sosyal	78
3.2.4. Eğitim.....	78
3.2.5. Sektörel	79
3.2.6. T.C. ile İlişkiler.....	80
3.2.7. Dış İlişkiler.....	81
EK 1. Mülakat Soruları	83

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Mülakat Tarihleri, Görüşme Süreleri ve Çözümleme Sayfa Sayıları.....	15
Tablo 2. Mülakat Yapılan Kişilerin Demografik Özellikleri	17

GİRİŞ

Bu araştırmanın temel amacı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) vatandaşlarından toplumun bir nevi kanaat önderleri olarak kabul edilen kişilerin, sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve sosyo-politik görüş ve değerlendirmeleri ile yaşadıkları - gördükleri sorunlara ilişkin yaklaşımlarını araştırmaktır. KKTC'nin, özellikle siyasi açıdan Türkiye Cumhuriyeti dışında tanınmıyor oluşu, ekonomik durumu ve sosyo-politik olarak hem Birleşmiş Milletler (BM), Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), Yunanistan ve hem de Türkiye ile farklı ilişki ve sorunlar yaşıyor olması, mevcut durum tespiti gerektirmiştir. Dolayısıyla araştırma, hane halkından, aile yapısına, eğitim, sağlık, ekonomik durum, alt yapı, çalışma ve iş durumundan siyasal algı ve değerlendirmelere, sorunlara, Türkiye, GKRY ile KKTC hakkındaki düşünce ve değerlendirmelere ilişkin politika ve uygulamalara - bakışlara kadar çok yönlü ve farklı alanları kapsamıştır. Kısacası KKTC vatandaşlarının, genel anlamda kendileri, yaşamakta oldukları sorunları, ülkeleri, iç ve dış sorunlar ile KKTC ve kendilerinin gelecekleri hakkındaki düşünce, yaklaşım ve değerlendirmelerine ilişkin konulara yanıt aranmıştır. Bu amaçla, anlık mevcut durum tespiti başta olmak üzere, bahsedilen konularla ilgili olarak toplumun nabzını tutan, gelişmeleri yakından takip eden ve gündeme yön veren 40 kişi ile derinlemesine yarı-yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın belirtilmiş olan amacına varmak için çalışma, iki ana bölüm çerçevesinde tasarlanmıştır: Birinci bölümde araştırma problemi ana hatları ile özetlenmiştir. Bu başlık altında araştırmanın ana konusu, birincil - ikincil amaçları ve araştırmanın metodolojisine yer verilmiştir. Diğer bir deyişle bu bölümde araştırmanın ana konusu hakkında tarihsel çerçeve ile birlikte araştırmanın tipi, evreni, örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama süreci ile verilerin nasıl analiz edildikleri konuları açıklanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde, araştırmanın alandan toplanan verilerinin analizlerinden elde edilen bulgular sunulmuştur. Son kısmında ise araştırmanın temel bulguları arasında yer alan “ortak sorunlar” ve “çözüm önerileri” başlıkları ve aralarındaki ilişki detaylarıyla değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 1

1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ VE METODOLOJİSİ

Bu bölümde öncelikle çalışmanın amacı ve kapsamı tartışılmıştır. Diğer bir deyişle bu başlık kapsamında şu konulara açıklık getirilmiştir: Araştırmanın temel sorunsalı nedir? Hangi konu(lar) üzerinde odaklanılmıştır? Araştırmanın yanıt aradığı temel sorular nelerdir? Ne tür varsayımlardan hareket edilmiştir? Bununla birlikte araştırmanın neyi, neden kapsadığı ve kısacası sınırlarının ne olduğu konusu da netleştirilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu araştırmanın temel amacı, daha öncede ifade edildiği üzere KKTC vatandaşlarının, “Değerler Araştırması” çerçevesinde, sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve sosyo-politik görüş ve değerlendirmeleri ile gördükleri sorunlara ilişkin yaklaşımlarını, yaşamakta oldukları sorunları, bu sorunlara bakış açıları, özellikle Devlet ve kurumlarından beklentilerine ilişkin verileri toplamak ve buradan hareketle ilgili analizleri yaparak mevcut durumu tespit etmek ve gereksinilen bilgileri üreterek, çözümlere ilişkin öneriler ortaya koymaktır.

Araştırma konusunun esas önemi, Kıbrıs adası, üzerinde yaşayanlar ve tarihinden kaynaklanmaktadır. Bilindiği üzere, 46 yıl önce Yunanistan destekli EOKA terör örgütünün, adayı Yunanistan’a bağlamak için adada Kıbrıslı Türklere karşı yürüttüğü terör eylemleri ve katliamları durdurmak amacıyla Türkiye, 1974 yılı Temmuz ayında “Barış Harekatı” adı altında, 1960 Kıbrıs Anayasası’ndan kaynaklanan garantörlük hakkını kullanarak, bir müdahalede bulunmuştur. Bu müdahale sonucu ada, iki ana politik coğrafyaya ayrılmış ve kuzey kısmı Kıbrıslı Türklerin yaşamakta olduğu ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kontrolünde olan bir bölge haline gelmiştir. Yapılan diplomatik görüşmeler bir sonuç veremeyince, bu bölge, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti adı ile, 15 Kasım 1983 tarihinde bağımsızlığını ilan etmiştir. Söz konusu tarihten beri, bu isim ile kendini yönetmektedir. Özellikle KKTC’nin kurulduğu günden bu güne kadar çok önemli

değişim ve gelişmeler yaşanmıştır. Her ne kadar Türkiye dışında başka devletler tarafından tanınmıyor olsa da KKTC, giderek daha fazla oranda bir entite oluşturmuş, eğitimden sağlığa, tarımdan altyapıya kadar kendi sorunlarına yoğunlaşma ve var olan sorunlarını çözme yolunda önemli birim - yapılar oluşturarak varlığını ve çalışmalarını sürdürmektedir.

Gelişmekte olan ada ekonomilerinin bilinen sorunları olan doğal kaynakların kısıtlılığı, ulaştırma ve enerji problemlerine rağmen KKTC'nin son yıllarda yakaladığı büyüme hızı ile kişi başına düşen milli gelir rakamları önemli bir başarıdır. Ancak KKTC kendine has özelliklerinden dolayı sürdürülebilir bir ekonomiye geçişte ve altyapı yatırımları konusunda yapısal sorunları yaşamaktadır. KKTC'nin Türkiye haricinde diğer ülkeler tarafından tanınmaması bu temel sorunların başında gelmektedir. Özellikle Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın (ABAD) 1994 yılında almış olduğu bir kararla Kuzey Kıbrıs'ta üretilen tarım ürünlerine AB tarafından uygulanan kolaylığın kaldırılması, tarım ihracatını durdurmuş, sanayi ürünlerinde de ortak gümrük vergisi uygulaması ekonomiye büyük bir darbe vurmuştur. Bu kararın ardından, KKTC'de önemli bir diğer temel yapısal sorunu oluşturan üretim yerine kamuya dayalı ekonomik modele geçişin de 1990'lı yıllardan itibaren hız kazandığı gözlemlenmiştir.

Türkiye'de ve KKTC'de, 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan bankalar krizi ve ardından yaşanan devaluasyon ile yine bu dönemde TC eski Maliye Bakanı Kemal Derviş'in öncülüğünde dalgalı kur rejimine geçişten dolayı olumsuz etkilenen KKTC için 2003 yılı bir dönüm noktası olmuştur. Sınır kapılarının 23 Nisan 2003 tarihinde KKTC makamlarının aldığı bir kararla karşılıklı geçişlere açılması, iki toplum arasındaki ilişkilerin yanısıra ekonomik faaliyetlere de olumlu yansımıştır. Ancak belki de daha önemli bir faktör bu dönemde Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan'ın inisiyatifinde hazırlanan ve yine onun ismi ile anılan kapsamlı çözüm planı olmuştur. 2002 yılı Kasım ayında taraflara sunulan Annan Planı'nın tartışılmaya başlanması ve Kıbrıs'ın AB'ye üyeliğinin Annan Planı ile ilişkilendirilmesi, ekonomideki bütün aktörleri faaliyete geçirmiş, bununla birlikte bir çözümün sonucunda oluşacak mülkiyet rejiminin (iade, takas ve tazminatların) çerçevesinin planda detaylı bir şekilde belirlenmiş olması, inşaat sektöründe iç ve dış talebi arttırmıştır. İnşaat sektöründeki büyüme, diğer yan sanayi ve alt sektörleri de harekete geçirerek bu sektörün KKTC ekonomisi için

lokomotif görevi görmesini sağlamıştır. 24 Nisan 2004 yılında Kıbrıs'ın iki tarafında da yapılan eş zamanlı referandumlarda Kıbrıslı Rumlar'ın Annan Planı'nı reddetmesi ve ardından AB'ye tüm ada adına katılmasına rağmen KKTC'deki inşaat sektörü 2006'da yüzde 68,1 oranında reel büyüme oranı yakalamış, reel ekonomi ise 2003-2007 döneminde ortalama yüzde 13,5 oranında büyümüştür. Bununla birlikte bu dönemde devlet gelirleri yüzde 20 artarak KKTC bütçesinin cari giderleri büyük oranda yerel gelirlerden karşılanmıştır. Ancak inşaat sektöründe yaşanan büyüme, 2000'li yılların ortalarında İngiliz mahkemelerinde ve daha sonra Avrupa Birliği Adalet Divanı'nda görüşülen bir dizi dava ve ardından alınan kararlar sonucunda büyük bir sekteye uğramıştır.

Burada altının çizilmesi gereken önemli bir husus tarihsel süreç içerisinde özetle değinilen ekonomik dalgalanmaların normal şartlarda yaratması gereken yıkımsal etkilerin Türkiye'den yapılan yardımlar sayesinde önlendiğidir. Başlangıçta, teknik ve aynî nitelikte olan bu yardım, 1963 yılında yaşanan toplumlararası çatışmalar sonrası daha hayati bir şekil almıştır. 1964-1974 yılları arasında Kıbrıs Türk Yönetimi tarafından oluşturulan bütçenin yüzde 90'ı TC yardımlarından oluşmuştur. 1974 yılında gerçekleştirilen Barış Harekâtı'ndan sonra ise önce Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin kurulması ve daha sonra KKTC'nin ilanı ile yardımların niteliği “devlet inşa edici (state-building)” niteliğinde devam etmiştir. 1997 yılına kadar yapılan yardımların tamamı hibe niteliğinde iken bu tarihten itibaren ise hibe ve kredi olarak yapılmış ve önemli bir kısmı bütçe dengesini sağlamak için kullanılmıştır. Ancak 2010 yılından itibaren uygulanan ekonomik programlarda malî disiplin konusunun ön plana çıkması, Türkiye'den gelen yardımların siyasallaştırılmasına eşlik etmiş ve bu durum Türkiye - KKTC ilişkilerinde zaman zaman gergin ortamların oluşmasına neden olmuştur. Ayrıca iki ülkenin yöneticilerinin de zaman zaman, özellikle Annan Planı referandum sürecinde TC - KKTC ilişkilerine yönelik yaptıkları açıklamalar farklı tartışmaları beraberinde getirmiş ve Kıbrıslı Türkler arasında belirsizlik, huzursuzluk ve kamplaşmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Diğer taraftan, Kıbrıs müzakerelerinde yaşanan gelişmelere bağlı olarak ve sürecin 2017 yılında Crans Montana'da yapılan zirvenin ardından fiilen çökmesi, toplumda “ne oluyor, ne olacağız” tarzı bir belirsizlik ortamı yaratmış ve KKTC vatandaşlarının,

psikolojilerini etkilemiş ve geleceklerine ilişkin güvensizlik – belirsizlik duygularının artmasına yol açmıştır. Dolayısıyla toplumda, bir tür umutsuzluğun giderek arttığı ve bunun başta kimlik olmak üzere, Türkiye ve Türkiye ile olan ilişkiler hakkında farklı yaklaşım, düşünce ve tutumların gelişmesine yol açtığı görülmektedir.

Diğer taraftan, özellikle son yıllarda KKTC’de yoğun bir şekilde çok sayıda üniversite kurulmuştur. Buna paralel olarak başta Türkiye olmak üzere, çoğunluğu Afrika ve Ortadoğu ülkelerinden, her yıl giderek artan sayıda öğrenciler KKTC’ye gelmiş, öğrenim hayatına başlamış ve hatta bazıları eğitimlerini tamamladıkları halde kendi ülkelerine dönmemiş, yaşamlarını KKTC’de sürdürmeye başlamışlardır. Kısacası, yıllar geçtikçe KKTC, demografik olarak daha kozmopolit bir yapıya bürünmüş ve bu durum, yeni ve özgün bir nüfus, toplumsal yapı ve toplumsal ilişkiler sistemi meydana getirmiştir. Görece doğal olmayan bu nüfus çeşitlenmesi ve nüfus artışı, beraberinde yeni asayiş sorunları yaratmış ve yaşanmakta olan kimlik ve demografi merkezli tartışmalara yeni bir boyut kazandırmıştır.

Bütün bu gelişme ve değişmelerin yanı sıra, özellikle son yıllarda Doğu Akdeniz başta olmak üzere Kıbrıs adası etrafındaki petrol ve doğal gaz yataklarının bulunuşu, Kıbrıs’ı bir anlamda yeniden ve daha farklı boyutlarda dünya gündemine oturtmuş bulunmaktadır. Çünkü başta GKRY, Yunanistan, Mısır ve İsrail olmak üzere bazı ülkeler, bu enerji kaynaklarının paylaşım ve kullanımı amacıyla işbirliği yapmış ancak KKTC ve Türkiye bütün bu süreçlerin dışında tutulmuştur. Buradan hareketle Türkiye, KKTC hükümeti ile birlikte yeni anlaşmalar yapmış ve bazı karşı adımlar atmıştır. Bütün bu gelişmeler, doğal olarak KKTC’de yeni bir durum oluşturmuş, KKTC vatandaşları arasında bir huzursuzluk, yarına güvensizlik yaratmıştır denebilir. Sorunlar derinleşmeden, karmaşıklaşmadan ve içinden çıkılmaz bir hal almadan bu oluşan durumu bütün yönleri ile incelemek ve KKTC vatandaşlarının hem kendileri ve hem de ülkeleri hakkındaki düşünce ve önerilerini tespit etmek gerekmektedir. Bu veriler – bilgiler, bilimsel yöntem ve araçlarla edinilmeden, KKTC’nin mevcut durumundan geleceği için atılacak adımlara kadar değişik konularda bir strateji, bir plan ve program geliştirmek olanaklı olamayacaktır.

Bütün bu gereklilik ve zorunluluklardan hareketle örneklem grubuna girmiş olan deneklerle bilimsel bir araştırma – saha çalışması yapılmış ve aşağıda verilmiş soru – konular hakkında Kıbrıs Türk toplumunda hakim olan görüş, yorum, yaklaşım, beklenti ve öneriler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu temel konu ve sorular şu şekilde özetlenmiştir (Sorular için Bkz. EK:1):

1. KKTC’de yaşayan vatandaşlar kendilerini ne ve hangi kimlik ve değerlerle tanımlamaktadırlar?
2. KKTC’de yaşayan vatandaşların sorun öncelikleri nelerdir? Yani en önemli olarak gördükleri sorunlar nelerdir? Bu sorunların kaynağı ve çözümü hakkındaki görüşleri nedir?
3. KKTC’de yaşayan vatandaşların KKTC’deki eğitim, sağlık, altyapı, çalışma – istihdam, din-inanç vb. konularına bakış ve değerlendirmeleri nasıldır?
4. KKTC’de yaşayan vatandaşların, KKTC, Kıbrıslılık, Türklük vb. hakkındaki düşünceleri nedir - nasıldır?
8. KKTC’de yaşayan vatandaşların Türkiye’ye ilişkin bakış açıları – yaklaşımları nasıldır?
9. KKTC’de yaşayan vatandaşların GKRY, Yunanistan, AB, BM ve İngiltere hakkındaki düşünceleri nasıldır?
10. KKTC vatandaşlarının olası bir ‘Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti’ fikrine bakışları nasıldır?
11. KKTC’de yaşayan vatandaşların, KKTC’nin geleceği hakkındaki sorun, düşünce ve beklentileri nelerdir?
12. KKTC için iç ve dış güvenlik tehditleri nelerdir?
13. Kıbrıs civarında bulunmuş olan petrol ve doğal gaz yatakları hakkındaki görüşleri nasıldır?

1.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, nitel bir araştırmadır. Diğer bir deyişle, mülakat verilerine dayalı olarak tasarlanmış bir alan araştırmasıdır. Araştırmanın KKTC’de kanaat önderi niteliğine sahip

kişilerle yürütülmesi kararlaştırılmıştır.¹ Bir toplumun kanaat önderleri olan kesim, hem o toplum hakkında en fazla bilgi ve fikir sahibi olanlardır ve hem de toplumun içinde bulunduğu mevcut durumdan hareketle o toplumun geleceği hakkında düşünceleri - öngörülleri olan kimselerdir. Bu temel varsayımdan hareketle, KKTC’de bulunan STK, meslek örgütü, basın-yayın kuruluşları, üniversite ile diğer kurum ve kuruluşlarda görev yapan profesyonellerin araştırma örneklemini oluşturması kararlaştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini, "amaçlı örneklem (purposive sampling) tekniği" ile belirlenmiştir. Diğer bir deyişle, bu kapsamda örneklem grubuna alınmış olan profesyoneller, amaçlı bir şekilde belirlenmiştir. Araştırmanın verileri, derinlemesine yarı-yapılandırılmış mülakat tekniği ile toplanmıştır. Toplamda 40 profesyonelden oluşan araştırma birimleri ile yüz yüze ve ayrı ayrı bireysel görüşmelerle, gereksinilen veriler toplanmıştır. Bilindiği üzere, mülakat tekniği araştırmacı veya görüşmeciye zaman esnekliği sağlayan, aynı zamanda farklı bireylerden daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi elde etmeyi sağlayan bir veri toplama tekniğidir. Araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme formu; ‘siyasi’, ‘sosyal’, ‘ekonomik’, ‘TC ile ilişkiler’, ‘çözümüne bakış’, ‘AB’ye bakış’, ‘dış aktörlere bakış’ ve ‘Doğu Akdeniz’de yaşanan gelişmeler’ başlıkları altında sekiz tema halinde şekillendirilerek, bu başlıklar altında toplam 10 adet açık uçlu sorudan oluşmuştur (Bkz. Ek: 1).

Bu nedenle öncelikle seçilen kişiler, telefon görüşmesi yoluyla araştırma konusu hakkında bilgilendirilmiş, ardından görüşme için, randevular alınmış ve randevu gün ve saatinde bu kişiler ziyaret edilmiştir. Yapılan görüşmeler ortalama 60 dakika sürmüş ve görüşmeler bütünüyle ses kayıt cihazına (kaset) kaydedilmiştir. Kasete kaydedilen tüm veriler daha sonra çözümlenerek, yazıya aktarılmıştır.

Aşağıdaki tabloda, yapılmış olan mülakaların; yapılış tarihleri, görüşme süreleri ile deşifre edilen mülakatların kaç sayfalık metinler oluşturduğuna dair bilgileri içeren detaylar verilmiştir.

¹ Aslında bu araştırma, KKTC’de gerçekleştirilmiş olan birbirine bağlı iki araştırmanın ikincisini oluşturmaktadır. Birinci araştırma, "KKTC Değerler Araştırması: Mevcut Durum ve Beklentiler" başlıklı, tüm KKTC kır ve kent yerleşimlerinde KKTC vatandaşı (18 ve üstü yaş grubu) olanlarla yürütülmüş, anketlere dayalı bir alan araştırmasıdır. Bu araştırma ise KKTC’de, kanaat önderi konumunda olan profesyoneller üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Mülakat Tarihleri, Görüşme Süreleri ve Çözümleme Sayfa Sayıları

Mülakat No.	Mülakat Tarihi	Ortalama Görüşme Süresi	Deşifre Sayfası
1.	2 Aralık 2019	40 dk.	3
2.	2 Aralık 2019	40 dk.	4
3.	16 Aralık 2019	60 dk.	6
4.	16 Aralık 2019	60dk	5
5.	17 Aralık 2019	60dk	6
6.	17 Aralık 2019	60dk	7
7.	19 Aralık 2019	40dk	3
8.	19 Aralık 2019	40dk	4
9.	20 Aralık 2019	75dk	9
10.	23 Aralık 2019	60dk	8
11.	25 Aralık 2019	75dk	9
12.	26 Aralık 2019	60dk	8
13.	26 Aralık 2019	60dk	7
13.	2 Ocak 2020	60dk	7
14.	6 Ocak 2020	45dk	5
15.	9 Ocak 2020	60dk	6
16.	14 Ocak 2020	90dk	11
17.	15 Ocak 2020	60dk	7
18.	16 Ocak 2020	45dk	4
19.	16 Ocak 2020	60dk	6
20.	16 Ocak 2020	45dk	4
21.	20 Ocak 2020	60dk	8
22.	20 Ocak 2020	45dk	6
23.	24 Ocak 2020	90dk	12
24.	5 Şubat 2020	90dk	10
25.	5 Şubat 2020	60dk	7
26.	7 Şubat 2020	60dk	8
27.	19 Şubat 2020	45dk	6
28.	20 Şubat 2020	45dk	5
29.	20 Şubat 2020	60dk	7
30.	20 Şubat 2020	45dk	6
31.	21 Şubat 2020	60dk	7
32.	24 Şubat 2020	60dk	7
33.	25 Şubat 2020	120dk	20
34.	27 Şubat 2020	90dk	9
35..	28 Şubat 2020	45dk	5
36.	28 Şubat 2020	60dk	8
37.	2 Mart 2020	90dk	10
38.	2 Mart 2020	60dk	8
39.	3 Mart 2020	60dk	9
40.	4 Mart 2020	60dk	9
TOPLAM		2500dk	283 sayfa

1.3. Mülakat Yapılan Kişilerin Seçimindeki Kriterler

Bilimsel araştırmalarda elde edilen sonuçların dış geçerliliği, diğer bir deyimle genellenebilirliği, örneklemin seçim niteliğiyle yakından ilişkilidir. Çünkü örneklemden elde edilen sonuçlar genellikle daha geniş bir evrene genellenmektedir. Bu nedenle örneklemin evreni temsil edip etmemesi nicel araştırma sonuçları için temel ölçütlerden biridir. Ancak nitel araştırmalarda elde edilen sonuçların evrene genellenmesi gibi bir durum sözkonusu olmadığı için, örneklem seçiminde istatistiksel temsil edilebilirlik yerine örneklemin daha bütünsel, derinlemesine ve bağlamında anlaşılmasına ilişkin yönelim söz konusudur. Lincoln ve Guba (1985:233), nitel çalışmalarda örneklem seçiminde olabildiğince en geniş miktarda bilgi sağlayacak kişilerin seçimine yöneldiğini belirtmişlerdir.

Bu çerçevede araştırmada nitel araştırma örnekleme tekniklerinden amaçlı örnekleme arasında yer alan “maksimum çeşitlilik örnekleme” kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örneklemede amaç, göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırma birimi olarak seçilip mülakat yapılan kişiler, 18 ve üzeri yaş grubunda ve aynı zamanda KKTC vatandaşlığı olan kişilerdir. Çalışmaya katılan kişilerin yaş, cinsiyet, kıdem ve sınıf düzeyi bakımından dengeli bir dağılım göstermesine çalışılmıştır. Ayrıca temsil ettikleri kitleler bakımından ekonomik örgütler ve meslek odaları çeşitlendirilmiş, yerel yönetim üst düzey yöneticileri arasında kent/kır dengesi gözetilmiş, öğrenciler ile yapılan görüşmelerde yaş çeşitlendirmesi gerçekleştirilmiştir. Ancak kadın – erkek eşitliğine azami çaba harcanmış olmakla birlikte erkeklerin, iş ve sosyal hayatın içinde daha fazla yer alıyor olmalarından dolayı sayıları kadınlarınkinden fazla olmuştur.

Saha çalışmasının, yaklaşık 3 hafta içerisinde tamamlanması planlanmış olmasına karşın, talep edilen randevulara zamanında yanıt alınamaması sonucunda sahadan veri toplama işlemi 3 ay sürmüştür.

Aşağıdaki tabloda, mülakat edilen profesyonellerin - kanaat önderlerinin meslekleri, varsa kıdemleri - statüleri, cinsiyetleri ile bulundukları yaş gruplarına ilişkin detayları içeren bilgiler sunulmuştur.

Tablo 2. Mülakat Yapılan Kişilerin Özellikleri²

Meslek	Kıdem	Cinsiyet	Yaş Grubu
Akademisyen	Yrd. Doç. Dr.	Erkek	30-45
Akademisyen	Doç. Dr.	Erkek	30-45
Dini Kanaat Önderi	Üst Düzey	Erkek	30-45
Doktor	-	Erkek	45-65
Doktor	-	Erkek	45-65
Doktor	-	Erkek	45-65
Ekonomik Örgüt Temsilcisi	Üst Düzey	Erkek	45-65
Ekonomik Örgüt Temsilcisi	Üst Düzey	Erkek	45-65
Gazeteci / TV Program Yapımcısı	Üst Düzey	Erkek	30-45
Gazeteci / TV Program Yapımcısı	Üst Düzey	Erkek	30-45
Gazeteci / TV Program Yapımcısı	Üst Düzey	Erkek	30-45
Gazeteci / TV Program Yapımcısı	Üst Düzey	Erkek	45-65
Gazeteci / TV Program Yapımcısı	Üst Düzey	Erkek	45-65
Gazeteci / TV Program Yapımcısı	Üst Düzey	Erkek	45-65
Gazeteci / TV Program Yapımcısı	Üst Düzey	Erkek	30-45
Hukukçu	-	Erkek	30-45
Hukukçu	-	Erkek	30-45

² Mülakat edilecek kişiler arasında öğretmen ve sendikacıların da olmasına özen gösterilmiştir. İlgililerle ön görüşme yapılmış ancak mülakat için randevulaşma gerçekleşmemiştir. Bilahare, Covid 19'un yarattığı olağanüstü durum, her iki profesyonel grup ile mülakatlar yapılmasına olanak vermemiştir. Araştırma raporunun gecikmemesi için, sadece gerçekleştirilmiş olan mevcut mülakatlara dayanılarak araştırma raporu hazırlanmıştır.

Hukukçu	-	Erkek	30-45
Hukukçu	-	Erkek	30-45
Hukukçu	-	Erkek	30-45
Meslek Odası Temsilcisi	Üst Düzey	Erkek	45-65
Meslek Odası Temsilcisi	Üst Düzey	Kadın	30-45
Meslek Odası Temsilcisi	Üst Düzey	Erkek	30-45
Meslek Odası Temsilcisi	Üst Düzey	Erkek	30-45
Meslek Odası Temsilcisi	Üst Düzey	Erkek	45-65
Öğrenci	Lisans	Erkek	18-30
Öğrenci	Lisans	Erkek	18-30
Öğrenci	Lisans	Erkek	18-30
Öğrenci	Lisans	Erkek	18-30
Öğrenci	Lisans	Erkek	18-30
Öğrenci	Lisans	Erkek	18-30
Öğrenci	Lisans	Kadın	18-30
Öğrenci	Lisans	Kadın	18-30
Öğrenci	Doktora	Kadın	18-30
Siyasi Parti Temsilcisi	Üst Düzey	Erkek	30-45
TV Program Yapımcısı	Üst Düzey	Erkek	30-45
Yerel Yönetim İdarecisi	Üst Düzey	Erkek	45-65
Yerel Yönetim İdarecisi	Üst Düzey	Erkek	45-65
Yerel Yönetim İdarecisi	Üst Düzey	Erkek	45-65
Emekli Diplomat	Üst Düzey	Erkek	65 ve üzeri

1.4. Veri Girişi ve Veri Analizi

Araştırmada görüşme esnasında ses kayıt cihazına kaydedilen veriler, betimsel analiz yöntemiyle önceden belirlenmiş temalar kapsamında (‘siyasi’, ‘sosyal’, ‘ekonomik’, ‘TC ile ilişkiler’, ‘Çözümüne Bakış’, ‘AB’ye Bakış’, ‘Dış Aktörler’, ‘Doğu Akdeniz’) hazırlanan sorulara göre özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Bu işlem için öncelikle betimsel analiz için bir çerçeve oluşturulmuş, ikinci aşamada oluşturulan çerçeveye göre elde edilen veriler

düzenlenmiş, üçüncü aşamada ise elde edilen bulgular tanımlanmıştır. Son olarak tanımlanan bulguların açıklanması ve yorumlanması gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM 2

2. TEMEL BULGULAR

Bu bölümde, mülakatlar sonucunda elde edilmiş ve sorulan sorulara verilmiş olan yanıtlar, 8 farklı tema çerçevesinde (‘siyasi’, ‘sosyal’, ‘ekonomik’, ‘TC ile ilişkiler’, ‘Çözümüne Bakış’, ‘AB’ye Bakış’, Dış Aktörler’, ‘Doğu Akdeniz’) özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Görüşmelerin çözümlenmesinde, özellikle düzeltme ve redaksiyon yapılmamış, anlam kaybına neden olmama açısından söylenenler yazı diline aynen aktarılmıştır. Özellikle soru ile direkt ilgili olan görüşlere yer verilmiştir.

2.1. Siyasi Konular

“KKTC, vatandaşları ile bir bütünlük sağlayabilmiş midir?” sorusuna katılımcıların büyük bir çoğunluğu olumsuz yanıt vermiştir. Araştırmaya katılanların, kendi değerlendirmeleriyle KKTC’deki toplum-devlet ilişkisini nasıl gördüklerine ilişkin yanıtlarına bakıldığında devletin toplum ile bir bütünlük sağlayamadığı ve bireylerin devlet ile ilişkilerinde kişisel çıkarlarını ön plana çıkardıkları ifade edilmiştir.

“Toplum ya da birey kendisini devletten ayırıyor, ya da devleti kendisinden ayırdı. Devleti ayrı tuttu insanlarımız ve bugün öyle bir noktaya geldik ki bir yerde bir devlet diye bir yapı var, bir yerde de biz yaşıyoruz. Bu çok tehlikeli ve aslında bir an önce halledilmesi gereken bir meseledir. Anarşiden bahsetmiyorum ama bir sistem karmaşası var ve insanlar bunu devletin yarattığını düşünüyorlar ve yaşamları içerisinde devleti kendilerine bir engel olarak görüyorlar birçok konuda. Yani devleti benimseme, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyet’ini benimseme konusunda öyle bir bunalım ve buhran içerisindeyiz ki bu zaman zaman siyasette de kullanılıyor. Yani kendi devletimize sırtımızı döndük ve bir devlet, kurtarıcı bir devlet arıyoruz” (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).

“Birey hem topluma hem de devlete baskın olmaya çalışıyor bizim ülkemizde. Biz buna bencillik diyoruz. Ben merkezîyetçi yaşıyoruz. Aslında bireyin toplum için bir şeyler vermesi, toplumunda devlet için bir şeyler vermesi gerekirken

biz bunu tam tersine çeviriyoruz, diyoruz ki ‘toplum benim için bir şey yapsın ben birey olarak toplumdan beklentilerim var, devletten beklentilerim var’. Ama trafik yok, o çift taraflı akışı ya hiç kurmadık ya kestik bir yerde ve dolayısıyla devlet ne bireyden ne toplumdan beslenemediği için aksıyor. Devleti yaşatan toplumlardır. Toplum devleti beslemez ise devlet de topluma hiçbir şey veremez. Birçok şey aksıyor bugün, devlette evet birçok şey aksıyor ama devletin kendi başına ayrı bir yapı gibi bir kenara terkedilip suçlanmasıdır bizi bu duruma getiren (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Hem kabul ediyoruz aslında hem içinde yaşıyoruz, vatandaşız, oy veriyoruz hemde kabul etmiyoruz tanımıyoruz. Sağ kesimi samimiyetsiz buluyorum. Federal çözümü destekleyen kesime baktığımızda aynı şekilde bu sefer biz işte ‘bu devlet bitecek, federal çözüm gelecek ve federal çözüm ile devam edeceğiz’. Bizim ayriyetimiz işte Kıbrıs’ta bir çözülmedir ve orada da bir geriye atılmışlık var. Biraz desteklemeye çalışana da KKTC’ci yaftası vurulması olayı da var. Orada kendi içimizde bir ikilemin içindeyiz aynı zamanda. Kıbrıs sorununu çözemiyoruz ama çözülmediği sürece de bu yapının içerisinde yaşarken aynı zamanda bu yapıyı istemeyiz. Bu yapı için çalışmayı [...] ya angarya olarak görürüz ya da ideolojik bazı [engeller] vardır önümüzde ve bu [engelleri] kıramıyoruz. Kendi kendimizi bir açmazın içerisine soktuk (Öğrenci).”

“Toplum tarafından devlete karşı bir kırgınlık vardır, o kesin. Bir kırgın ve bir kızgınlık vardır diye düşünürüm. Ama bu kırgınlığın ve kızgınlığın yansımalarının doğruluğu noktasında tereddütlerim var. Bütün insanlarda da istediği şekilde devletin yönetilmediği veya bireysel çıkarları yerine getirilmediğinde ‘bu devletten birşey olmaz’ tepkisi var. Yani en çok sahip çıkandan en az sahip çıkana kadar KKTC’ye benzer tepkiyi görürüm. Ama bu kızgınlık, kırgınlıkta siz ‘KKTC’den bir şey olmaz’ veya ‘KKTC herşeyin sahibidir’ dediğinizde; aslında kızgınlık ve kırgınlığa sebep olan biraz da biziz. Biraz da toplumdur. Biraz da kişidir. Bunu gölgelersiniz. Bunu ortadan kaldırırsınız ve öz eleştiriyi de öldürürsünüz. Dolayısıyla bir kırgınlık ve bir kızgınlık var ama yüzleşme yoktur. Yüzleşme olmadığı için de sorunun sebebini hep bir başka yerlerde arama yaklaşımı var. Tabiki içerisinde bulunduğumuz ülkenin tanınmama durumu veya Türkiye ile olan asimetrik ilişkimiz, Türkiye’nin üstümüzdeki fazla gücü — bu ara siyaset içerisinde böyle kısır hesaplar üzerinden siyasetin yönlendirilmesi vs. — tabiki bunlar da vardır ama biraz da kendimize bakmamız gerektiği kanaatindeyim (Hukukçu).”

“Şimdi reel pencereden yani gerçekten devlet ve toplum arasında bu adalet ve eşitlik ilkesi benimsenmiş midir diye sorduğumuzda bu konuda ciddi eksiklikler olduğunu söyleyebiliriz. Nedeni de aslında, yani en önemli sıkıntı Kıbrıslı Türkler’in bir kimlik sıkıntısının olması. Yani herşeyden önce bir aidiyet

hissine, yani bu topraklarda, bu coğrafyada bir aidiyet hissine sahip olmamız gerekiyor. Yani size denildiğinde sen Kıbrıslı Türksün bunu gururla söylemen gerekiyor. Yani bunu benimsemem gerekiyor. Eğer kimlik tartışması yaşıyorsan veya bir kimlik bunalımı içerisindeysen hele ki cebinde iki veya üç kimlik kartı veya pasaport taşıyorsan buradaki devlet aidiyeti noktasında da sorunların olmasa bile çok ciddi şüphelerin ve kuşkuların olması kaçınılmazdır. Şahsi fikrim, Kıbrıslı Türklerde bu sıkıntının ciddi boyutlarda olduğudur. Yani bir kimlik bunalımı, yani biz kimiz, nereye aitiz sorusunun sürekli kendilerince dile getirilmesi ve bu noktada da devlete sahip çıkma noktasında zaman zaman güçlük çektiğini düşünüyorum (Hukukçu).”

“KKTC devleti, yıllardır adada sürdürülen kötü yönetimin esiri olan bir devlettir. Ama hükümetlerin başarısızlığını devlete yüklemememiz lazım. Niye? Belki de siyasi yapılanmaların bu topraklarda partizanlığa ve adam kayırmacılığa odaklanması sonucu bugün KKTC’de bütünlük sağlanamamıştır (Öğrenci).”

“Şimdiki durumda bizim bu aidiyet duygumuzu tehdit eden şeylerden bir tanesi — fonksiyonel bir devlet oluşturamadık biz. Yani bir işimize yaramıyor bu devlet bugün. Yani herkes yalnız başınadır. Yani hayatın ortaya çıkardığı zorlukları — ister çalışarak, ister yolsuzluk yaparak, ister ne şekildeyse artık kabiliyeti ve imkanları — kendi başına aşmak zorundadır. Bugün biz KKTC’yi lüksümüz için kullanıyoruz neredeyse ve temel ihtiyaçlarımızla ilgisi yoktur devletin. Yani altyapı ile ilgisi yoktur, yollarda malum işte yaşadıklarımız değil mi? Sağlık ile ilgisi var? Yoktur. Eğitim ile ne kadar ilgili kaldı? Eğitimden birşey alamıyoruz. Sağlıktan birşey alamıyoruz. O zaman bu devlete niye bir aidiyet duygusu besleyelim? (Emekli Diplomat).”

2.1.1. Siyasete Güven Durumu

Devlet - toplum ilişkilerine paralel olarak katılımcıların büyük bir çoğunluğunun siyaset kurumuna ve siyasetçilere güvenmediği görülmektedir. Bununla birlikte bireylerin siyasetçilerden sürekli kişisel çıkar beklentisi içinde bulunmasının siyaseti ve siyasileri de ayrıca yozlaştırdığı belirtilmiştir. Konuay ilişkin görüş ve değerlendirmeler aşağıda özetlenmiştir.

“Bir sürü parti var herkes oy için meclise o seçilsin bu seçilsin diye çok uğraşırlar ama herkesin söyledikleri ve teklif ettikleri şeyleri yaptıklarını

düşünmüyorum. Baştaki sorunlarımız bunlardır, verilen sözler tutulmaz (Yerel Yönetim İdarecisi). ”

“Bugün baktığınızda bütün solcu diye geçinen siyasi kimliği olsun olmasın insanları bu ülkeye en fazla zararı veren kişiler arasında bulabilirsiniz. Milliyetçi diye nitelendirilen insanlar da tüm pisliklerini ne yazık ki KKTC bayrağı altına atıyor, KKTC bayrağıyla üstünü kapatıyor ve milliyetçiyim diyor. İç siyaset ne yazık ki bu yönde (Meslek Odası Temsilcisi). ”

“Siyasi partilere güven bitmiştir. Bunu sandığa gitme oranı göstermektedir. Siyasi partilerin [...] kendi kurdukları bir düzen vardır [yani partiler] mevcut düzenden yararlanan birimlerdir (Meslek Odası Temsilcisi). ”

“Sol da geçse sağ da geçse ne bir sorunda ilerleme oldu ne de gerileme oldu. Halk da artık bunları anladı kendine göre bir çizgi çizdi (Meslek Odası Temsilcisi). ”

“Ülke siyaseti aslında iyi durumda sadece siyasetçimiz zor durumda. Ne yazık ki çok hızlı yayılan bir hastalık yayıldı ve bizi yönetiyor, esiri olduk. Nedir bu? Siyasetçiyi yönetme isteği, hevesi, ‘siyasetçi benim dediğimi yapacak’. İşte bu bireysellikten sıyrılamayan seçmen, toplum, siyasetçiyi böyle zora soktu. Siyasetçi de ister istemez yapacak bir şey yok, siyaset madem buraya oturdu, o treni de götürmek zorunda. Evet kompartıman içerisinde siyasetçiler gidiyor ama lokomotif seçmendir (Gazeteci – TV Program Yapımcısı). ”

“Ben [seçmenin] genellikle toplumsal beklentilerin [yanı sıra] bireysel beklentiler olduğunu düşünürüm partilerden. Bunlardan vazgeçmek lazım. Seçtiğimiz insanları ‘bir telefonla işimizi halledecek’ insanlar olarak görmememiz lazım. Ama aynı zamanda seçilen insanların da kendilerini bu rolde görmemeleri gerektiğini düşünürüm. Ama siyasetimiz bence o hale dönüştü (Meslek Odası Temsilcisi). ”

“Bir toplum var, bir de siyasiler var bu toplumun içinden çıkan. Bu toplum sürekli bir şeyler ister. Bunlar da o istekleri yerine getirmeye çalışır. Ve bu istek de doğru yanlış bir tarafa, herkes kendi fili tuttuğu taraftan tarif eder hesabı ile doğru budur deyip bana vermezsen sana oy vermem, bana onu vermezsen şunu yapmam. Yani sürekli bir isteme pozisyonu var toplumda. Toplum aslında şu an da müthiş bir açgözlülük döneminde. Her şeyi ister,

siyasiler de bunların peşinde bunu nasıl yerine getirebilirim, bunlar bana oy olarak nasıl döner pozisyonunda (Hukukçu).

2.1.2. İstikrar Durumu

Araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu KKTC'nin siyasi istikrar sorunu yaşadığını ifade etmiştir. Kurulan hükümetlerin koalisyon hükümetleri olması, hükümetlerin sık sık değişmesi, görevde olanların her an düşebileceğinin beklenmesi ve 'partizanlık' olarak nitelendirilen yeni hükümetlerin önceden başlatılan projeleri kadük hale getirmesi, katılımcılar tarafından başlıca ifade edilen sorunlar olmuştur. Belirtilen yönetsel sorunların çözümü için Başkanlık sisteminin gerektiği görüşü göreceli olarak az sayıda katılımcı tarafından dile getirilmiştir.

“Bugün örneğin Amerika ya da tek müttefikimiz olan Türkiye'yi örnek verecek olursak [...] insanlar artık 2024 – 2030 – 2050 hedeflerini baz alıyorken biz öyle bir ülkede yaşıyoruz ki 2020'nin Ocak ayında ne olacağını bilmiyoruz (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Çok ciddi bir partizanlık kültürü var. ‘Onu X parti yaptıydı’ diyerek çöpe gider yapılanlar. Bir parti yıllarca iktidarda değilse genellikle başladığı projeleri bitiremez, yeni gelen onun projesini istemez. Ekipler uyumlu çalışmaz. Bugün bu hükümet bir şeyi yapmaya başlayacak, para bitecek kendileri hükümetten düşecekler veya seçimle gidecekler diyelim ki, yeni gelen o projeyi devam ettirmeyecek (Hukukçu).”

“Bakın 5 yıllık kalkınma planları yapıldı bu ülkede. Ve ben bunu bizzat siyasetçilerle tartışırken, 5 yıllık kalkınma planları yapılmıyor artık. Neden? Altı aydan, bir seneden fazla ömrü olan devlet, hükümet yok. En uzun ömürlü hükümet bir buçuk sene gider. Bir buçuk sene sonra gelen hükümet o hükümetin başlattığı işleri devralmak istemez, ben kendi projemi yapacağım [der]. Eee ömrün yetmez. Zaten projeyi yapana kadar hükümetten gidiyorsun. Ve zaman böyle geçer. Şu anda beş yıllık kalkınma planları yoktur (Meslek Odası Temsilcisi).”

“KKTC'nin yaşadığı en temel sorun siyasi istikrar sorunudur. Hükümetlerin uzun ömürlü olmaması her göreve gelen hükümetin farkı bürokratlarla farklı politikalar izlemesi gerek kamuoyunun gerekse özel sektörün geleceği

öngörülebilirlik noktasında zaafiyet yaratmaktadır. Bu yaşanan sorunun çözümü için siyasi istikrarın sağlanabileceği bir sisteme geçilmesi değerlendirilmelidir. Gerek devlet yöneticilerinin, gerekse özel sektör temsilcilerinin önünü görebilmesi için istikrar sorununun aşılması gerekmektedir (Meslek Odası Temsilcisi)”

2.2. Sosyal Konular

Bu başlık altında, kanaat önderlerinin KKTC'nin sosyal konularla ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

2.2.1. Aidiyet Durumu

Katılımcıların önemli bir kısmı, KKTC'nin tanınmamış bir devlet olması ve Kıbrıs sorununun devamı gibi kendine özgü özellikleri nedeniyle toplumda bir 'kimlik bunalımı' yaşandığını ifade etmiştir. Kimlik konusunun uluslararası yansımaları aşağıda aktarılan anekdotlarda vurgulanmıştır.

“Burada kimlikli bir toplumun özellikle 1974 sonrası bir kimliksizleşme süreci söz konusudur. Yurtdışına gidildiği zaman kimsiniz diye sorulduğunda ‘Ben Kıbrıslıyım’ diyorsun. Sonra dönüp kimliğini anlatırsın ‘Kıbrıslıyım ama Kıbrıslı Türküm’ dersin. Sonra ‘Aaa, sen Avrupa Birliği vatandaşı mısın?’ diye sorarlar. Sen ‘Evet Avrupa Birliği vatandaşıyım’ dersin. Ama toplum olarak baktığınız zaman çok ciddi bir tanımsızlık var. Yani bir Avrupalıyla dediğim gibi konuştuğunuz zaman, konuyu bilmezse ve ‘ben Kıbrıslıyım’ dersiniz, ‘Aaa, siz Avrupa Birliği vatandaşısınız’ derler. Siz de ‘Hayır, ben Kıbrıslıyım ama Avrupa Birliği üyesi değilim’. ‘Eee nasıl olur o?’, ‘Çünkü ben Kıbrıslı Türküm’. ‘Ne demek yani?’, ‘Eee işte kuzeyinde başka bir devlet var.’ ‘Eee nasıl oluyor peki?’, ‘İşte benim adresim Mersin 10 Turkey’dir’. ‘Aaa, Eee Türkiye o zaman?’. ‘Hayır Türkiye değildir, Mersin 10 Turkey sadece posta adresidir ama benim kimliğim değildir’. Ve bu şekilde dönüp ona anlatırsınız (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Bir yere gidersin, ‘Neredensin?’ derler, uzatmak istemezsin tartışmayı ‘Kıbrıslıyım’ dersin. ‘Ooo’ derler, ‘Yunanca konuşmuyor musun?’. ‘Hayır’ dersin, ‘Yunanca konuşmam çünkü Kıbrıs’ın resmi dillerinden birisi de Türkçe’dir.’ Biraz daha uzatınca adam der sana, ‘Ben Yunan adalarına gittim’. ‘Kıbrıs Yunan adası değil’ dersin, bu sefer karşı reaksiyon gelişir,

uzuyor. Mesela ‘Kıbrıs’ta Türkler mi var?’, ‘Eee var. Kıbrıslı Türkler var Kıbrıs’ta’ (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).’’

2.2.2. Sosyal Adalet ve Refah

Araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu toplumun mutsuz olduğunu belirtmiştir. Konu başka bir boyuttan ele alındığında, katılımcıların sosyal adalet ile ilgili görüşlerinin toplumun niçin mutsuz olduğuna ışık tutacak nitelikte olduğu söylenebilir.

“Toplum mutlu değildir. Toplumda yaşayan insanların mutlu olmasını sağlamamız lazım. Bir bakıyorsunuz ki sanki toplum mutlu olmuş gibi görüyorsunuz. Gazinolarda, barlarda, meyhanelerde birçok kesimi görebilirsiniz ama toplumun mutlu olup olmadığını onların karşılıklı konuşmalarından anlayabilirsiniz. Onlarla konuştuğunuz zaman, köye gidip kırsalda yaşayan insanlarla kahvede oturduğunuz zaman, toplu yerlerde onlarla görüştiğiniz zaman göreceksiniz ki toplum her zaman şikayetçi durumdadır. Herkes her şekilde şikayet etmektedir (Meslek Odası Temsilcisi).’’

“Ben bizim devlet olarak sosyal adaleti sağlayamadığımızı, dolayısıyla toplum içinde insanların kendisini komşusundan, yan tarafındaki arkadaşından, çalıştığı ortamdaki diğer masada oturan çalışma arkadaşından farklı, yoksun hissedebildiğini, bunun da bizim birbirimize olan o dayanışma, sevgi, millet-toplum olma duygumuzu giderek yıpratan bir şey olduğunu düşünüyorum (Hukukçu).’’

“1974’le birlikte maalesef [toplumsal] değerler, doğrular, dürüstlükler hep yer değiştirdi. Ve toplumda maddiyatçılık o kadar ön plana çıkmaya başladı ki, gerek aidiyet duygusu gerek hafıza gerekse sahip çıkma açısından çok ciddi bir deformasyon yaşadı toplum. Şöyle ki özellikle 1974 sonrası toplumun önüne çıkan olanaklar, yaratılan ortam maalesef adil bir şekilde yapılamadı. Bunun adaletli bir şekilde topluma yansıtılmaması, bu gelişen özgürlük ortamının topluma tam yansıtılamaması ve bireyselliğin ön plana çıkması — işte maddiyat, mal-mülk olaylarıyla birlikte — aslında karşımıza çok parçalı ve hiç de hoş olmayan bir toplum profili ortaya çıktı. Bireysel çıkarlar, kişisel kazanımlar ön plana çıktı. Dolayısıyla manevi değerler — manevi değerler derken yanlış anlaşılmasın dini değerlerden bahsetmiyorum çünkü Kıbrıs toplumu zaten evet inancı var ama herkesin inancı kendine olan bir toplum — aile bağları, akraba bağları, kardeş bağları gibi veya insanların birbirlerine olan saygısı, hürmeti açısından, hani o toplumun özünde olan şeyler, bunlar

yitirildi. Bunlar yitirilince ortaya çok da hoş olmayan bu dediğiniz gibi bölünmüşlük ve gerek siyasi, gerek fikrî, gerek çıkar doğrultusunda çok ciddi bir bölünme yaşandı. Birinin yaptığı adaletsizliğin size de hak kazandırdığı yönünde siz de onu talep ederseniz ‘o yaptı, ben de yapayım’ dersiniz o demokrasi değil. Genelde maalesef toplumda yaşanan böyle bir durum var (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Bir yerel yönetici olarak beni ilgilendiren, kişisel değil toplumsal olarak beni ilgilendiren ve rahatsız eden en önemli konu 1974’ten sonra arazi dağıtımlarında, toprak dağıtımlarında adilane bir çözüm [gerçekleşmediği], kişilere adilane [davranılmadığı] ve ayrılan kaynakların korunmadığı yönündedir (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Kıbrıs Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti’nden ayrılma ve sonra çadırlarda yaşayan bir kesim. Mücadele ettiler tabii ki. Sonra ne beklersiniz; zorluk çekiyorsun, düşünün ki biz bir zorluk yaşadık ve bu ülkenin başına geldik. Herkese daha adil daha yardımsever davranmak yerine, sadece belirli bir zümrenin Kıbrıslı Rumlardan kalan yerleri elde etmesi — yani Güney’de hiçbir malı yoktur ama gelir burada mülkiyet, fazladan araziye, bina sahibi olur ve aniden zenginleşir. Gerek kamu kurumlarında ve yönetsel pozisyonlarında bulunan bireylerin hak etmeyen kişilere bir çıkar sağlamaları sonrasında başlayan bir KKTC süreci var (Hukukçu).”

“Kırsalda yaşayan insanlar çok fakir. Üniversite mezunları işsiz. Asgari ücretle çalışanlar aç. Ama bir yandan da çok lüks ve çok iyi şartlarda yaşayan bir kesim var. Öncelikle sosyal değerlere önem veren bir toplum olmamız gerekir. Sosyal değerler o kadar kaybedilmiş ki, toplum içerisinde. İnsanlar birbiriyle yardımlaşmayı unutmuş, dayanışmayı unutmuş ve özellikle sadece kişisel değerlere değer veren ve biz değil ben diyen bir toplum haline geldik (Dini Kanaat Önderi).”

“Şimdi yani ayırmak lazım, bir eski nesil var, bir de yeni nesil var. Yeni nesil çok da mutlu değil. Ha bizim de esas istediğimiz yani yeni nesildir, eski tamam acılar çekti, herkes bir yerden devletten para alır, bir şeyler yapar ama önemli olan o parayla mutluluk olmaz değil mi? Eskiler mutlu tabii, alır 7-8 bin emekli maaşı, torununu okutur. [Ama kamuda çalışan] geçici [memur] 1-2 bin lik araba alır yani günün sonuna, derinlemesine baktığımızda kötü bir durum var. Gün gelecek bir ev bile alamayacaksın. Yeni nesil çok ta mutlu değil yani. (Yerel Yönetim İdarecisi).”

2.2.3. Toplum İçi Gruplaşma ve Kamplaşmalar

Katılımcılara toplum içinde ne gibi gruplaşma ve kamplaşmalar olduğu sorulduğunda, gruplaşma ve kamplaşmanın özellikle siyasi partiler ekseninde olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte çıkar-odaklı yandaşlık ve partizanlığın toplumdaki kutuplaşmayı tetiklediği vurgulanmıştır. Buna karşılık göreceli olarak az sayıda katılımcı, Kıbrıs sorunu ekseninde yaşanan tartışmaların da toplumda bir kutuplaşmaya neden olduğunu belirtmiştir.

“Bizim ülkemizde en başarılı gruplaşma siyasi partilerdedir. Siyasi temelde örgütlü siyaset yapmak üzere dünya görüşü aynı olduğunu düşünen insanlar bir araya geliyor ama görüyoruz işte hemen hemen her partimizin içinde bölünme var, kamplaşma var. Bir araya gelip gruplaşmayı tam başarabilsek aslında ona göre gruplar halinde hareket edip biraz daha topluma doğru yaklaşabiliriz. O gruplar farklı düşüncelerde dahi olsalar ortak hareketler mutlaka bulunur ve bir ortak fayda bu işten sağlanabilir ama biz grup olmayı da başaramıyoruz (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Daha çok toplumsal değil, bölerek ayrıştırarak ülkeyi yönetmek isteyen bir siyasal yapı olduğu için toplum dediğimiz ya da halkımızda toplum olamamış. Kendilerini menfaatleri üzerinden nitelendirip, menfaat gruplarına yandaş olmuşlar ve böylelikle ayrıışmışlar. Bu ayrışmanın grupları aslında yandaş gruplarıdır toplum değil (Meslek Odası Temsilcisi).”

“74’den 2019’a kadar hep yaptık bunu. Ötekileştirdik. Solu da, sağı da. İşte ‘bunlar bizi Rum’a satacak’ ya da ‘bunlar bizi Türkiye’ye bağlayacak’. 2003 bir kırılma noktası oldu, ve [görevi] tek iktidara verdik. [Yani] ötekileştirdiğimiz partiler de iktidara geldi. Sol da sağ da, geldi başbakan da oldu cumhurbaşkanı da oldu. Ama gördük ki bir şey değişmedi (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Toplum olarak birbirimize kenetli bir toplum olduğumuzu düşünüyorum. Tabii ki vardır yani bir [derece] vardır. Bildiğiniz gibi Rumlarla barış olsun isteyenler var tabii ki ama istemeyen de çok, [geçmişte] yaşananlardan dolayı (Öğrenci).”

2.2.4. TC Kökenli Vatandaşlar ve Yabancılar

KKTC’de en çok tartışılan konulardan biri de demografik yapı olmuştur. 1974’ten itibaren Türkiye’den gelen göçmenler ile birlikte başlayan kimlik eksenli tartışmalar, son dönemlerde özellikle çok sayıda üniversitenin açılması ve yeni göçlerle yeni bir boyut kazanmıştır. Son yıllarda hızlı bir nüfus artışının gözlemlendiği KKTC’de farklı sebepleri olmakla birlikte istihdamdan sağlığa, eğitimden alt yapı hizmetlerinin yetersizliğine, trafik sorunundan betonlaşmaya kadar pek çok konu ‘yerli’ Kıbrıslıların yabancı göçmenler ile ilgili algılarını olumsuz yönde etkilemiştir (Bkz. 3.1.6.). Katılımcılar görüşlerinin nedenlerini ifade etmemişler ancak özellikle T.C. kökenli vatandaşlar ile ‘yerli’ Kıbrıslılar arasında bir gerilimin söz konusu olduğunu belirtmişlerdir.

“Burada yaşayan insanlar, sonra buraya taşınan insanlar, çok önce taşınanlar, yeni taşınanlar ve tabii toplumun her tarafından dünyanın her tarafından azar azar da olsa gelen insanlar. Bunu tepeden çıkıp bakarsak, herkes bir arada bir şekilde bu ülkede bu küçücük adanın yarısında bir katkı koymaya veya kendi çıkarları için katkı koymaya uğraşan bir grup olarak görünüyor. Fakat aşağıda indiğinizde bazı politik sebeplerden kendi içinde maalesef üzülmeye söyleyeyim ki ayrıştırılmaya başlandı. Ha daha da ileri maalesef, kütükte de ayrıştırılmaya başlandı. Bu da hiç hoş bir durum değil (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Türkiyeliler Kıbrıslılara başka bir gözle bakıyor, Kıbrıslılar da Türkiyelilere başka bir gözle bakıyor, yani bu ayrım açık ve net. Kimisi yok diyor ama var, görüyoruz (Öğrenci).”

“Türkiye’den gelen insanlara büyük bir ayrım olduğunu düşünüyorum. O da bütünlüğümüzü bozuyor. Biraz daha birbirimize adapte olmamız, birbirimizi sevmemiz gerekiyor. Birbirimizi sevdiğimiz zaman bir bütünlük olacağını düşünüyorum. Tabii bu da devlette başlıyor. Devletin insanları daha çok sevmesi gerekiyor, ayrım yapmaması gerekiyor (Öğrenci).”

“Bazıları hiç kafaya takmaz. Şimdi mesela çok fazla [göç] alıyoruz, bir sürü [göçmen] gelir, Türkiyeliler gelir, başka ülkelerden [gelenler var], gerek Afrika ülkeleri, Arap ülkeleri, Pakistan, Türkmenistan çok karışık (Öğrenci).”

“Kuzey’de Türkiye’den gelen vatandaşlar ile Kıbrıslı Türkler arasında bir gerilim var. Bu gerilimin sebebi samimi olunmamasıdır. Oy isterken herkes eşit, oy isterken sizin istedikleriniz olacak ama icraatta böyle değil. [Ayrıca] sonradan da çok ‘multicultural’ [çok kültürlü] bir yapımız [oluştı]. Suriye’den insanlar var burada, Nijerya’dan var, Afrika’dan var. ‘Multicultural’ haldeyiz ama böyle bir ‘multicultural’ anlayışımız olduğunu düşünmüyorum ben Kıbrıslı Türklerin (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Bizim ile aynı tarihi yaşamamış insanlar bizden sayıca çok fazladır şu an. Zaten doğal olarak yeni jenerasyonlara bu tarihi, bu kültürü aktarma sorunu vardır. Birde dıştan gelenlere onu aktarmak ve bir ortaklık hissi yaratma — buna aidiyet de diyebiliriz — sorunu vardır. Şimdi ben burada doğmuş olsa bile annesi babası Karadeniz’den gelmiş 63-64’ü yaşamamış — Dipkarpaz’da oturuyorsa zaten Cengiz Topel’in kim olduğunu bilmez, hani Lefke’de yaşasa geçerken belki anıtı görür [...] — bir insana nasıl anlatacağım ben Kıbrıslı Türk olmak nasıl birşeydir? Yani bu sadece okulda eğitim ile tarih dersi anlatarak [...] veya tören düzenleyerek olmuyor çünkü hepimiz biliyoruz bir yabancılaşma süreci de yaşanır aynı zamanda. Yani bu kültürel aktarma ile beraber bir de yabancılaşma süreci yaşanır (Emekli Diplomat).”

“Şimdi bir algı vardır, ‘Bu Türkiyeliler geldiler bize saygı duymazlar’. Eee bize nasıl saygı duysunlar? Biz onlara ne öğrettik mesela? Kıbrıs tarihi, kültürü, yaşam tarzı ve yani örnek olduk mu onlara? Yoksa attık biz kapağı devlet dairelerine, onlara da ‘çalışın, vergi verin, bir şey yapın da biz alalım maaşlarımızı’ denilen bir durum mu yarattık. Yani o insanlar bize niye saygı duysunlar? Mücadele ettik o yüzden falan. Bir de algıları var tabi, “biz geldik sizi kurtardık”. Biz [burada verdiğimiz mücadeleyi] anlatmıyoruz ki (Meslek Odası Temsilcisi).”

2.3. Ekonomik Konular

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, KKTC’nin ekonomik durumu ile ilgili endişeli olduklarını belirtmiştir. 1974 yılından itibaren KKTC’de üretime dayalı bir ekonomi yerine kamu istihdamına dayalı ekonomik bir düzen oluşturulduğu, toplumun ‘üretimden koparıldığı’ ve kısmen izolasyonlar sebebiyle oluşturulan yapının tamamen Türkiye’ye bağımlı, Türkiye’den gelen yardımlar ile ayakta durabilen, kamu giderleri hariç altyapı ve yatırım gücü olmayan sürdürülemez bir yapı olduğu ifade edilmiştir.

“Üretime dayalı modelden gün geçtikçe uzaklaşmaya devam ediyoruz. Bu [durum] da bizi ülke içerisindeki gelir pastasını yeterince geliştirmememize yol açıyor. Özellikle memur maaşı odaklı ödemelere baktığınızda, bunu üzülmeye söylerim ama şu anda Meclis’te görüşülen bütçenin % 86.7’sinin {bunlara ayrıldığını görüyoruz}. Şimdi geriye kalan pastaya baktığınızda işte yerel yönetimlere de bunun üstüne bu bütçeden katkı sağlanır. Geriye % 5’lik bir dilim kalır. Siz bu % 5’lik ile hangi yapısal dönüşümü sağlayabilirsiniz? İcraat bağlamında, altyapı bağlamında, sağlık, eğitim bağlamında neler yapabilirsiniz? Açıkçası çok da iç açıcı değil (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Hala daha Türkiye’den rant bekleyen bir ülkeyiz, hala daha muz devletiyiz ve hala daha Türkiye’ye bağlı bir devletiz. Mustafa Akıncı nasıl dert edinsin biz kendi ayaklarımız üzerinde duracağız diye, bir üretim olmazsa bir kaynağın olmazsa hiçbir şekilde kendi ayağının üzerinde duramazsın. O yüzden Türkiye’ye bağlı bir devletiz. Ekonomik olarak hiçbir katkımız yok, ekonomik olarak kendi kendimizi geliştiremiyoruz. O yüzden hiçbir ekonomik gelirin olmadığını düşünüyorum. Tamamen Türkiye’ye bağlı bir devletiz (Öğrenci).”

“Biz çalışkan insanlarız. Gerçekten Kıbrıs Türk halkı, bireyler çalışkandır. Annelerimiz, babalarımız. Benim babam limanda işledi 30-40 sene hamal olarak. Abilerimiz, ablalarımız, teyzelerimiz tarlalarda işledi, hayvancılık yaptılar, besicilik yaptılar, fabrikalarda, üzüm fabrikalarında, şarap fabrikalarında, üzüm tarlalarında çalıştılar. Yani biz çalışkan bir toplumun çocuklarıyız. Ama Kıbrıs Türk toplumunun üretimden koparılması devletin üretimi teşvik edici unsurları ortadan kaldırması da bugün önem verdiğim bir olumsuzluktur diye düşünüyorum (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Özellikle 20 yıl ve öncesinde bir memur devleti oluşturulmaya çalışıldı. Memur devleti oluşturmaya çalışmak, yani insanların büyük oranda devlete gidip iş talebinde bulunması teşvik edildi. İşte devlet bütçesi 2020 yılında hazırlanırken % 78-80 civarında kamu kuruluşları, kamuda çalışanlara maaş olarak [hazırlanır}. Bu da dünya normlarına göre çok yanlıştır. Bize öğretilen % 35 ile % 50 arasındadır makul bütçelerimizde personellerimize ayırmamız gereken para. Bütün bunlar bizim sorunlarımızdır (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Ekonomik olarak 15 yılda ben fakirleştiğimizi hissediyorum. Türkiye’ye bağlı bir para birimi kullandığımızdan ötürü biz de her gün eriyoruz. Ev borçları, araba borçları giderek artıyor. Maaşımız sabit kalıyor, kesintiye uğruyor (Akademisyen).”

“Ekonomik olarak TL’den dolayı insanların alım gücü düşüktür. Çünkü bir araba almaya gidiyorsanız yabancı para birimi konuşulur. Ev satın almaya gidiyorsanız yabancı para birimi konuşulur. Dolayısıyla TL’nin yabancı para karşısında değer kaybetmiş olması özellikle hayata yeni atılan gençler için büyük bir handikaptır (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Ekonomik ve mali olarak devletimiz çok fazla Türkiye’den gelecek olan kaynaklara muhtaç görüntüsü var ve ekonomik olarak da ticaret kapımız sınırlıdır. En büyük kapı da Türkiye’dir. Yani [ticarette de] böyle bir muhtaçlık durumu var. Bunların da geliştirilmesi gerektiğini düşünürüm. Fakat burada tabii görev tek başına Türkiye devletine düşmez. Burada esasında bize düşen görevler vardır. Kendi mali yapımızı, kendi ayaklarımız üzerinde duracak bir şekile getirme, bazı ödümler vererek sizin yapmanız gereken şeyler, sizin hükümetinizin yapması gereken şeyler. Tek başına Türkiye’nin değil. Ticaret kapılarını geliştirmek yine bize düşen bir şeydir. Tamam sınırlı bir durum vardır, tanınmamışlıktan ötürü ama sonuçta bunlar bizim ödevlerimizdir (Hukukçu).”

2.3.1. Sektörel Durum

Katılımcıların kendi sektörleri ile ilgili paylaştıkları izlenimlerin başında dış ticaret ve inşaat sektöründe yaşanan gelişmeler gelmektedir. Dış ticaret ile ilgili bir meslek odası temsilcisi, izolasyonlar konusunda çarpıcı açıklamalarda bulunmuş ve uluslararası standartlarda üretim yapıldığı sürece üreticilerin dış pazarlara erişim konusunda sorun yaşamayacaklarını belirtmiştir.

“[Tarımsal ürünlerde] ben [inandırıcı] bulmuyorum ‘bizi engelliyorlar’, ‘ambargo koyuyorlar’ filan. Mesela bizim kooperatifimiz var. Şu anda Avustralya’ya gitti ürünümüz. İkincisi İngiltere’ye iki gün önce gitti. Niye gitti ama biliyor musunuz? Mesela bundan önce bir çok kez geri dönüyordu. Çünkü biz [...] yedi yılda tüm Avrupa Birliği standartlarını yerine getirdik. Belgelerini aldık. Üretimini tamamladık. Bu süreci de Avrupa Birliği finanse etti [...] Ürünümüz artık dünyada rekabet edebilecek standarda geldi. Sizin artık karşınızda hiç birşey yok. Belgesi de var (Meslek Odası Temsilcisi).”

KKTC’de son dönemlerde yaşanan plansız ve programsız denebilecek bir inşaat – yapılaşma süreci ile ilgili diğer bir meslek odası temsilcisi aşağıdaki görüşleri dile getirmiştir.

“[İnşaat sektöründe] Satıp yeme şeyi var şu anda, işte biliyorsunuz imar planlarıyla. Talandır yapılan aslında çünkü sen bütün verimli topraklarını imara açıyorsun. İmar [yani] buralara bina yapacaksın, satacaksın. Toprak bir daha geri gelmez. Sen nasıl bir ülke olacaksın, sen yirmi yıl sonrası için forecast [öngörü] yapıyorsun: 2011’de su projesiyle 75 milyon metreküp su getirilirken bu ülkeye, ülkenin 2037 vizyonu KKTC nüfusunun 390 bin olacağı idi. Sen şu anda Mağusa da imar planı yapıyorsun 340 bin insana yönelik. Aynı dönem artışı ile birlikte sadece o bölge için. O zaman bir yerde bir yanlış var. Ya senin ilk yaptığın tespit yanlıştır ya da matematiksel olarak bu ikinci yaptığında başka bir yanlışlık var (Meslek Odası Temsilcisi).”

2.4. T. C. ile İlişkiler

Katılımcıların tümü T. C. ile tarihi, kültürel ve manevi bağlar bulunduğunu ifade etmiş ve Türkiye’nin Kıbrıs Türk halkının varoluş mücadelesinde verdiği yaşamsal desteği bugün de farklı alanlarda sürdürmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte katılımcılar, iki devlet arasında karşılıklı güven, saygı ve işbirliğine dayalı resmi ilişkilerde bazı sorunlar yaşandığını ifade etmişlerdir. T. C. ile ilişkilerde yaşanan sorunlar ve bu yönde çözüm önerileri, ilerleyen bölümlerde detayları ile paylaşılmıştır.

“Türkiye ile ilişkilerimiz tarihi bir gerçeğe dayanıyor. Sonuçta orası bizim ana yurdumuz dediğimiz yer. Ve mutlaka devam etmelidir [ilişkiler], edecektir de [...]. Ve Kuzey Kıbrıs’ta yaşayan Kıbrıslı Türkler’den [sayıca] daha fazlasının da Türkiye’de yaşadığını düşünürsek, eğitim, sanat, ticaret ve bir çok alanda, güvenlik [dahil], sonuç olarak Türkiye ile yakın ilişkilerimiz olmak zorunda (Meslek Odası Temsilcisi).”

"Ben Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ni bir aile olarak görüyorum. Arada bir aile bağı olduğunu düşünüyorum. O zaman aile içerisinde saygı [olması gerekir] ama şimdi saygıyı doğru yorumlamazsak ve yanlış bir yorumla araya koymaya çalışırsak bu çok tehlikeli bir boyuta getirir olayı. Biz aslında Türk insanını, Türkiye’yi çok iyi tanıyoruz. Türkiye’ye yönelik bizim algılarımız çok açık, bir çok insan hemen hemen hepimizin taraftar olduğu bir Türk takımı yok mu? Türk milli takımı kazandığı zaman seviniyoruz, sokaklara çıkıyoruz yenildiği zaman üzülüyoruz. Bunlar işte milli duygulardır (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“KKTC ve Türkiye arasında diğer devletlerle olan bağdan çok daha kuvvetli bir bağ var. Ayrıca iki ülke de bu bağ yüzünden çok bedeller ödedi. Türkiye ambargolara uğradı 74 döneminden sonra. 63-74 sürecinde Türkiye’den Türklüğünden kopmamak için Kıbrıslı Türkler çok bedeller ödedi. 11 yıl aktif savaş vardı bu ülkede (Öğrenci).”

“Türkiye bizim en büyük müttefikimizdir. Zaten tek müttefikimizdir. Yani başka bir müttefiği yoktur Kıbrıslı Türklerin, ya da KKTC’nin (Hukukçu).”

“[T.C.] ile ilişkileri siyasi malzeme yapmamak lazımdır bence çünkü bu korunması gereken iyi düzeyde, kaliteli düzeyde tutulması gereken, insanların dilinde her gün tartışılır, orada burası çekiştirilir birşey değildir. Korunması gereken ve saygı duyulması gereken bir ilişki olarak tutulması lazım. Bunu tabii ki sadece siyasetçilere bırakmamak lazımdır, bence toplum olarak da bu bilince ulaşmamız gerekir (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Bayağı bir ithalat ve ihracat yapıyoruz karşılıklı olarak. Oradakiler de bayağı para yolluyorlar buraya. Öğrenciler oraya okumaya gidiyor (Öğrenci).”

“İki paydaş ülke, iki müttefik ülke diyorum. Biz örneğin yakın temaslarda bulunduğumuz birçok Türkiye’de büyüklerimiz var, paydaş sivil toplum örgütlerimiz var, onların ciddi şekilde bize katkıları var, bizlerin de onlara ciddi şekilde örnek teşkil ettiğimiz noktalar var. Hatta günü geldi ayakta alkışladığımız noktalar var (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Bugün hepimiz üniversite yıllarımızda Türkiye’den mezun olduk, bugün hepimiz Türkiye’nin desteklerinden yararlanıyoruz. Bu yüzden burada ki üç yüz bin kişi, üç yüz elli bin kişi, dört yüz bin kişi, her ne kadarsak nüfus olarak sizin burada kalkınabilmeniz için, gelişebilmeniz için Türkiye’nin desteğine ihtiyacınız söz konusudur. Hem fikişsel olarak, hem proje bazında, hem de teknik destek olarak (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Türkiye burada önemli bir garantör ülke. Etle turnak da doğru bir tabir, ayrılmaz ne de olsa 74’de, daha önceki dönemlerde Türkiye oldu Kıbrıs Türk halkının yanında. Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı seçildiği zaman bir kelime kullandı ilk başlarda, artık Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kendi ayakları üzerinde durabilir, kendi ayağının üzerine basabilir dedi. Sonra bu Türkiye tarafından yanlış anlaşılmış olabilir (Öğrenci).”

2.4.1. Garantörlük Durumu

Katılımcıların tümü, Kıbrıs sorununa bulunacak olası bir çözüm sonrası Türkiye'nin garantörlük hakkının kendi görüşlerinden bağımsız bir biçimde devam edeceğini; yine büyük bir bölümü de garantilerin çözüm sonrası devam etmesini arzuladıklarını ifade etmiştir. Garantilerin devam etmesine olumlu bakma nedenleri sorulduğunda katılımcılar, Kıbrıs Rum toplumuna karşı mevcut güvensizliği işaret etmişlerdir. Güney Kıbrıs'ta faaliyet gösteren aşırı sağ eğilimli ve ırkçı Rum Ulusal Halk Cephesi'nin (ELAM) varlığının da ayrıca garantilerin devamı için önemli bir sebep teşkil ettiği vurgulanmıştır. Ancak katılımcılar arasında garantörlüğün niteliği ile ilgili farklı düşünceler mevcuttur. Katılımcıların önemli bir kısmı garantilerin devam etmesi gerektiğini ancak konunun müzakere sonrası revize edilebileceğini belirtmişlerdir.

“Garantörlüğe ihtiyaç vardır. İleride yani geçmişte olduğu gibi yine bir savaş durumu olabilir, Türkiye'nin korumasına ihtiyaç duyduğumuzu düşünüyorum ben (Öğrenci).”

“Kesinlikle vardır. Çünkü Kuzey Kıbrıs'sız bir Türkiye, Türkiye'siz de bir Kuzey Kıbrıs düşünülemez. Bu yıllardır böyle devam etmektedir, 74'den günümüze kadar. Bir çözüm olacak ise Türkiye ile olması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü Türkiye 74'den beri burada egemenliğini sürdürüyor, bayrağını taşıyor, askerini gönderiyor. Her zaman burada garantörlük yapıyor. Maddi manevi her zaman desteğini veriyor. Ve bu süreçte böyle devam etmesi gerektiğini düşünüyorum (Dini Kanaat Önderi).”

“Şu an toplum psikolojisini ve 60'lar da yaşanan olaylarda düşündüğümüzde [vardır]. İki toplumun da toplumsal travma yaşadığını düşünebilirsiniz, görebiliyoruz zaten. Bu nedenle, olası bir çözüme gidilecek yolda Kuzey tarafı özellikle garantörlüğün olmadığı bir noktada asla çözüme yanaşmaz veya bir anlaşmaya imza atmaz. Garantörlüğün modeli düşünülebilir, evrilebilir, hangi hususlarda garantörlük yapılabilir bunlar teknik konulardır ancak Türkiye'nin etkin ve fiili garantisi dediğimiz bu kalıp cümle toplum üstünde de onay alan bir cümledir (Hukukçu).”

“Biz birleşsek bile, bütün bir Kıbrıs adası olarak kalsak bile yani o garantör devletlerle ilişkimizin biteceğini düşünmüyorum. Çünkü senelerdir bu garantörlük devam ediyor, gerek Yunanistan, İngiltere, Türkiye açısından kopacağını düşünmüyorum (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Müzakere edilebilir bu konu muhakkak. Ve bir ara formül, bu herşeye bulunduğu gibi buna da bulunur. Ama Kıbrıs içerisinde garantinin tamamen ortadan kalkması, Kıbrıslı Türkler açısından sakıncalı bulurum çünkü dünya öyle gelişmiyor. Fanatiklik aldı başını gider diye düşünürüm ve en huzurlu ortamda bile küçük bir olaydan ‘sen Türk’sün’, ‘sen Rum’sun’ gibi kıvılcımlarla her an kaosa dönebilecek durumun oluşabileceğine inanırım Kıbrıs’ta ve bundan rahatsızlık duyuyum, bunun olmasını istemem (Hukukçu).”

“Kıbrıs’ın Güneyindeki arkadaşlar liseyi bitirdikten sonra askere gitmek zorundadır. Halen daha işte militarizm duygularıyla yetiştiriliyorlar, belki de garantörlüğün isminin bile olması [Kıbrıs Türk Toplumunda] psikolojik bir rahatlama yaşatacaktır. Çünkü öbür durumlarda ne yaşayacağınızı nasıl reaksiyon vereceğimizi — mesela etki-tepkidir ELAM varsa ELAM’a karşı bir TMT gibi, EOKA olduğu için TMT kuruldu — ELAM’ın yapacağı her harekete bu defa daha bir örgütlenme bu defa Kıbrıslı Rumlara karşı negatif düşünceler barındırabilir (Akademisyeni).”

“Kısa dönemde tabii ki [garantiler] olacak. Hiçbir Kıbrıs Türkü buna karşı çıkmaz diye düşünüyorum. Ama tabii ki bu bir zamandır. Buna büyükler [garantör ülkeler] karar verecekler (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Senelerdir üzerinde konuştuğumuz şudur: mutadis mutandis. Belki Kıbrıs Türk devletinin sınırlarını garanti eder, diğerinin düzenini garanti eder. Esasını, düzenini anayasal düzenini ve Kıbrıs Türk devletinin sınırlarını garanti eder Türkiye. Belki İngiltere vazgeçer. Dolayısıyla garanti anlaşmasına bir bütün olarak bakarsak, üç garantör varsa, belki Yunanistan da kendi de derken ben tam vazgeçeceğim. Türkiye vazgeçmediği için vazgeçmez. Bence bu çerçevede garanti anlaşması müzakere edilebilir yeniden (Emekli Diplomat).”

“Ben hiç savaş yaşamadım ama babam korkuyor. Korkuyor yani adam çünkü çatışma gördü. Güneyde ELAM gibi bir örgüt var. Ben defalarca saldırıya uğradım. Rumlarda da Türkiye’den korkuyorlar, Türklerden korkuyorlar. Doğrudur korkuyorlar, bir savaş yaşandı ve çok büyük kayıplar verdiler. Bir sürü acılar yaşandı ve halen daha kayıplar var Kıbrıslı Türk, Kıbrıslı Rum.”

Orta bir formül bulunamaz mı? Bence bulunabilir, bizim gerçekten bir garanti sistemine ihtiyacımız var ama bahsettiğim garanti sistemi 60'daki gibi bir garanti sistemi de değil. Bu toplumların birbirlerine gerçekten güvenebileceği geçiş dönemine kadar başka türlü bir garantiden bahsediyorum (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Garantörlüğün olması gerekirse günümüz koşullarında olması gerekecek. Bağımsız bir devlet olacaksak bu gerekir mi? Bağımsız bir ülke olacaksak gerekmez. Çünkü bağımsız bir ülke kendi ekonomisi olan, kendi düzeni olan, kendi ayakları üzerinde duran bir ülke demektir. Eğer bugün bağımsızlık tartışıyorsak ne Güney Kıbrıs ne Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti hiçbir şekilde garantör devletine ihtiyacı olmadan iki toplumla barış içerisinde yaşamalı [...] bu şimdiki nesil için değil bu gelecek nesil içindir (Meslek Odası Temsilcisi).”

“İlebet devam etmesinin gerekli olduğunu düşünmem. Ha nedir, gerçek politikaya baktığımız zaman şeydir biz garantilerin olmadığı bir anlaşmanın Kıbrıs'ın üzerinden geçeceğini düşünmem. Benim ne düşündüğümün ötesinde bir harekettir bu aslında. Belli bir süreden sonra eğer Cumhuriyet yani bu olacak federasyon işliyorsak, bu garanti haklarının bir çoğunun fesh edilmesi durumu bence mantıklı bir opsiyondur. Ama hiç olmaması garantilerin bana göre de tehlikelidir. Mesela bir ELAM tehlikesi vardır her zaman, ya da atıyorum işte bizde de belli başlı militan gruplar vardır çok Kıbrıslı Türkler'in katılmadığı halde. Ada da var olmaya devam edeceklerdir bunlar. Bunları caydırıcı bir opsiyonunun olması gerektiğine inanırım (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

2.5. Çözüme Bakış Durumu

Bu bölümde, katılımcıların Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne yönelik düşünceleri, Güney Kıbrıs ile kurumsal ilişkiler bağlamındaki değerlendirmeleri ve iki toplumun ilişkileri hakkındaki düşünceleri sunulmuştur.

2.5.1. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi

Katılımcılara, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile ilgili düşünceleri sorulduğunda verilen yanıtlar GKRY'nin uzlaşmaz tavrının altını çizer niteliktedir. Bu bağlamda katılımcıların büyük bir çoğunluğu Rum Yönetimi'nin Kıbrıslı Türkleri halen azınlık olarak gördüğünü,

Kıbrıslı Türkler ile yönetim ve gücü paylaşmak istemediğini, geçmişle yüzleşmekten kaçındığını ifade etmiştir.

“1960’larda, 1963’lerde Kıbrıs Cumhuriyeti’ne belki de en karşı çıkan taraf, Kıbrıs Cumhuriyeti’nin karşısında duran taraf Güney iken, 64 sonrası buna iyice sarıldılar. Çünkü Türklerin dışlanmasıyla — o da tartışılır yani dışlanması, atılması, kendimizin bırakıp çıkması bir sürü şeyler var — ama bir şekilde bu ayrışmayı yarattılar ve Kıbrıs Cumhuriyeti’nin sahibi olarak istedikleri bir ortam oluştı onlar için. Türklerin dışarıda kaldığı, sözde işte bir Kıbrıs Cumhuriyeti yapısıyla, bazı yerlerde Türkçe’yi de kullanarak — işte pasaport üzerlerinde falan — her şeyde böyle bir sahiplenme oldu. (Meslek Odası Temsilcisi)”

“Açıkçası Rumlar her zaman böyle bir kendi taraflarını düşünerek davranırlar, yani [1960’ta] da % 30’luk bir oran verdiler bize, %70’lik oran istediler. Bu yüzden Rumlara pek güven olmaz diye düşünüyorum. Yani hala daha gençleri bize karşı bir kıskırtma durumu var. Tarih dersinde bile “En iyi Türk ölü Türk” diye öğretilir. Yaşı ilerlemiş [Kıbrıslı Rumlar] onlar bu durumdan aslında rahatsız ama Türkleri öyle bir [ötekileştirme] olmuş ki bu kiliseler tarafından [...] gençlere, gençler bizi istemiyorlar, hala daha protestolar oluyor, bayrakları yakıyorlar bu yüzden (Doktor).”

“Kıbrıs Türk’ü olarak, ideal çözümün her zaman biz taraftarı olmuşuzdur ve bunu her zaman Batı’ya da, uluslararası kamuoyuna da kanıtlamışızdır, Annan Planı örneğinde olduğu gibi. Fakat işte Kıbrıslı Rumlar’ın ne yönetimi ne güç paylaşımını ne de sokağını bile paylaşmak istemediği Kıbrıs Türk’ünü aynı çatı altında bulunmak istemediğini biz her dönemde görüyoruz (Öğrenci).”

“Biz Kıbrıslı Türkler daha objektifiz. Daha doğrucuyuz. Ve daha az ırkçıyız. Onlar ama maalesef Türk tarafından geçen arabaların plakalarına bakarak yanlış hareketlerde bulunabilirler. Yanlış bir söylemde bulunabilirler. Yanlış bir provakatif harekette bulunabilirler. Bence biz iki tarafı tartarsak Kıbrıs Türk toplumu daha olumludur bu yakınlaşmaya. Kıbrıs Türk toplumu daha gerçekçidir. Onlar daha saldırgan, daha milliyetçi ve daha agresif bir tavırdalar Kıbrıslı Türklere karşı. 58’i, 63’ü, 67’yi, 74’ü gören bir kuşağın çocuklarıyız biz. Bugün için demiyorum ama ileride bizim torunlarımız bir arada yaşamaya karar verirse, [Kıbrıslı Rumların] bu söylemlerden yavaş yavaş uzaklaşması lazım. Ders kitaplarında Kıbrıslı Türklerle ilgili, genelde Türklerle ilgili yazdıkları kötü tanımları terk etmeleri gerekiyor. Bu konuda ben teraziye koyacak olursam bence Kıbrıs Türk toplumu onlara göre bu konuda daha demokrattır. Daha hoşgörülüdür (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Rumlar, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi çok büyük şeyler istiyor. Yani eski düzeni istiyor. 60’lı yıllar, 70’li yıllar, 74’den önceki yıllardaki siyasi eşitliği istiyor - siyasi eşitsizliği istiyor diyebilirim aslında. Çünkü o zamanlar Türk toplumunu eziyordu (Öğrenci).”

“İki toplumun bir federasyon çatısında birleşebilmesi için Kıbrıslı Rumların siyasi eşitliği ve daha doğrusu siyasi eşitliğinden ziyade Kıbrıslı Türkleri de kendileriyle eş görmesi gerekiyor. Yani Kıbrıslı Rumlar, Kıbrıslı Türklerin üzerini ördüğü sürece kendisini bu ülke iki toplum arasında herhangi bir barışın olma ihtimali benim kanaatimce sıfır (Öğrenci).”

“Rumlar olayı 74’ün gerisine götürmedi. Onlar bu 60’dan 74’e kadar yaşananların öz eleştirisini yapmazlarsa bu sorun çözülmez, ki niyetleri de yoktur bunların yapmaya. Önce hastalığını kabullenmen lazım, ‘ben hastayım bir yerde hastalığım var’ diye. İçeride sen bu 60 Cumhuriyetini kullandın paylaşamını kabullenmedin Türklere karşı. Eee bunu, sorunları da gördün işte ortada (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Kıbrıslı Rumlar bu adayı kendilerine ait görüyorlar. Ortada bir çatışma vardır. Kıbrıslı Türkler de diyorlar ki ‘biz sonradan gelmiş olabiliriz ama bu ada sizin olduğu kadar bizindir de ve buradaki yönetim erkini, egemenlik mi dersiniz ne dersiniz, paylaşmamız lazım; toprağı, iki bölgeyi veya başka şekilde paylaşmamız lazım. Herşeyi paylaşmamız lazım havasını suyunu vesaire paylaşmamız lazım’ (Akademisyen).”

“‘Sen evet benim Kıbrıs’ta ki halkımsın, vatandaşsın ama Kuzeyde işgal altında ki topraklarda senin sözün geçmez zaten Türkiye’nin sözü geçer. Onun için zaten senin ne işin var temsiliyette’. [Rumların] böyle bir yaklaşımı var. 63’de sen de onlara teslim ettin herşeyi. Arkasına da düşmedin. Şimdi de döndün ‘ben hala daha isterim’. Eee adamlarda söylüyor: ‘zaten hepsi bende. Neden çıkarıp cebimdekini paylaşayım seninle. Bana bir gerekçe söyle.’ [Rum] kendi açısından öyle bakar (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Odayı temsilen uluslararası toplantılara katılıyorum [...] Rum tarafı anında hemen protesto eder, bütün büyükelçilere haber gider, ‘bunları sokmayın’ diye. Biz Tunus’ta yaşadık bunu mesela. Oraya gittiğimizde gözlemci statüsüyle katıldık ve ‘oylama yapılsın’ dendi. Anında Rum tarafı kalktı dedi ki ‘Gözlemcilik dediğiniz bir defa gelirler görürler, sonra bir daha katılma olmaz.

Aha geldiler, gördüler şimdi burayı terketsinler çünkü biz genel gündemimize geçeceğiz bunlar üye değildir. Bunlar benim ülkemin işgal altındaki topraklarında Türkiye'nin idaresinde yaşayan [...]’ Yaklaşım bu (Meslek Odası Temsilcisi).”

2.5.2. İki Toplumlu İlişkiler

İki toplum arasında özellikle 2003 yılında sınır kapılarının açılması ile başlayan sosyal ve ekonomik ilişkiler konusunda katılımcıların büyük çoğunluğu bu ilişkilerin geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

“Geçmişte yaşanmışlıklardan dolayı babam ve yaşıtları diyeceğim, doğal olarak bir güvensizlik taşımaktadır. Bu da normaldir yani o insanlara kesinlikle bir empoze söz konusu değildir. Ama benim yaşıtlım veya daha genç nesil hiçbir şey bilmemiştir, yaşayabileceğini düşünür. Benimle gerçi yaşıtlı olup ta babam gibi düşünen de var, babamla yaşıtlı olup benim gibi düşünen de var (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Geçmişte tamam bir savaş oldu ama ben mesela kin tutmuyorum. Biz ne kadar bilmesek de Rum taraftakiler Türkleri katletti, Türkler de Rumları katletti. Bunların da kabul edilmesi lazım. Bir sürü aslında kaynaştırmak için programlar var geçmişte bende içerisinde bulundum. Konuşuyoruz Rum tarafına geçiyoruz, buluşuyoruz (Öğrenci).”

“Güney Kıbrıs'ta yaşayan insanlar var, benzin alıyorlar, markete geliyorlar. Ama biz nereden başladık; bizim taraftan bir şişe su bile almıyorlardan geldik buraya, bu bir gerçektir, öyleydi (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Toplum seviyesinde iki toplumlu etkinlikler yıllardır var, bence de yararlıdır (Öğrenci).”

“2003'te kapıların açılması ile fiziksel bir ortam sağlandı. İki toplumun daha fazla içiçe olabilmesini sağlayabilecek bir durum vardır ortada ama çok fazla bunun karşılığını verebilecek bir gelişme toplumlar arasında inanmam. Daha fazla olması gerektiğini düşünürüm (Hukukçu).”

“Kapıyı bir gecede her kim hükmü verdiyse ve açın dediğinde, babam iki savaş görmüş biri olarak, ‘ne işleri var da gelecekler’ dediğinde bende dedim ki ‘sakin ol, göreceksin gelip seninle aynı restaurantta oturup kahve içecek bu insanlar’. Bugün onun daha ötesine gittik, ekonomik şartların bizim para birimimizin değer kaybetmesinden dolayı ticaret ciddi artmıştır. Biz hatta avantajlıyız Kuzey kesimi olarak çok daha uygun rakamlara birçok şeyi üretebiliyoruz. Bunun dışında bizlere de görev düşer, STK'lara. Birbirimizi karşılıklı tanımamız, eğer onlar bizden iyi ise onlardan teknolojiyi öğrenmemiz, eğer biz onlardan ilerideyse onlara vermemiz, Tabii bu neyi sağlayacaktır? Gelecek nesle, bir sonraki nesle, daha rahat konuşma ve diyalog kurma imkanı sağlayacak (Meslek Odası Temsilcisi).”

“2003 yılında sınır kapılarının 29 seneden sonra açılması ve iki halkın birbiriyle iletişime geçmesi en önemli güven yaratıcı önlem olmuştur. Bununla yetinmeyerek birçok alanda, özellikle ekonomik alanda ve iki halk arasında güven yaratıcı önlem olmuştur. Bununla yetinmeyerek birçok alanda, özellikle ekonomik alanda iki halk arasında güven artırıcı önlemlerin faaliyete geçirilmesi bu güven ortamının iyileştirilmesine katkı koyacaktır. Ayrıca Kıbrıslı Rumların, Türk lirasının değer kaybetmesi ile son yıllardaki ziyaretlerinin artması iki halkın yaklaşması adına da önemli bir gelişmedir (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Ekonomik olarak ilk kez Kıbrıslı Rumlar Kıbrıslı Türklerden daha fazla Kuzeye geçiyor, daha fazla para harcıyor, hiç geçmeyen geçmek istemeyen insanlar bile, buraya gelmeyen insanlar geçip artık ekonomik sebeplerden dolayı Kıbrıs'ın kuzeyine en azından ziyarete başlıyor. Ve belki de hayallerin de anlatılan o Kuzey'in ucube olmadığını görüyorlar aslında. Oradaki markaların burada olduğunu, oradaki arabanın burada da olduğunu görüyorlar. Belki de şok yaşıyorlar (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Kapıların açılması bence alınabilecek en önemli karardı Kıbrıs tarihinde. Ve bu kararı biz aldık. Rum tarafı hatta karşı çıktı direndi, iki gün sürdü, değil mi? Üçüncü gün onlar da uymak zorunda kaldı. Belki bir sınır ticareti anlaşması yapabiliriz. Bizim sınır köylerimiz var ve biliyoruz bu bir realitedir. Ekonominin herşeyi çözebileceğine inanan bir insanım. Ekonomik bağlar kurulmaya başlandı bugün Rum kesimiyle. Bu yaşam biçimi oldu, Geliyor Rumlar birşeyler alıp gidiyorlar. Kaçak göçek geçiriyorlar. En basiti Beyarmudu'na gelip patates alıp götüren bir sürü Rum var, gidip üretici ile konuşan ve anlaşılan (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Çok Rum arkadaşım vardır. Bilirsiniz bazen koyu nefretleri olur eğitimlerinden dolayı. Bende onlara bizim de anne babalarımızın öldüğünü, onların öldürdüğünü, bizimde öldürdüğümüzü söylerim. Dolayısıyla onları bilmemizi ama nefreti kaldırıp da STK’lar olarak, ticari olarak, eğitimsel olarak başka bir sürü ortaklık kurabileceğimize inanırım. Ve işte telefonlarımızı birleştirebiliriz. Ulaşımlarımızı birleştirebiliriz [geçiş kapıları] açarak. Buraya gelen birisinin diğer tarafa rahatlıkla geçip o tarafta da hareket özgürlüğünü arttırabiliriz. Dileyen, isteyen var ise hoş geldi sefa geldi, gelip toprağı boşsa evini yapıp bizle yaşayabilir. Bir örneği şu an Kozanköy’de var. Artabilir bunlar, bunların bence hiçbir zararı yoktur (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Bizim neslimiz tabi biraz daha farklıdır. Ben 2003’te kapılar açıldığında 5 yaşındaydım. Çok daha farklı bir ortamda büyüdük. Kıbrıslı Rum arkadaşlarım oldu. Benim arkadaşlarım Güney’de okudu. Ben Güney’de okuyabilirdim. Bizim bakış açımız tabi biraz daha farklıdır. Ama Rum’un bakış açısı da artık ayrı iki toplum olduğu yönündedir. Yani mesela hergün birbirimizi görmeyiz. Aynı dili zaten konuşmayız. Beraber paylaştığımız belli başlı değerler de yoktur. İki farklı toplum, iki farklı millet belki bazısına göre var. Bu iki farklı milletin bir araya gelip çalışma yapması evet zordur ama gerçekçi olan da budur aslında (Öğrenci).”

“Sanat ve kültür açısından tüm ilişkilerimiz gayet iyidir. Sivil toplum kuruluşları, etkinlik, organizasyon bakımından tüm ilişkilerimiz gayet iyidir. Aynı zamanda diğer başka bir kurumda seçilmiş bir şekilde temsil ettiğim yapıya da baktığımda orada da fazlasıyla iyidir. Hatta her hafta görüşme yapıyoruz. Paydaş kuruluşlarıyla, sivil toplum yönünden gayet iyi ama siyasi yönden değil. Çünkü çıkarlar söz konusu, çünkü kişisel menfaatler söz konusu, çünkü oy söz konusu.. Bu onların tamamen kendi iç politikalarıyla alakalı. Nasıl ki bizde koltuk sevdalısı birçok siyasi var, onlarda çarpı iki var. Ama sivil toplum gözüyle baktığınızda gerçek anlamda çok iyidir (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Son zamanlarda ben bizim taraftan da Rumların gelip bazı şeylerden daha fazla oranda yararlandığını görüyorum, bunlar bence aslında kötü değil iyi. İki toplum bu adada şu ya da bu şekilde yaşayacaktır. Adı ne olursa olsun devletlerin, yan yana yaşamak zorundayız. Başka gidecek ne onların ne de bizim bir yerimiz yok, küçücük bir ada burası. Daha insanca yaşamak, daha birbirini anlayan ve medeni ilişkileri olan iki toplum olarak yaşamakta bence kötü bir şey değil (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Eskiden mesela Rum tarafıyla bu kadar yakın değildik. Şimdi böyle daha bir yakınlaşma tarzı, yani daha çok etkinlik düzenleniyor (Öğrenci).”

2.5.3. Güney Kıbrıs ile Kurumsal İlişkiler

Katılımcılara Güney Kıbrıs ile kurumsal ilişkiler konusu hakkında ne düşündükleri sorulmuş, katılımcıların büyük bir çoğunluğu KKTC’deki kurum ve kuruluşların Güney Kıbrıs ile bir ilişkisi bulunmadığını belirtmiştir. Buna karşılık göreceli olarak az sayıda katılımcı, idarecisi oldukları kuruluşların Güney’de benzer kuruluşlar ile dostane ilişkileri olduğunu ifade etmiştir. Burada ilginç bulgulardan bir tanesi Güney’de bulunan kurum ve kuruluşların dostane ilişkilere rağmen KKTC’de bulunan STK ve diğer kurumlar ile resmi düzeyde işbirliği noktasında sergilediği olumsuz tavır olmuştur. Bunun sebebinin Güney’de bulunan benzer kurum ve kuruluşlarının özerk statüde olmamaları ve bu sebeple tabi tutuldukları devlet denetimi ile hakim siyasi düşüncenin dolaylı baskısı olduğu ifade edilmiştir.

“Bizim mesela kurumlar arası dostluk anlamında görüşmelerimiz var. Çünkü sonuçta hastalıklar yönünden iş birliği yapmamız gereken hekimler var o tarafta da. Denedik biz hekimler olarak, o tarafla biz görüşebilir miyiz diye, evet bir yerde buluşursak, kahve içersek, sohbet edersek tamam ama iki kurum olarak görüşmeyi çok başaramadık. Hala o siyasi yanı var olayın. Sakınılan yanı. Hatta bazı Uluslararası Organizasyonlar yapmaya kalkıştığımızda da yine Yunanistan ve Güney Kıbrıs’tan baskı da gördük, Uluslararası katılımcılar gördük, gelmesinler diye Kuzey Kıbrıs’a (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Güney ile iş birliğimiz var mı? Evet var birçok konuda. Onlarla da işbirliği yapıyoruz birçok konuda ama en güzel yaptıkları yeme – içme kısmıdır. İş siyasi veya bu tür konulara geldi mi tıkanıyoruz çünkü dediğim gibi, bizim böyle konuşabilmemizin sebebi bizde örgütlerin özerk olmasıdır. Mesela bizim oda bir meslek odasıdır. Yasa ile kurulmuş bir meslek odasıdır. Sivil toplum örgütüyüz ama NGO [non-governmental organisation] gibi bir örgüt değiliz. Biz yasa ile kurulmuş bir meslek örgütüyüz. Şimdi yasa ile kurulmuş bir meslek örgütüyken bizim yasamız, kendi ayaklarımızın üzerinde durmamızı emreder. Dolayısıyla devletten hiçbir katkı almayız. O yüzden böyle rahat konuşabiliyoruz. Güneydeki birçok örgütün sıkıntısı budur aslında. Çünkü hepsi devlet desteklidir. Onlar Yunanistan’daki modeli getirdiler Kıbrıs’a, [Güney’deki] teknik odanın bütün bütçesini devlet karşılar. Dolayısıyla

oradaki insanların devletin resmi politikası dışında size bir şey söylemesini hiçbir şekilde bekleyemezsiniz (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Statüko veya kilise bu konuda epey etkili ve arkadaşlarımızı iş yapma, yani [ortak] projeleri yapma noktasında engellediler ama ilişki biçimimizi engellemediler. Yani arkadaşlığımız, dostluğumuz küçük toplantılarımız veya oradaki sendikaların seminerleri veya oradaki meslek odalarının seçimlerine gidip onlara katılıyoruz. Konuşmalar yapıyoruz. Onları davet ediyoruz. Onlar korkarak geliyor, daha kaygılı geliyor ama biz özgürce gidiyoruz (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Onlar davet ediyor, sohbet ediyoruz, ilişki kuruyoruz. Evet, Güney’de biraz daha farklı ama Güney’de de demokrasi yanlısı insanlar çok, onlar da bu ilişkinin sürmesini ve devam etmesini istiyorlar. Zaten bu kapıların açılması buna vesile oldu. İnsanların arasında aslında birşey olmadığı çok açık görünüyor. Yapıların arasında bir şey var. Yapılardaki kastım [...] aslında Güney’deki arkadaşlarımız hiç bir zaman Kıbrıs’ın Kuzeyi ile ilgili çok açık ve net bir tanım koymuyorlar. Daha çok Türkiye ile ilgili koyuyorlar. Onlar işte Türkiye’nin varlığı olduğu müddetçe bizimle ilişki kurmayacaklardır. Ya da burayı Türkiye’nin bir parçası olarak görüyorlar ve o ilişkinin de onları tanımadığı için onun sürmesini engelliyor yapı. Statüko engelliyor onları. Ama biz her şekilde ilişkilerimizi devam ettiriyoruz çünkü iki ayrı ülke de olsa, iki komşu da olsa, bir federal Kıbrıs da olsa komşunuzla yaşamak durumundasınız (Meslek Odası Temsilcisi).”

2.5.4. Gelecek Senaryoları ve Çözüm Modelleri

Katılımcılara, Kıbrıs sorununun hangi temelde çözülmesi gerektiği sorulduğunda, katılımcıların büyük bir çoğunluğu varılacak çözümün iki bölge, iki toplumlu, iki oluşturucu devleti içeren ve siyasi eşitliğe dayanan bir federasyon temelinde olması gerektiğini belirtmiştir. Gerekçeleri sorgulanmamakla birlikte federal çözümün genellikle siyasi (tanınmışlık) ve ekonomik (ambargoların sonlandırılması, iş olanakları vs.) avantajlar sağlayacağı ifade edilmiştir. Federasyon modelini destekleyen katılımcılar ayrıca siyasi eşitliğin ‘olmazsa olmaz’ bir parametre olduğunun altını çizmişler ve Rum tarafının Kıbrıslı Türklerle güç paylaşımını kabul etmekten kaçındığını ifade etmişlerdir. Göreceli olarak az sayıda katılımcı ‘ideal’ çözümün iki ayrı devlet zemininde

gerçekleşmesi gerektiğini belirtmiş ancak bunun mümkün olduğunu düşünmediklerini vurgulamışlardır.

“Rumlar Türkleri istemezler yani bir barış olsa bile mutlaka sıkıntı çıkacak. Çünkü yine geçmişteki gibi daha çok yüzdellik isteyecekler bizim haklarımız yenilecek o yüzden ben Kıbrıs sorununun asla çözülebileceğini düşünmüyorum (Öğrenci).”

“Anlaşmaya varamıyorlar. Ama mesela anlaşmaya varmaları, birleşmemiz biz gençler için çok daha iyidir. Avantajları açısından. Mesela Kıbrıslı Rumların kullandığı o ayrıcalıklar. Tanınmış bir ülke olacağız toplu bir şekilde ve bu bizim için gerçekten iyi olur, özellikle Kıbrıslı Türkler için, gençler için, iş imkanları, yurtdışında istediğimiz yerlere gelebilmek için. Rum tarafının nüfusu daha fazladır diye daha fazla hak istiyorlar. Geçmişte de öyle oldu. Bakanlıkları [paylaştığımızda] on bakanlığın sadece üçünü biz aldık, yedisini onlar aldı. Her şeyin aslında eşit olması lazım. Devlet konusunda gerekirse iki tane Cumhurbaşkanı olacak. Bir Türk tarafının, bir Rum tarafının zaten federal devlet budur. Ama hakların gerçekten eşit olması lazım. Bizim azınlık gibi durmamamız lazım yanlarında (Öğrenci).”

“Siyasi eşitliğimize önem vermeleri gerekir. Kıbrıs Türk toplumu azınlık evet tamam nüfus olarak azınlığız ama bir azınlık politikası çerçevesinde değerlendirilmememiz gerekir. Kıbrıs Cumhuriyeti’nin biz de ortağıydık. Ve o ortaklık çerçevesinde hareket edilmesi gerekirdi ama maalesef onlar da bu noktadan çok uzak bir noktadadır. Dönüşümlü başkanlıkta Cumhurbaşkanı ısrar ederse Kıbrıs Türk halkı da onu desteklemelidir. Güç paylaşımında desteklenmelidir. Parlamantonun aritmetiğinde ortak parlamento olacaksa çözüme göre tabii hangi formül üzerine konuştuğumuzda önemlidir. Ortak parlamentoda Kıbrıs Türkü’nün temsiliyeti önemlidir (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Siyasi eşitlik Birleşmiş Milletler’in ortaya koyduğu temel parametrelerinden bir tanesidir. Kıbrıs Türk halkı için kendini yurdunu yönetme iddiasının tezahürüdür. Bu parametrenin hiçbir koşulda ve hiçbir gerekçeyle sulandırılması kabul edilemez. Evet, siyasi eşitlik Kıbrıs Türk halkının olmazsa olmazı olmalıdır (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Benim için ideal çözüm federasyondur; içeride herkesin kendi yönetimini sürdürdüğü siyasi eşitliğe dayalı (Öğrenci).”

“Siyasi eşitliğinde olmazsa olmaz olduğunu düşünüyorum ben. Kıbrıslı Türkler bu adada eşit siyasi haklara sahip olması gerekir kurulacak devlette. Rumların kabul etmediği, ya da bir türlü içine sindiremediği dönüşümlü başkanlığın da olmazsa olmaz olduğunu düşünüyorum. Biz varız, buradayız ve buradan geri adım atmayacak Kıbrıslı Türkler. Ben inanmıyorum öyle bir anlaşmanın geçeceğine, Kıbrıslı Türklerin bir azınlık anlaşmasını onaylanacağına inanmam (Hukukçu).”

“Bugün bakın Amerika’ya 52 eyalet taşır ya da 51 ve o eyaletlerin hepsi kendi içlerinde gayet güzel bir şekilde anlaşıp bu işi getirdiler buraya kadar. Bunu bana sorarsanız bence böyle bir çözüm işleyebilir bu ülkede. ‘United States of Cyprus’ ismini koyup adına Kuzey’in ne isterlerse, desinler Güney’in de ne isterlerse. Biz bir seçim yaparız ortak bir başkan seçeriz, dönüşümlü seçeriz, üç gün sen kalırsın beş gün ben kalırım. Tartışmayı bıraksınlar. Bu ada zaten hepimizindir (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Tek bir vücut olarak dışarı çıkmazsanız ciddiyeti yoktur. Ama içeride ayrı ayrı kendi kendinizi idare edeceksiniz, bölgesel kararlar alacaksınız. İsteyen istediği bölgede yaşayacak. Bence rahatlıkta olması gerekir çözümün bu temelde. Bunun federasyon ise federasyondur adı. Konfederasyon ise konfederasyondur (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Federasyon’dan iki tarafın da anladığı şey farklı. Niye? Mesela ‘olmazsa olmaz’ olan yönetim ve güç birliğini paylaşacak noktada değil Rum tarafı. 2004 Annan Planı sonrası Genel Sekreter raporunda bunu yazdı. Şimdi 2019 şu anki Cumhurbaşkanımız Mustafa Akıncı, Crans Montana’da en üst seviyede bir görüşme yaptı ama olmadı. İşbirliğine dayalı son günlerde, son yıllarda ortaya çıkan işbirliğine dayalı çözüm bence en ideal çözümdür. Niye? Bunun bir örneği vardır. İkinci Dünya Savaşı sonrası hem de çok yakın bir zamanda Almanya – Fransa arası kömür-çelik iş birliği ve bunun evrilerek daha sonra tek tip Avrupa Birliği’ne dönmesi ve bunun diğer ülkelere yayılmasını izlediğimizde bu ideal bir örnektir (Siyasi Parti Temsilcisi).

“74’den beri biz bu ülkede, Kuzey’de yaşıyoruz ama bu görüşmeler yıllardır devam etmektedir. Halen bir çözüm bulunmuş değildir. Dönem dönem yaklaşılmaktadır çözüm noktasına ama gerek Güney’in tavrı, gerek Güney’deki hükümetin tavrı, gerek Güney’deki Kilise’nin tavrı, gerekse bizim Kuzey’deki bazı kesimlerin tavrı ile çözümsüzlük halen daha devam etmektedir. Çözümsüzlük bizim ilelebet olduğu sürece çok büyük zarar göreceğimiz bir

süreçtir. Çözüm noktasında tabii ki taviz vermek zorunda kaldığımız sırada da çok büyük sıkıntı göreceğimiz aşıkardır. Ama çözümsüzlükte bizi hiçbir noktaya taşıyamaz (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Federasyon diyoruz, şu an için ne kadar mümkün değilse iki devletlilik haliyle ondan biraz daha zor olarak mümkün değil. Dolayısıyla federal çözüm mümkün değil, eee dönelim başka birşeye. Tamam da döndüğümüzde ne olacak? Yani o daha uzak. Onun yolu daha çetrefil. Evet bu hedefe ulaşamıyoruz ama diğer hedef makul değil. Yani ilk bakışta bile makul değil. Yani iki devletlilik veya başka birşey (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Her görüşmede umutsuzluk ve ümitsizlik büyümektedir. Ve özellikle birçok kesim artık bundan sonra çözümün mümkün olmadığını ortaya koymakta. İnatla tabii ki bu görüşmeler devam edecektir Artık bu noktadan sonra iki devletli, iki bölge, bir çözüm noktasına bir federasyon noktasına gitmesi gerektiğini düşünüyorum. Zaten bugün siyasi kesimlerin de ortaya koymuş olduğu çoğunluk anlayışı da bu yöndedir. Burada iki devletli federasyon olması kaçınılmazdır. Tabii ki bir federasyon çatısı da var, uygundur yani. Siz tek devlet olduğunuzda haklara sahip olursanız, o çatı altında da eşit haklara sahipseniz yine mücadele edebilirsiniz. Ama bu saatten sonra, bizim yaşadığımız bu süreçten sonra, Güney Kıbrıs’ın bu tavrından sonra iki [kurucu] devletli federasyon olması gerekir diye düşünüyorum. Artık kaçınılmazdır, kabul edilmesi gerekir. Artık Kuzey’de de gelişmiş bir hükümet, gelişmiş bir toplum, ekonomisi olan bir toplum ve üreten bir kesim mevcuttur (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı tek başına kaldığı için bu konuda, tek başına müdahale ettiği için Almanya’da son yapılan Berlin görüşmesi olumlu sonuçlansa da, Crans Montana’da masa dağılmıştı. Türkiye hangi sistemi öngörür, hangi sistemi isterse ve büyük bir özveriyle çabalarsa o sistem geçerli olur. O sistem hangisi şu an bir fikrim yok (Öğrenci).”

“Siyasi eşitlik çok önemlidir. Olası bir çözüm yolunda Kuzey Kıbrıs’ın hakları 74’den önceki gibi olacaksa bu çözüm yolu hiç olmasın diye düşünüyorum. Çünkü çok kan dökülür yine eskisi gibi. Çünkü iki tane birbirini sevmeyen toplum, iki tane birbirini çekemeyen toplum yine aynı yere gelirse [...] (Dini Kanaat Önderi).”

“Aslında en iyi, ideal çözüm formülü iki tarafın birbirine eşit haklar vermesini gerektirir. Rumların Türkleri, Türklerin de Rumları anlaması gerekiyor. Ve

tabii ki Türkiye'ye de önemli bir rol düşünüyor – aynı zamanda Yunanistan'a da İngiltere'ye de. Çünkü [onlar] garantör devletler (Hukukçu)."

"İdeal olanı federasyon, federal bir yapı altında olması gerekir ama mümkün olacağını düşünmüyorum. Sebebi de bence suçlayıcı olmak istemiyorum ama Kıbrıs Rumların eğitim seviyesine bakarsanız, bizimle ilgili anlatılanlar, ya da ne kadar milliyetçi şekilde yönetildiğini görüyorsunuz. Bizde de milliyetçi söylemler vardır ama en azından bizde ELAM gibi bir örgüt — o kadar görünür siyasi gücü olan, seçilmiş olan, eylemler yapan bir örgüt — yoktur. İkinci Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat'a saldırıda bulunmuş bir örgütten bahsediyoruz. Her 15 Kasım'da KKTC bayrağını yakan, eylemler yapan bir gruptan bahsediyoruz. Bütün Kıbrıslı Rumlar öyledir diyemeyiz. Ama şöyle bir şey gerçek var, Nazilerinde ilk oluşumunda çok azdılar sonra nasıl bir evrim geçirdiği de ortadadır (Gazeteci – TV Program Yapımcısı)."

"Rumların bakışı değişirse belki çözüm olur ama o zaten elinde tutar Kıbrıs Cumhuriyetini, kabul eder mi sizinle paylaşsın? İnsanların umudu kalmadı bir anlaşma olabilir diye (Yerel Yönetim İdarecisi)."

"Bugün evet masada federasyon var ve federasyonun çok uzun bir süredir konuşulduğu ve artık kabul görmeyeceğini söyleyenler var. Ben burada hem katılırım hem katılmam. Katılmadığım kısım şudur: Ben bugün Güney Kıbrıs'ın, Rum toplumunun aslında federasyonu canı gönülden istediğine inananlardanım. Federasyon aslında kendi politikaları doğrultusunda hedeflerine kendilerini ulaştırabilecek tek çözüm modelidir. Sayın Cumhurbaşkanı [Mustafa Akıncı] çıkıp söylüyor sürekli kararlara etkin katılım konusu ya da dönüşümlü başkanlık konusunu [Rumlar] törpülüyorlar diye. Yani [...] federasyon ama nasıl bir federasyon? Federasyonların bence en büyük sakıncalarından birisi budur. Bir toplum diğer toplumdaki biraz yukarıdaysa her açıdan — nüfus veya para, zenginlik — ekonomik açıdan diğer toplumu içeri alma, yutma riski olur. O yüzden federasyonların denk güçler arasında olması lazım. Denk güç değilseniz sıkıntılar olur. Bakın [Rumlar] ne diyorlar, 'bizim nüfusumuz daha fazla o yüzden belli bir oranda bizim temsiliyetimiz daha çok olmalı' (Gazeteci – TV Program Yapımcısı)."

"Model tartışması bizi bir yere götürmez. Model tartışması yine iç siyasete yönelik bir malzemedir. Başta değildi belki ama şu an için öyle. Yani bakın, iki ay sonra Cumhurbaşkanlığı seçimleri var burada ve hangi model kazanacak onu konuşuyoruz. İki devletli modeli savunanlar var, iki gruba ayrılacağız heralde ortadan ikiye ayrılacağız; federasyon, konfederasyon diye. Konuşa konuşa biri kazanacak sonra diyecek 'bakın halk bunu istiyor'. Hayır, bu değil."

Başka etkenler belli etmiş olacak sonucu ama halk bu modeli istiyor değil ya konfederasyon kavşağına ya da federasyon kavşağına sapacağız ve yine bir yere gitmeyeceğiz çünkü esas sıkıntı o değil. O zihniyetin Rum tarafında değiştiğini görmeden çözüme ya da bir anlaşmaya çok fazla gönlümüzü bağlamamamız lazım (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Tanınma yolunda eğer tek çare iki bölgeyi iki toplumlu bir federe devlet ise tanınma yolunda bence çözüm budur. Fakat eğer KKTC tek başına tanınacaksa ki bu da pek mümkün değil gibi şu an için ben KKTC’nin tek başına tanınmasını tercih ederim (Öğrenci).”

“En ideali bana göre iki tarafın AB çatısı altında iki devlet ama gerçeklere baktığınızda böyle birşey mümkün değil. En gerçekçi çözüm bana göre federasyondur. En mantıklı çözüm şu anda Kıbrıslı Rumlar’ın kabul edebileceği bir çözümdür. İki devletli çözüm Kıbrıslı Rumların kabulü olmadan biraz zor (Meslek Odası Temsilcisi).”

“İdeal bir çözüm olarak federasyondan çok çok uzağız. Bu net bir şekilde bellidir. Yalnız ben Kıbrıslı Türklerin BM parametreleri dışında federasyon dışında masalarda görüşme masasında daha farklı çözüm önerilerinin daha sık dile getirilmesinin Kıbrıs Rum tarafının bu farklı çözüm önerileriyle federasyona biraz daha yaklaşılmasını başarabileceğimizi düşünürüm, yani böylece aslında siyasi eşitliğe dayanan iki kesimli, iki bölgeyi her iki kesimin de siyasi eşitliği ve tek bir devlet olarak kurulacağını söyleyebilirim (Akademisyen).”

“Benim politik olarak görüşüm Kıbrıs’ta bir çözüm olsun da nasıl olursa olsun değildir veya illaki federasyon olsun da değildir. Hatta daha fazla seperatist diyebilirim, iki ayrı devlet veya konfederasyon ve buna daha sağlıklı bakarım. Uzun vadede federasyona evrilecek veya ondan sonra aradan 100 yıllar geçer de beceririz bir bütün olmayı. Ona da sıcak bakarım ama ağır ağır bunun olması gerektiğini düşünen biriyim (Hukukçu).”

2.6. AB’ye Bakış

Katılımcılara Avrupa Birliği’nin Kıbrıs Türk Toplumu ile ilişkileri konusundaki düşünceleri sorulmuş, katılımcıların büyük bir çoğunluğu Avrupa Birliği’nin 2004 yılında Güney Kıbrıs’ın tek taraflı üye olmasının ardından Kıbrıs konusunda tarafsızlığını

tamamen yitirdiğini ifade etmiştir. Katılımcıların önemli bir kısmı ayrıca Avrupa Birliği'nin Kıbrıslı Türkler ile sağlıklı ilişki kuramadığını ve Kıbrıslı Türk toplumunun Kıbrıs sorunu sebebiyle yaşadığı sorunlara (temsiliyet, AB finansmanı vb.) çözüm bulmakta yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Buna karşılık göreceli olarak az sayıda katılımcı Kıbrıslı Türklerin AB nezdinde yeterince girişim yapmadığını ve AB ile ilişkilere yeterince önem verilmediğini ifade etmiştir.

“Güney Kıbrıs'ın Avrupa Birliği üyesi olmasından dolayı bütün Avrupa Birliği de bence artık sürecin içindedir (Hukukçu).”

“Kıbrıs Rum kesimi Avrupa Birliği'ne girince bize bakışları değişti zaten. Onlar artık onların bir partneridir, ortağıdır. Onlar artık bütün bakıyor. Sorun nedir umurlarında değil. Onların işleri nedir, Kıbrıs Rum kesimini aldılar ya işte, Türk kısmı da çok umurlarında değil (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Avrupa ülkeleriyle pek bir iletişimimiz yok açıkçası, bir tek Türkiye ile (Öğrenci).”

“Yani genel olarak AB'nin bakış açısı; ‘Kıbrıs Cumhuriyeti bizim bir üyemizdir. Toprak bütünlüğü önemlidir. Ama bir çözüm olacaksa da destekleriz’. Yani AB buraya katkı verir. Neden? Türkiye ile o kadar fazla bağımlı olmayalım, yakınlaşmayalım diye. Eee bu da tabi biraz kendi çıkarları ya da Kıbrıs'ta bir çözümü desteklemek için bir enstrümandır ama sonuçta vardır, yapılıyor, destekleniyor (Öğrenci).”

“Yani Avrupa Birliği buraya belli bir miktar para yatırıyor, yardım yapıyor, projeleri destekliyor, sivil topluma paraları veriyor, bazı işler gerçekten iyi, bazı işler çok kötü ama gerçek anlamda bizi saydıklarını, varlığımızın farkında olduklarını düşünmüyorum (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Şimdi Avrupa Birliği [Güney] Kıbrıs'ı [üye olarak] aldığı sırada aslında biraz tarafını belli etti. Bize ambargolar koydular, ondan dolayı biraz taraflarını seçtiler gibi. Çok böyle birleşme tarzı bir şey istemediklerini düşünüyorum onların da (Öğrenci).”

“İnanın [insanların] inançları kalmadı Avrupa Birliği'ne. Birine bir ceza bile verilmedi. [2004 yılında gerçekleştirilen referandumda] bir taraf 'evet' dedi, bir taraf hayır dedi. Bir taraf müfakatlandırıldı, Avrupa Birliği'ne girdi. Şimdi ne oldu? Bu topluluk, yani Avrupa Birliği topluluğu, her ne kadar değerleri varsa hukuk, insan hakları, bireysel haklar, bize karşı demek ki art niyetlilerdir. Hayır diyeni aldılar, bizi dışarı attılar. Temaslarımızda mesela burası 74'den beri Rum belediyesi olduğu için [bize] para vermez yeni bir proje yaptığında. Ne diyor, gideyim sorayım mal sahibine diyor. 74'ün uzantısı gibi burası. Ha kültürel anlamda, temizlik anlamında traktör falan verir ama projelere vermez, Türk koçanı olması lazım (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Avrupa bizi nasıl görüyor?’ Eee nasıl görsün? Siz kendiniz zaten stabil değilsiniz. Bir gün eğer doğru dürüst yönetim, bir federal sistem kurulabilirse işte o zaman buradaki suspended durumu [AB müktesebatının askıya alınmışlık durumu] kalkacak ve ada bir bütün olarak AB müktesebatına dahil olacak. Maalesef içinde bulunduğumuz durumda özellikle temsiliyetlerde bizim her zaman karşımıza çıkar. Bireysel olarak AB vatandaşı mısın? Evet, vatandaşım. Ama şahıs, toplum olarak yoksun. Avrupa Birliği birimlerine herhangi bir üyelik istiyorsanız, Avrupa Birliği üyesi olmanız lazım. Ya derler bize ‘gidin Rumlarla birlikte gelin, Güney’le birlikte gelin’. Onlar da der, ‘ben zaten üyeyim, seni ne yapayım’ (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Avrupa bize nasıl bakar, tabii ki her zaman takdir eder konuşur seninle, hep ‘anlarız sizi ama bunu siz çözeceksiniz’ der. Bende onlara derim ki ‘hayır, bu problem sizin probleminizdir. Siz çözeceksiniz ben bir entity [siyasi yapı] olarak buradayım, varım dolayısıyla benim temsiliyetimi sen çöz. Bunun burada kalmaması bizim örgüt olarak da bir meslek örgütü olarak da Avrupa Birliği platformlarında temsil edilmemizle ilgili gelişim yapmanızı bekliyoruz’ (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Avrupa Birliği bizi nasıl görüyor? Kıbrıs'ın Kuzeyi'nde yaşayan işte alabilen Avrupa vatandaşlığını almış alamayan alamamış, Türkiye'ye bağlı ama kendini yönettiğini söyleyen bir çok konuda sıkıntısı olan bu sıkıntılarını çözemeyen, sorulduğu zaman da — bu çok önemlidir bence — ortaya istekleri açısından ‘ne olsun istiyorsunuz?’ dendiğinde somut bir şey söyleyemeyen bir toplum. Yani Avrupa Birliği neden bizimle uğraşsın ki? Ya da İngiltere neden uğraşsın. Zaten İngiltere, Avrupa kendi sorunlarını çözmüş ülkeler. İngiltere'nin farklı sorunları var şimdi ama çözmüş olarak neden başkasının sorunu için zaman ve enerji harcasın ki. Harcaması gereken kadar harcıyor, biz gayret göstermediğimiz için bırakıyorlar. Yani şuna ben inanmıyorum gidip biz Avrupa Birliği'ne kapıları çalıyoruz ve kapılar açılmıyor. Ben buna inanmam yani. Avrupa'nın nasıl bir yapı olduğunu az çok bilen bir insan

olarak en azından o kapının açılacağını ve o kapının içerisindeki insanların bizi dinleyeceğini biliyoruz. Yani ‘ne istiyorsunuz’ diye sorulduğunda biz kendimizi doğru kelimelerle anlatabiliyorsak eğer farklı bir boyuta gelir ilişkilerimiz ve hem Avrupa’nın hem diğer aktörlerin bize bakışı değişir. Ama biz kendimizi doğru anlatıyor muyuz? Biz kendimizi anlatıyor muyuz? Biz kendimizi anlatmıyoruz. Biz çok içine kapanık bir toplum olduk ve iç meseleleri konuşarak gün geçiriyoruz burada. Yani Annan Planı referandumu sonrasında bir heves oldu Avrupa Birliği’ne böyle bir kendimizi attık, siyasilerimiz gitti geldi, yetkililerimiz gitti geldi çok güzel temaslar oldu ama herkes bu işin peşini bıraktı. Avrupa’yı bir kenara bıraktık diğer aktörleri bir kenara bıraktık. Onlar gelirse görüşüyoruz, gelmezlerse görüşmüyoruz (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Avrupa Birliği’nin Kıbrıs Türk toplumuyla bir sorunu yok ama Kıbrıs Türk toplumunda kendisini bir şekilde doğru lanse ediyor olması lazım. Yoksa dedik ya Türkiye’ye gidip birbirimizi şikayet ediyoruz Avrupa’yı da aynı şekile soktuk buraya bir yetkili geliyor, gelen yetkiliye şikayet yapıyoruz işte sürekli ‘Biz aslında şunu yapmak istiyoruz ama Rum kesimi buna engel oluyor, Türkiye buna engel oluyor, şu buna engel oluyor’. Adam da sana ‘geçmiş olsun’ der ve gider. Başka da bir şey yapmaz. O yüzden önce kendimizi doğru anlatmamız lazım ki doğru bakış açılarını insanların kazanabilelim (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

2.7. Diğer Dış Aktörlere Bakış

Katılımcılara Avrupa Birliği haricinde diğer dış aktörlerin Kıbrıs Türk toplumu ile ilişkileri konusundaki düşünceleri sorulmuş, katılımcıların tümü dış aktörlerin Kıbrıs adasını kendi çıkarları doğrultusunda değerlendirdiklerini ve dış aktörlere güvenmediklerini ifade etmiştir. Katılımcıların göreceli olarak az da olsa önemli bir bölümü dış aktörlerin ve özellikle ‘Batı’nın Türkiye karşıtlığı güderek Kıbrıs Türk toplumuna yönelik ‘azınlık oluşturma’ politikası izlediğini öne sürmüştür. Katılımcıların görüşleri aşağıda kısa kısa sunulmuştur.

“Kıbrıs Türk halkına Türkiye üzerinden bakıyorlar tamamen. Çözüm olmuyorsa en büyük aktör Türkiye’nin garantör olmasıdır. Çünkü üvey evlat muamelesi görüyor Türkiye Cumhuriyeti. Rum tarafı öyle değil tabii, [Batı’nın] göz bebeği ama bize dediğim gibi Türkiye’nin üzerinden böyle oluyor (Öğrenci).”

“Artık iki kutuplu olmasa da dünya kapitalist devlet illa ki sürecin içindedir. Ve onların aslında bir çözüm istememesi dolayısıyla veyahut bu şekilde kalmasını, bu durumu istemesi nedeniyle bizim bu şekilde olduğumuzu söylemek çok uçuk bir nokta olmaz diye düşünüyorum (Doktor).”

“Şu an ben hiçbirine güvenmem. Hiçbirine güvendiğimi düşünmüyorum. Çünkü herkes kendi çıkarlarını daha çok düşünür. Yani burada KKTC ile Rum tarafı çok düşünmezler, İngiltere de mesela sömürgelerini korumak istiyor bizim burada belli üstleri var, Yunanistan kendi tarafını düşünüyor. Yani çözüm için aslında ortak bir şey yapmaları lazım ama hepsi de kendi çıkarlarının daha üst olduğunu düşünüyor (Öğrenci).”

“Şu an da Kıbrıs Türkü’ne bakış açısı, tanınmadığı içinde olabilir şu an bir dışlama var. Gerek Yunanistan olsun, gerek İngiltere olsun. Koydukları tavizler, koydukları ambargolar çok farklı. Örnek verecek olursak, şu anda Kıbrıs’ta bir spor takımı gidip Avrupa’da maç yapamıyor. Veya Türkiye’den gelip bir takım burada oynayamıyor (Öğrenci).”

“Şimdi onlar daha fazla bütün Dünya’ya yukarıdan baktıkları için biz küçücük bir parçasıyız. Fakat çok büyük alana açılan bir aslında çekim kuvvetinin çekirdeğiyiz. Bu da neresidir? Güzelim Akdeniz ve çevresidir. Benim şahsi fikrimdir bu, bu insanlar aslında Kıbrıs Türk toplumuna değil Kıbrıs Rum toplumuna da değil, tamamen bizim bu olduğumuz kara parçasının ve kara parçasının etrafındaki 360 derece açının kendilerine sağlayacaklarına bakıyorlar (Meslek Odası Temsilcisi).”

“[Kıbrıs] sorununun başlangıcı, işte bu EOKA’ya karşı Kıbrıslı Türkler’e karşı tutun da bu adanın en başından beri bölünmesinde en büyük etkisi olan, vurgun yapanın [İngiltere] olduğunu düşünüyorum. Avrupa Birliği de çok soyut gelir, ‘Avrupa Birliği’ne güvenirim’ demek yani. Onlar kendi krizlerine karşı çok duyarsız. Mültecilere karşı duyarsız, etraflarındaki olan biten sorunlara karşı da duyarsızlar (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Batı’nın Kıbrıs Türk’üne bakış açısını ve Kıbrıslı Rumlar’a bakış açısını değerlendirdiğimiz zaman ve bu iki toplum ile Batı arasındaki ilişkilere baktığımızda [Batı’nın] Kıbrıslı Rumlar’ı Kıbrıs’ın temsilcisi olarak gördüğünü ben net bir şekilde söyleyebilirim. Yani Kıbrıslı Türkleri aslında bir

azınlık olarak gördüklerini ve [böyle bir] azınlığı [yaratmaya] doğru izolasyon veya bir çaba olduğunu ben net bir şekilde söyleyebilirim (Öğrenci).”

2.8. Doğu Akdeniz’de Yaşanan Gelişmeler

Bu bölümde katılımcıların Doğu Akdeniz’de enerji bağlamında yaşanan gelişmeler ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

2.8.1. Ada’nın Stratejik Konumu

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu Doğu Akdeniz’in ve dolayısıyla Kıbrıs’ın bölgedeki enerji kaynaklarından dolayı artan stratejik öneminin farkında olduklarını belirtmiştir. Bölgede bulunan enerji kaynaklarının bölge ülkeleri ile birlikte diğer dış aktörlerin de ilgisini çektiği ve bölgenin bu doğrultuda yeniden şekillenmeye başladığı da katılımcıların büyük bir çoğunluğu tarafından ifade edilmiştir.

“Bugüne kadar belki açıkça söylenilmemiş olsa bile son zamanlarda çok daha açık bir şekilde Türkiye tarafından ifade edilmeye başlandı. Bu da ‘Ada bizim için çok önemlidir’. Dolayısıyla da bakın bahsettiğim gibi adanın stratejik konumu çok önemlidir. Bizim için hayati özelliği vardır (Akademisyen).”

“Yani dünyadaki siyaset ve manevralar enerji üzerine kurulu. Bu yüzden aktörlerin çok olması da doğaldır. [Kıbrıs ile geçmişte sadece] İngiltere, Yunanistan, Türkiye ilgilense de doğal gaz ortaya çıktıktan sonra Mısır’dan Libya’sına, İsrail’den İtalya’ya hepsi daha da aktif olmuştur. Ada etrafındaki gemilere de baktığımızda — ülke gemilerine ya da araştırma gemilerine— Akdeniz’in nasıl sıcak — hem deniz olarak hem ateşten bir gömlek yeri olarak — coğrafi olarak ne kadar önemli olduğunu görebiliriz (Hukukçu).”

“Dünyada insan sayısı artıyor. Enerjiye ihtiyacımız artıyor ve doğal kaynaklarımız yavaş yavaş azalıyor. Belki gelecekte farklı enerji yöntemleri bulunacaktır ama Doğu Akdeniz’deki bu doğal gaz rezervine bütün dünyanın gözü dikilmiş durumdadır. Avrupa yakın ona ulaşabilir, o yüzden onların gözü oraya çevrilmiş durumdadır. O yüzden herkes bunu istiyor. Dolayısıyla da buranın bir gücü de olabilir gerçekten, doğru yönetilmezse de konu kopmalara,

çatışmalara sebep olabilecek bir şey. Bence dikkatli davranmamız gereken bir konudur bu (Meslek Odası Temsilcisi).”

2.8.2. Kıbrıslı Türkler

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, Güney Kıbrıs’ın ada etrafında sürdürdüğü tek taraflı keşif ve sondaj çalışmalarını ve diğer bölge ülkeleri ile gerçekleştirdiği enerji eksenli diplomatik faaliyetleri Kıbrıslı Türkleri devre dışı bırakma çabası olarak nitelendirmiştir. Buna karşın katılımcıların önemli bir kısmı Kıbrıslı Türklerin halihazırda ‘oyun dışı’ olduğunu, KKTC’nin özne olabilecek nitelikte bir aktör olmadığını ve/veya yetkililerin konuya yeterince önem göstermediğini ifade etmiştir.

“Kuzey Kıbrıs’ta yaşayan insanlara bir söz hakkı veriliyor mu veyahut biz dünyaya bu konu hakkında ne düşündüğümüzü dönüp anlatabiliyor muyuz, çok bunu başarabildiğimizi ve bir aktör olarak bu süreçte yer alabildiğimizi düşünmüyorum. Oysa aslında o gazda bizimde hakkımız var. Dolayısıyla hakkımız olanı talep etmeliyiz. Bunun içinde sesimizi gerekli yerlere duyurmalıyız diye düşünüyorum (Doktor).”

“Bu konularda çok farklı açıklama yoktur. Ciddi bir tepki koyamadılar, ne hükümet edenler, ne meclis çatısı altında olanlar, koydukları tepkiler de yetersiz olmasına rağmen çok değişik ve karışık tepkiler ortaya koydular. O yüzden bu konuda da dik durmaları gerekirdi ve ciddi ölçüde birlik beraberlik içinde olmaları gerekirdi. Güney’de olduğu gibi, hangi görüşte olursa olsun, hangi siyasi parti altında olursa olsun, hangi siyasi görüşte olursa olsun bu gibi durumlarda özellikle ülkeyi ilgilendiren devletleri ilgilendiren dışa yönelik olan birçok konularda aynı ağızdan konuşmakta veya çoğunlukla aynı ağızda konuşulmalıdır (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Şu an KKTC’nin hiçbir savunma gücü yok. Tamamen Türkiye’ye bağımlı. Türkiye nasıl hareket ederse KKTC onunla birlikte yürüyecek (Öğrenci).”

“Aslında bizim şu anda Kuzey Kıbrıs olarak arama yapacak gücümüz olmadığından dolayı ve herhangi bir uluslararası tanınırlığımızın da olmamasından dolayı, Güney’in yaptığı gibi yapamadığımızdan dolayı, Türkiye üzerinden yapmamız, yani ‘uçuş meselesi’ gibi. Petrol, doğal gaz

mühendisliğine burs falan da vermiyoruz, öngörü stratejik planlama açısından [pek önemsemiyoruz] (Öğrenci).”

“Biz alabora olmuş [gibi] gidip geliyoruz yani bir o yandan yiyoruz, bir bu yandan yiyoruz. Pek bir şeyimizde yoktur yani bizim. Küresel güçler, Kıbrıslı Rumları ve Türkleri dikkate alıyorlar, biz hiçbir şeyiz yani (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“İşte iki kişi oynar, üçüncü ‘bende geleceğim, bende katılacağım oyuna’. ‘Bekle bitsin oyunumuz’, ‘yok bende gireceğim’. Gücün varsa girersin. Eee şimdi biz neredeyiz? Biz hiçbir yerdeyiz. Biz aslında o tenis oynanılan topuz. Birisi öyle çeker, birisi böyle çeker, birisi bilmem ne çeker biz ona göre gideriz. Öyle bir gücümüz yok. Zaten adadakilerin kaderi budur. Şimdi Güney bir devlettir, onun uluslararası ilişkileri vardır ondan dolayı birazcık daha fazla sözü geçer gibi görünür ama aslında onun da sözü çok geçmez. Burada esas oyuncular var, bir de figüranlar var. Biz figüran bile değiliz, sadece konu mankeni gibi bir şeyiz diye düşünüyorum (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Kıbrıslı Türkler yoktur, zaten denkleme bizi Rumlar almıyor. Çok üzülerek söylüyorum bunu. Rumlar Türkiye ile muhatap olmak isterler, bizimle muhatap olmak istemezler. Rumlar der Türkler onları bir aktör olarak görsün el sıkışsın, işte ‘gelin oturalım masaya’. [Türkiye de] onu kabul etmez.

Böyle bir tanınma sıkıntısı var aramızda. Aktör olarak birbirimizi tanımıyoruz. Kıbrıslı Türkler denklemde yok (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Doğu Akdeniz’de ne yapıyoruz? Ne yapmaya çalışıyoruz? Neyin peşindeyiz? Türkiye düşmanlığı yapanlar ‘Türkiye buraya gelmesin, Türkiye’nin gemisi savaş çıkaracak’. [Ama] yeri geldiğinde savaşta bir diplomasi şeklidir hem sahada olmak lazım hem masada olmak lazım. Bunu bilmek lazım ama bununla bile ilgilenmiyoruz (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Aslında masada bir oyuncuyuz. Ama şimdi öyle bir oyun ki yani kimse eşit değil bu oyunda zaten. En güçlü oyuncu mesela Amerika ise ikinci güçlü oyuncu Rusya ise biz en güçsüz oyuncuyuz belkide masa olup güçsüz olanlardan bir tanesiyiz. Özne değiliz bence. Özne kimdir? Yani özne büyük devletlerdir artık burada. Kıbrıslı Rumlar da aslında çok büyük bir özne değil. Yani onların da hareket alanı kısıtlı. Tabi onlar da işte İsrail ile Yunanistan ile bir dizi anlaşma yaparak güçlenmeye çalışırlar. Biz bunu sadece Türkiye ile yapabiliriz. Türkiye’nin güçlü olduğu kadar güçlüyüz aslında. Orada bizim işte

ne donanmamız vardır zaten ne kendimizi savunacağımız birşey vardır. Ne de diplomatik ilişkimiz var diğer ülkelerle (Öğrenci).”

2.8.3. Türkiye

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, Güney Kıbrıs’ın ada etrafında sürdürdüğü tek taraflı keşif ve sondaj çalışmalarına karşı Türkiye’nin izlediği siyaseti desteklediklerini ifade etmiştir. Buna karşılık göreceli olarak az da olsa Türkiye’nin faaliyetlerinin diplomatik olarak sakıncalı olduğunu vurgulayan ve izlenen strateji hakkında Kıbrıs Türk halkının yeterince bilgilendirilmediği yönündeki görüşler de mevcuttur.

“Türkiye’nin tabii ki en doğal hakkıdır. O denizlerde Türkiye’nin de hakkı vardır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşlarının da hakkı vardır. Denizler Güney hükümetinin, Rum hükümetinin malı değildir. O yüzden izlenen yol biraz da riskli olmasına rağmen meydanın boş olmadığını göstermek zorundayız (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Türkiye’nin son atmış olduğu adım Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için önemli bir adım bence güvenlik açısından. Ne de olsa deniz açıklarımızda gemiler geziyor. Her an bir kızışma anında en çok etkilenecek olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’dir. Bunun kontrolünün sağlanması için de Geçitkale havalimanı SHA’lara açıldı. SHA aracılığıyla kontrolü daha iyi bir şekilde yaparak daha emin adımlar atılacağını düşünüyorum. Bu yönden olumlu olduğunu düşünüyorum. Hem güvenlik açısından hem de Akdeniz’deki huzur açısından (Öğrenci).”

“Tabii ki Türkiye ile ortak karar alacağız. Niye? Çünkü kabul etsek de etmesek de hem aradaki bir organik bağ hem de Türkiye’nin bu ada üzerinde çıkarları olması doğal bir süreçtir (Öğrenci).”

“Şu anki mevcut politikalar çerçevesinde yaşanan gelişmeler Kıbrıs Türk tarafının haklarının baki kalmasında, haklarının başkası tarafından gasp edilmesine en azından engel oluyor (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Türkiye şu an da Kuzey Kıbrıs’ın haklarını koruyor. Çünkü eğer bu coğrafyada yaşıyorsak en doğal hakkımızdır ki bu doğalgaz sondajında

bizimde hakkımız var. Eğer biz burada yaşıyorsak, bu havayı soluyorsak bu hak Türkiye'nin de, Kuzey Kıbrıs'ın da, Güney Kıbrıs'ın da. Yunanistan diyemem çünkü Yunanistan Ege'de yaşıyor. Bu sondajda hiçbir hakkı yok. Bu yüzden Türkiye'nin şu anda izlediği siyasete tamamen katılıyorum (Öğrenci).”

“Türkiye'nin çok geç kaldığını düşünüyorum. Özellikle Kıbrıslı Rumlar'ın yapmış olduğu doğalgaz konusunda Doğu Akdeniz ile ilgili çalışmalar, anlaşmalar çerçevesinde biz belli bir döneme kadar sadece diplomasi yoluyla cevap vermeye çalıştık. Sahaya inmekte geç kaldığımızı düşünüyorum ki zaten bu Türkiye'nin özelliğidir. Gözüne ne zaman gözüne birşey degecek ki o zaman açsın gözünü yani bu Kıbrıs'a çıkartmasında da öyle olmuştu. Yani geç kaldı. Şu an izlediği politika çok doğru bence ama tabi ne kadar başarılı olacak, bunun da farklı boyutları da var tabii. Biliyorsunuz doğalgaz anlaşması yaptığımız Libya var. Libya anlaşmasının özelinde oraya gönderdiğimiz askerler var sırf bu anlaşmayı [koruyalım] diye. Libya'da bir çatışma var. Artı işte bu oluşmuş olan bir EASTMED grubu var İtalya, Yunanistan, Mısır, Ürdün, belki Lübnan (Öğrenci).”

“Türkiye Cumhuriyeti bizim güvenliğimizi sağlıyorsa burada eğer, bizim güvenlik kaygılarımıza göre davranmayı da bilmelidir. Çünkü bakın piyasa öyle bir dalgalanıyor ki, niye, bize soruyorlar. E benim kaygım var bu ülkenin yarın savaşta olup olmayacağını bilemeyiz. Biz zaten 50 seneye geliyor Güney ile olan ilişkiler, şimdi bir 10 yıldır da Orta Doğu'daki ilişkilerden bizim başımıza ne gelecek sorusu. Füze düştü, gidip elle tutup resim çektiriyorlar bu devletin yöneticileri. Güvenlik ile ilgili taleplerini yetkili kim ise bizim garantörümüz Türkiye ise Türkiye'ye gidip anlatmalıdırlar bunu. Benim halkımın rahat ve huzurlu yaşayacağı bir ortamın sağlanmasını kamuoyunda duyuracak [yöneticiler]. Yani toplum duyacak, bilecek. Belki sağlıyorlar ama biz bilmiyoruz ki. Bilmiyoruz ne olacağını. Orada gemiler duruyor; buraya mı atacak oraya mı atacak. Neyiz, kimiz biz? Bir tek konuştukları petrol [yetki] alanını imzaladık, yetki verdik (Meslek Odası Temsilcisi). “

“Tek taraflı ben arama yapıyorum demek ne yazık ki uluslararası alanda Türkiye'yi yalnızlaştırıyor. Diğer ülkelerle de kurulabilecek olan iyi ilişkiler, zaten KKTC ile olan ilişkiler malum ortada. Diğer ülkelerle de iyi ilişkiler kurulursa Akdeniz'e kıyısı olan, bu aramalar Rum tarafını daha haklı bulunacak ve Rum tarafı çözüme burada daha fazla yanaşmak zorunda kalacak (Hukukçu).”

BÖLÜM 3

ORTAK SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Bu bölümde katılımcıların KKTC’de yaşanan mevcut sorunlara bakış açıları ve bu sorunların çözümü hakkındaki görüşlerine, farklı başlıklar altında, yer verilmiştir.

3.1. Ortak Sorunlar

3.1.1. Ekonomik

Katılımcılara ekonomik anlamda yaşanan sorunlar ile ilgili düşünceleri sorulduğunda sürdürülebilir bir ekonomik yapıya geçişte yaşanan sıkıntıların siyasi nitelikte olduğu vurgulanmış ve yapısal reformlar için gerekli olan siyasi irade noksanlığının yanı sıra toplumsal dinamiklerin de reform sürecini olumsuz yönde etkilediği ifade edilmiştir. Ayrıca ekonominin önemli bir bacağı olan ihracat ve dış pazarlara erişim ile ilgili mevcut zorluklar, katılımcıların ekonomi bağlamında üzerinde durdukları konuların başında gelmiştir. Aşağıda alıntılan görüşler, bu tespitleri özetleyici niteliktedir.

“Ekonomik boyutta bazı siyasi düşünceler, bazı parti düşünceleri veya o partilerin manifestoları, parti programları, kendi kendimize yetecek bir ekonomimizi oluşturmamız gerektiğinin altını çizmesine rağmen bu konuda başarılı olmamışlardır. Nispeten başarılı olmak için mücadele ettikleri zaman da özellikle ülkedeki sivil toplum örgütleri bunlara yardımcı olmamıştır. Neden? Çünkü bir gün maaşında gecikme olmuş olsa bile veya bir kuruş maaşında eksiklik olsa bile, sürekli eylemlerle, sürekli tepkilerle sürekli eleştirilerle, hükümetlerin, hükümette olan partilerin, onların önünü açmak için onlara yardımcı olacaklarına daha fazla aynı şekilde devam etsin anlayışıyla, Türkiye’den para gelsin, Türkiye’den destek gelsin, biz maaşımızı alalım anlayışıyla devam etmişlerdir (Meslek Odası Temsilcisi).

“Üretilen ürünleri pazarlamakta zorluk çekiyoruz. Biz sadece Arap ülkelerine, Körfez ülkelerine ve Türkiye’ye ancak hellim başta olmak üzere diğer ürünleri pazarlama şansına sahibiz. Biz izolasyonlar altında ezilmekteyiz. Dönem dönem Türkiye’nin de izolasyonunu yaşamaktayız. Birçok şeylerde özellikle ihracat noktasında Mersin limanında, Türkiye’de ciddi sıkıntılar yaşamaktayız (Meslek Odası Temsilcisi).”

3.1.2. Yönetim

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu KKTC’nin yaşadığı temel sorunların yönetsel anlamda yaşanan ‘plansızlık’ ve öngörüsüzlükten kaynaklandığını ifade etmiştir. İlgili açıklamalar şu şekildedir.

“Ülkemizin planlamada yetersiz olduğunu düşünüyorum. Günöbirlik yaşıyoruz. Uzak erimli hedeflerimiz yok. Bunları gören projelerimiz yok. Plansızlık var, eğitimimizi, sağlığını, ölkemizin geleceğini, ekonomimizi de planlayamıyoruz (Öğrenci).”

“Planlamalarımız yok. Çok sık hükümetler değişiyor, hükümetler değiştikçe durmadan değişen politikalarımız var. Ama toplum olarak, devletin kendine ait değişmeyen, sürdürölmesi gereken — mesela eğitime dair, sağlığa dair, ölkenin alt yapısına dair, turizme dair, ki hepimizi birer birer ilgilendiriyor — koşulsuz sürdürölmesi politikalar yok (Hukukçu).”

“Planlama yok. Siz Sosyal Sigortanın aslında ne kadar girdisi ya da ne kadar çıktısı olduğunu bilmiyorsanız buna göre yatırım yapamazsınız. Örneğin yollarınız var, yollarımızın yapısında araba sayısının üç katı araba geçer. Bu yüzden yollar çöküyor (Meslek Odası Temsilcisi).”

3.1.3. Siyasete Güven

Önceden de belirtildiği üzere (2.1.1.) katılımcıların büyük bir çoğunluğunun siyaset kurumuna ve siyasetçilere güvenmediği görölmektedir. Bununla birlikte bireylerin siyasetçilerden sürekli şahsi çıkar beklentisi içinde bulunmasının, siyaseti ve siyasileri de ayrıca yozlaştırdığı belirtilmiştir. İlgili değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur.

“Başa gelen insanlarda pek iş olmadığını düşünüyorum açık söylemek gerekirse. Ülkemizde yapılması gereken çok şey var ekonomik açısından ama yapılmıyor yani göz ardı ediliyor (Öğrenci).”

“En önemli sorun kanımca siyasete olan güvensizlik. Yani burada tabii ki siyasetin çok değişken olması, sadece günü kurtarmaya yönelik olması ve bunun yanında küçük toplum olmamız vesilesiyle siyasetin iç yüzünün de daha görünür olmasından kaynaklı bir güvensizlik ortamı var ve atılacak doğru adımlarda bile gerekli bir toplum veya halk desteği oluşturulamıyor. Yani o kamuoyu yaratmakta siyasiler güçlük çekiyor ama burada en büyük sorumluluk siyasilerden çünkü bu atmosferi maalesef kendileri yarattı. O yüzden siyasi belirsizlik önemli bir sorun çünkü birden fazla bağlantılı sorunun ortaya çıkmasına sebebiyet veriyor. Siyaset anlayışının bu coğrafyada değişmesi gerekiyor net bir şekilde. Daha ilkeli, daha omurgalı bir siyaset anlayışının benimsenmesi ve bunun devlet politikalarına da yansıtılması önemli (Hukukçu).”

3.1.4. İşsizlik

Katılımcıların KKTC’nin yaşadığı temel sorunlara ilişkin görüşleri arasında işsizlik konusu da yer almaktadır. İşsizlikle ilgili değerlendirmeler de şu şekildedir.

“Biz gençler olarak okuyoruz ama mesela istediğim şeyi okuyamıyorum şu an iş kalmadığı için. Mecburuz artık istediğimizi yapmak değil de nerede olasılık var ne yönden biz ilerleyebiliriz bunları düşünerek, yani hayatımızı ilerletmek zorundayız ve kötü bir durum yani mutsuz olarak bir mesleğe sahip olacağız iş olmadığı için (Öğrenci).”

“Bu ülkede gerçekten çok yetenekli, çok akıllı, çok iyi eğitim almış insan oranı çok yüksektir. Ama eğer kendi yurdunda kendi memleketinde bu aldığı eğitimi sahaya yansıtmak enerjiyi ve ortamı bulmazsa bu bir dış göçe sebep olur (Yerel Yönetim İdarecisi).”

3.1.5. Partizanlık

Araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu devlet dairelerinde, işe alınmada ehliyet ve liyakat olmadığını belirtmiş, gerekçelerine bakıldığında, partizanlık, akraba ve adam

kayırmacılık (nepotizm) gibi unsurların istihdam ve kamusal hizmetlerde ön plana çıktığı ifade edilmiştir. İlgili değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur.

“Maalesef her başa gelen, her hükümeti yönetmeye gelen partiler, partiler arasında, kişiler arasında partisine göre ayırım yapmaktadır. Bu hem mevcut beyin göçünün temel sebebidir, hem eşitliğe aykırıdır, yarışmacı ruha aykırıdır, kamusal çöküntünün temel nedenidir, performansı etkileyen en temel nedendir. Ama bunun bir tek kamu üstünde değil kalkınma bankasının kredilerinde, geriye dönüşü olmayan kredilerde, kırsal kesim arsası dağıtımında, vatandaşlık dağıtmada, kredi vermede, eş dost ahababı işe almada her zaman bu partizanlık karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden seçilmek için verilen sözlerin altında kalıyoruz ama bu toplumsal travma yaratmaktadır. Ve uzun vadede 20 – 30 yıllık projeksiyonda, bu partizanlık bu memleket de insanlar arası ayrımı açmak ve daha da sosyolojik değişimlere ve çatışmalara yol açabilir (Akademisyen).”

“Devlet dairelerinde liyakatla değil partinin kendine göre müdür oluyorsun, bilgiye beceriye göre kimse bir yere gelmez. Bilgisayarla alakası olmayan bir adamı müdür atıyorsun. Gelen giden hükümetler müşavirliği kaldıracak diye söz veriyor, kimsenin bir şeyi kaldıracağı yok (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Siyasi partilerde çalışmayı liyakat olarak almışız. Siyasi partilere ne kadar katkısı var. Ne kadar oy getiriyor o partiye veya o parti için ne kadar çalışmış veya o parti de ilgili Bakanın, Milletvekilinin veya işte Başbakanın X’in ne kadar yakını veya o partiya finansör olan bir kişinin ne kadar yakını liyakat olarak almışız biz. Bu da ülkenin kötü yönetilmesine, kötü yönetilmesiyle birlikte kamudaki bu şişkinliğe neden oluyor ve iş yapmayan kişilerin bu ülkenin sırtına yüklediği bir yük olarak karşımıza çıkıyor ve bu hali ile günün sonunda yatırımlardan bizi uzaklaştırıyor (Meslek Odası Temsilcisi).”

3.1.6. İç Göç

KKTC’de en çok tartışılan konulardan biri de demografik yapı olmuştur. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu son yıllarda yaşanan nüfus artışının ülke sorunlarının ilk sıralarında geldiğini belirtmiştir. Gerçekleştirilen mülakatlarda yabancı göçmenlerin pek çok konuda ülkeyi olumsuz yönde etkilediği ve kültürel anlamda ‘kimlik bunalımına’ neden olduğu ifade edilmiştir. İlgili görüşler aşağıda sunulmuştur.

“Ciddi şekilde psikolojik bir travma yaşıyor toplum. Ne yazık ki kültür asimilasyonu var ülkede. Biz bundan on sene önceki, on beş sene önceki benim doğup büyüdüğüm artık Kıbrıs değildir. Ciddi şekilde kontrolsüz öğrenci nüfus artışı vardır bunun içerisinde ve bunun getirdiği çok ciddi şekilde sorunlar vardır. Bizim yaşam tarzlarımızı unutun, bizim alıştıklarımızı, değiştirmelerine tutun, bazı zümrelerin buradaki mevcut kitlenin siyasi yönünü geçindiği yönden de farklı tarzlara eğilme zorunluluğuna ittiği durumlar söz konusu (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Bu toplum diyoruz ama bu toplumda şu anda sokağa çıktığında bu topluma ait kaç kişi görürsün? Yani ben buradan Sarayönü’ne kadar yürüdüğümde eskiden 20 kişi ile selamlaşırdım. Şimdi yok. Görmüyorum. Geçen insanı bir daha görmüyorsun. Çünkü bu ülkeye ait mi değil mi bilemem. Eee sen 340 bin insan forecast [öngörüsü] yapıyorsun, bu 340 bin insan kim olacak diye sorduğumda bu ülke nüfusu mu artacak? Evet artacak ama kendi toplumu mu? Hayır değil. Bunların içinde İranlılar var, Ruslar var, Yahudiler var şimdi Çinliler başladı (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Nüfusumuzu bilmezsek bunu planlamak mümkün değildir. Kendi verilerimizi bilmiyoruz. Kendi ülkemizle ilgili gerçekleri kendimiz yönetemiyoruz çünkü dışımızda kalan etkenlerde var (Akademisyen).”

“Nüfus yapısı değiştiği için yavaş yavaş yok olan kendi o Kıbrıslı sosyolojik, kültürel yapımız da giderek seyrekleşiyor (Doktor).”

“Homojenite yavaş yavaş bozuluyor. Şimdi burada majör [çoğunluk] bir Kıbrıslı topluluk durursa onun içine gelenler, onun etkileşiminde kalarak değişir ve onun majoritesi hala kalır ama siz azınlığa düşerseniz artık etkili olmazsınız, değiştiremezsiniz dönüştüremezsiniz gelenleri. Siz değişirsiniz yavaş yavaş. Biz de değişiyor muyuz acaba yavaş yavaş, bunun için mi böyle bir mikro Kıbrıslı milliyetçilik diyebileceğimiz bir şey var ülkede? Sorguluyorum bunu ben kendi adıma (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Şöyle düşünün Lefkoşa’daki nüfus sayısı yani en son ülke sayımı 2011 yılında olmuştu. 2011 rakamlarına göre 63 bin bandındadır Lefkoşa’nın nüfusu şu an 90 bin 100 binin üzerindedir. Sizin 63 bin’e göre aldığınız polis memuru şu an da 110 bin kişiye hizmet vermesi gerekmektedir. Gönyeli’de hala bir polis karakolu yoktur. Yani bu zaten yönetsel sıkıntılardır. Sağlık yönünde de siz nüfusunuzu bilmediğiniz için hastane yapısı, sanırım üç günün üzerinde vizite alıyor bir ayda (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Toplumumuz artık çok heterojen bir yapıya sahip, dışarıdan gelen göçlerden dolayı. Şu an ada içinde üçten beşten fazla milletten insanlar var ve bunların bir çoğu iş için adaya gelmiş bulunuyor. Ben Kıbrıs’ın o nasıl diyeyim [demografik] yapısının bozulacağını düşünüyorum. Böyle devam ederse bozulacağını düşünüyorum. Çünkü yani şimdiye bakmamak gerekir. Bunun ilerisi var, ileride belki daha fazla olacak dışarıdan göç ki öyle görünüyor şu anda devletin almadığı tedbirlerden dolayı. Kıbrıs’ın yapısını bozacağını düşünüyorum (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Aldığımız ilaç artık bu ülkede insanlara yetmiyor, yaptığımız okul bu ülkede ki insanlara yetmiyor, aşılarımız yetmiyor, toprağımız yetmiyor, trafikte arabalarımıza yollarımız yetmiyor. Bir şekilde bir çözüm bulmak zorundayız. Yoksa hep birlikte yok alacağız (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Bugün acile gittiğinizde ülkedeki hastanenin, üçüncü uyruklu kişilerle dolu olduğunu görmektesiniz. Yani bugün yabancı uyruklu kişiler, daha fazla acilde olmakta ve siz oradan hizmet alamıyorsunuz (Öğrenci).”

3.1.7. Dış Göç

Özellikle genç nüfusun dış ülkelere göç etmesi KKTC’nin mevcut sorunları arasında yer almaktadır. Aşağıda paylaşılan alıntılar bu konudaki genel düşünceleri özetleyici niteliktedir.

“Bana bir tane ülke gösterin dünyadaki yurtdışında yaşadığı vatandaş sayısı kendi ülkesinde yaşadığı vatandaş sayısından daha fazla. Örneğini verin bana. İngiltere’de belki 500-600 bin Kıbrıslı Türk var. Avustralya’da aynı şekilde, Kanada’da aynı şekilde, Türkiye’de de aynı şekilde. Bunun sadece Türkiye’de 5000 üzerinde Kıbrıslı Türk öğrenci var (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Çocuklar gidip gelmiyor, dışarıda okuyan Amerika’da, İngiltere’de, Avrupa’da hiçbir çocuk bu memlekete gelmek istemiyor. Çünkü bitiyor profesyonel [hayatı bitecek]. Gelir, burada bir işe alın [o da yok] (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Toprak sevdası ile ilgili kavramları önemseyerek yaşıyoruz. Ama hak, özgürlük veya güvenlik veya sağlık, eğitim gibi hiçbir şeyin tam olmadığı bir ülkede topluluk olmanın mümkün olmadığını görüyoruz. Bunlara dayalı olarak aslında insanlar ülkeyi terk ediyorlar. Ve evrensel tanımda toplumların yaşadığı uluslararası alandaki tanımlara uygun ülkelere gidip orada belki daha çok çalışarak, belki daha çok ezilerek ama bir sistemin içinde özgürce haklarını bilerek, tercihlerini yaparak yaşamayı tercih ediyor (Hukukçu).”

3.1.8. Altyapı

Katılımcıların hemen hemen tümü altyapı eksikliğinin (özellikle yol ve trafik altyapısı) önemli bir sorun ve kaygı kaynağı teşkil ettiğini ifade etmişlerdir. İlgili görüşler aşağıda özetlenmiştir.

“Yol sorunu, yıllardır çözülemeyen bir sorun, kanayan yaramız. Kazalar oluyor, yağmurlu havalarda kışın dışarıya çıkamıyoruz. En büyük sorunun o olduğunu düşünüyorum aslında. Evet birçok sorunumuz var ama en büyük sorunun yol sorunu olduğunu düşünüyorum (Öğrenci).”

“Mesela gece yolda giderken ışıklarımız yanmıyor, yollar bozuk. Bunları onaracak para, maliye yönden sıkıntımız var. Türkiye’den aslında para alıyoruz kendimizin de var ama o para başka yerlere gidiyor. Yani devlet için, halk için harcadığını düşünmüyorum (Öğrenci).”

“Ulaşımın hali belli zaten trafik kazaları, binlerce gencin, 2019 yılında, binlerce insanın canını almıştır. Yollar çukurlar içerisindedir, birçok yol tehlike saçmaktadır. Sürekli araçlar arttığı halde onlara yeterli olarak bir ulaşım söz konusu değildir. Toplu taşımacılık bitmiştir. Herkes kendi özel aracıyla gittiği için (Öğrenci).”

“Altyapı olmadan büyük binaların dikilmesine örnek verecek olursak Girne beton yığınının büründü. Peşkeş çekilerek yapılan binalar olumsuz yönde, bir yağmur yağsa sel ortalık, kanalizasyon, o kokular hiç çekilmez (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Alt geçişler özellikle, kanallar çok önemli bizim için. Girne’de yaşanan kazayı biliyoruz geçen sene hani daha yapılmayan yol trafiğe açıldı çok kötü bir şey.

Daha derelerin tam olmaması, kanallar tam açılmadan yol açılması, insanlarımızı kaybettik (Hukukçu)."

"Yollarımız zaten malum. 2020 Ocak ayındayız, yeni büyük krizler ve eylemler oldu. Ve olmaya da devam eder. Sürekli insalarımız ölür, hep bizim tanıdığımız, sevdiğimiz insanların ailesinden ölür ve toplumumuzda bir yara haline geldi. Bunu aşmak içinde bir idare yok. İdareyi geçtim para yok yani işte Ulaştırma Bakanı çıkar açıklar işte 'para yok, ne yapalım'. Bu bütçeyi yapan maliye kendi bakanıdır. Yani aynı hükümettedirler. Bir çözüm önerisi yok. Mazeret sürekli her yerde var. Ülkenin her alanında var orada da var. Önceki dönemlerde aynı mazeret, para yok. İşte şimdi 'Türkiye'den gelmez para' meselesi var (Öğrenci)."

3.1.9. Sağlık

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu sağlık hizmetlerinin yeterli olmadığını ifade etmiş ve sağlık sisteminde yaşanan sorunların KKTC'nin mevcut temel sorunları arasında ön sıralarda bulunduğunu belirtmiştir. İlgili değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur.

"Sağlıkta ciddi paralar dönmektedir. Özel hastaneler özel doktorlar ciddi paralar almaktadırlar. Ve insanlar ciddi mağduriyetler yaşamaktadırlar. Eğer siz birçok ülkede olduğu gibi özellikle vatandaşlarınıza ciddi bir sağlık sistemi ortaya koyamıyorsanız ve bugün asgari ücretli fakir fukara insanlara, geliri kaybolan insanlara siz borçlanıp gidip özel hastanelerde tedavi görmesini öngörüyorsanız bu bir sağlık sistemi değildir. Bugün insanlarımızın bir kısmı Güney'de, bir kısmı Türkiye'de veya başka ülkelerde tedavi olmakta. Bu da ekonomik olarak bize ciddi anlamda sıkıntı yaratmakta ve sağlık sistemi de sorgulanır hale gelmektedir (Hukukçu)."

"Sağlık sektörümüzde çok ciddi bir sıkıntılarımızın olduğunu düşünüyorum. Ben kendim mesela devlet hastanesine gitmekten korkuyorum (Öğrenci)."

"Bina olarak da, sistem olarak da doktor eksikliği olarak da, şimdiki malzeme olarak da bizim en büyük hastanemiz Burhan Nalbantoğlu, Lefkoşa'daki devlet hastanesi. Eksik durumda, yani bize yetmez. İster istemez hastalar kaybedilir. Doktorlar ne kadar çalışsa da sorun olur. Doktorlar aynı zamanda, işte dışarıda hasta bakacak mı [kaygıları]. Budur yani tıptaki sağlıktaki tartışma (Meslek Odası Temsilcisi)."

“Olmazsa olmazımız bizim sağlık. Bu ülkede bugün özel hastanelere devletten aktarılan sevk parası çok ciddi rakamlara [ulaşmıştır]. Fakat bugün gidin bir onkoloji binasına bakın, Dr. Burhan Nalbantoğlu’nda [Devlet Hastahanesi] çok güzel bir onkoloji binası var. Kimsenin ihtiyacı olmasa keşke ama bizim ülkemizin illet hastalığı kanser. 17 milyon TL’ydi sanırım Onkoloji binasının maliyeti. Bugün özel hastanelere verilen sevk paraları 70-80 milyon TL’dir. Her bölgeye sen bir onkoloji binası yaparsın. Hastanede bir mamografi cihazın yok. Bugün gidin acile daha fazla hasta olursunuz. Hem psikolojik, hem ruhen. Gerçek anlamda. Sağlık olmazsa olmaz. Gidin devlet hastanesindeki polikliniklere bakın ne halledirler (Meslek Odası Temsilcisi).”

3.1.10. Eğitim

Bu bölümde katılımcıların eğitim sisteminde yaşanan sorunlar hakkındaki görüşleri paylaşılmıştır. Katılımcıların genel olarak Üniversitelere ilişkin kaygılar taşıdığı da ayrıca gözlemlenmiştir. İlgili görüşler şu şekildedir.

“Eğitim yegane sorun. Ağaç yaş iken eğilir diyoruz ama küçük yaştaki çocukların aldığı eğitimlere bakın, gidin okul çevrelerine bir bakın. Yani sağ olsunlar son 1-2 senedir okul çevrelerinde denetimi arttırdılar ama düşünün ortaokul ve ilkokulların etraflarında polisi nöbet tutmak zorunda bırakıyoruz. Neden? Uyuşturucusu, esrarı, eroini, darbı, adam kaçırmayı, tecavüzü. Bugün açın gazetenin ilk 7 sayfası, 8 sayfası arkalı önlü soygun, trafik kazası, uyuşturucu, darp, kadına şiddet, çocuk tecavüzü (Hukukçu).”

“Bunu beni bağışlasınlar herkes için söylemiyorum ama ‘insan ol’ tabirinin altını oluşturacak bir düzende insanları eğitmiyoruz. Bugün Yakın Doğu Üniversitesi, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Doğa Koleji, Necat British, yüzlerce okul açtık ve ilim, irfan, baş önde çocuklarımıza matematik, fizik, kimya öğretiyoruz ama selam vermeyi, ‘nasılsın’ demeyi, hoşgörülü olmayı ve benzeri noktalarda veya bir sorunla karşılaştığında bu sorunu acaba analiz edip yapmaya çalıştığımız işimizde gücümüzde analiz edip parçalara ayırıp iyi dokunuşlar yapıp çözümler yapmayı öğretmiyoruz çocuklara (Doktor).”

“Bugün okuma yazma bilmeyen lise öğrencimiz vardır. Ben size istediğiniz kadar gösterebilirim. Bunu söylerken de, biraz önce dediniz ya içeride

neredeyiz toplum olarak, biz buradayız toplum olarak bugün (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Bizim eğitim sistemimiz çağın çok gerisindedir. Eğitim sistemimiz ile beraber öğretmen yasasının, öğretmen tüzüğüünün çok büyük hatalara gebe olduğunu görürüm. Tam gün eğitime geçilmemesi çok büyük bir eksikliktir. Tarih kitaplarımızın durumu eksiklidir. Ben kolejde okudum ki o zaman bile sınıftaki herkes istisnasız özel derse giderdi. Kolej ki daha başarılı görülen yada işte göz bebeği görülen bir yer. Diğer okullara baktığımda, mesela atıyorum Demokrasi Ortaokulu’ndan gelen çocuklara baktığım zaman bu çocukları kazanacak ya da topluma faydalı bir hale getirecek, en azından kendine faydalı bir hale getirecek bir eğitim veremediğimizi görürüm. Yani çocuklar ‘dur, otur, kalk’ yani bağırarak çağırarak anlıyorlar. Konuşmayı da bilmiyorlar ve okullarında eğitim de öyle (Öğrenci).”

“Bugün üniversite yapısı sorgulanır durumdadır. Birçok öğrenci okula gitmeden veya çok az giderek mezun olmakta. Birçok veteriner hekim — ben veteriner hekim olduğum için söylüyorum — mezun olmakta fakat ineği, koyunu, kuzuyu görmeden veya ağırlara girip pratik eğitim yapmadan sadece teorik olarak bilgilerle mezun olmaktadır. Ve çıktıkları zaman da özellikle bizim yanımıza geldiklerinde bir hayvancının bilgisi kadar bile bilgi sahibi olmamaktadırlar. Bu yüzden hem orta öğretim yapısını, hem üniversite yapısını gözden geçirmek gerekir. Eğitim olarak ciddi anlamda geri gidiyoruz. Başarısızlık her gün artmaktadır (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Tabii bu üniversitelerin kimisi devlet üniversitesi, kimisi özel üniversite, kimisi ticarethane gibi çalışır [...] ve öğrenci kalitesi ciddi anlamda sorgulanır. Senin burada 24 üniversiten var ama bunların içerisinde 4 tane 5 tanedir esas lokomotif üniversite diyebileceğimiz. Şu an 103 bin civarında [üniversite öğrencisi] var bu ülkede [...] Bu insanlar nasıl geliyorlar, ne amaçla geliyorlar onun da sorgulanması lazım. Çünkü birçoğu kendi ülkelerinden uzaklaşmaya çalışır. Parası olan, buralara gelip öğrenci gibi görünüp [çalışmaya] devam eder (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Eğitim açısından üniversitelerimiz bu adaya göre oldukça fazla. Kaliteli eğitim veren birkaç üniversite dışında diğer üniversiteler bence olumsuz bir etki yaratır. Tamamen ticaret amaçlı açılmış okullar. Bence çok yanlış bu izinlerin verilmesi (Öğrenci).”

3.1.11. T.C. ile İlişkiler

Katılımcıların tümü, T.C. ile tarihi, kültürel ve manevi bağlar bulunduğunu ifade etmişler ve Türkiye'nin Kıbrıs Türk halkının varoluş mücadelesinde verdiği yaşamsal desteği bugün de farklı alanlarda sürdürmesi gerektiğini belirtmişlerdir (Bkz. 2.4.). Bununla birlikte katılımcıların büyük bir çoğunluğu, iki devlet arasında karşılıklı güven, saygı ve işbirliğine dayalı resmi ilişkilerde bazı sorunlar yaşandığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların kendi değerlendirmeleri ile T.C. ile ilişkilerde yaşanan sorunlar aşağıda detayları ile paylaşılmıştır.

“Öncelikle iki kardeş ülke olması lazım. Kardeşlerin biri büyüktür, abidir, diğeri küçüktür. Evet, bu doğrudur. Ama Türkiye'nin bize bakış açısında bir teşvik edici, özendirici olan bizi üretimden koparan değil aksine bizi üretime bağlayan bir yöntem olması lazım. Değerli projelerimizin desteklenmesi lazım. Türkiye ile ilişkilerde söylem birliği olmayabilir, insanların siyasi görüşleri farklı olabilir veya partilerin siyasi görüşleri farklı olabilir ama temel anlamda aynı eksende olmamız gerektiğini düşünüyorum. Ama en önemlisi belirleyici güç eğer Türkiye ise bu abi-kardeş ilişkilerinde dostane iki ülke gibi hareket edip, bizi üretimden kopmayacak bir şekilde bize verilecek rol-model çerçevesinde bunu konuşmamız lazım. Bunun teşvik edici unsur olması lazım (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Türkiye ile ilişkilerimiz ne yazık ki bence olması gereken noktada değil. İki taraftanda kaynaklanıyor olduğu şekilde bir görüntü vardır ama ben yine burada çuvaldızı kendimize batırmamız gerektiğini söylüyorum yani bizim yarattığımız bir durumu yaşıyoruz şu anda. Türkiye şu anda bir hata veya hatalar yapıyorsa, yapmış ise ilişkilerde bu durumu yine biz yarattık. Nasıl yarattık? Gidip birbirimizi Türkiye'ye şu kötüdür bakın ben iyiyim, benden yana olun, bundan bir kişisel yada işte daha farklı çıkar elde etmeye çalışıyoruz. Türkiye'nin de tabii ki bizim yarattığımız bu duruma biraz daha katkısı olan hataları var yani [bunlara] inanmak ya da Kıbrıs Türkünü tam anlamıyla süzüp, anlayamamak bu da çok önemlidir (Hukukçu).”

“Geçmişte Türkiye ile ilişkiler konusunda ciddi hatalar yapıldığını düşünmekteyim. Yani sağlıklı bir zeminde ilişki kuruldu. Evet sözel olarak belki 'yavru vatan' değişiminin bir zararı yok. Ama siz o yavruyu hiç yetişkin kılmayacak şekilde sürekli yavru olarak görürseniz ve bunu hissettirirseniz tabiri caizse ergenlik döneminde aile içerisinde yaşanan çatışmalar burada da kendini gösterir. Ki şu anda da kanımca ergenlik dönemindeki çatışmaları yaşıyoruz. Yani Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti devleti tam ergenlik çağına

gelmiş bulunuyor ve ebeveynlerine yeri geldikçe kendi düşüncelerinin, kendi özgürlüğünün olduğunu dile getiriyor (Hukukçu).”

“Bizim burada Türkiye ile olan ilişkilerimizde en büyük sıkıntımız kendi içteki siyasi aksaklıklarımız diyebilirim. Yani biz sadece Türkiye’ye para olarak bakıyoruz ve biz hani her Türkiye’ye gittiğimizde para için gidiyoruz. Başka bir şey için gittiğimiz yok. Eee şimdi Türkiye de mecbur olarak bize para vereceğinde bazı şartlar öne sunmak zorunda. Eee Türkiye bu şartları öne sunduğunda da bizim siyasiler bunu yerine getiremediğinde bu sefer bir ilişkilerde bir kopukluk oluyor. Yani istenilen düzeyde değil ama özellikle bu önümüzdeki dönemlerde özellikle bu doğalgaz konusunda Türkiye’nin biraz daha KKTC özelinde ne derler, değerinin arttığını ya da göz önüne alınmaya başlandığını söyleyebilirim. Yani ben bu doğalgaz konusunda Kıbrıslı Türkler ile Türkiye arasında iyi ilişkilerin gelişeceğini ben düşünüyorum yani (Doktor).”

“Açıklıkla söylemek lazım. Kıbrıs Türk toplumu hem kendi devletiyle kavgalı hem Türkiye Cumhuriyeti ile kavgalı. Bu çok enteresandır aslında biz devletlerle barışamıyor muyuz? Dönüp baktığınızda işte 1960’da kurulmuş olan ortaklık devletiyle de kavga çıktı bu sebep ile. Bu yönden karnemiz çok parlak değil (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Şimdi burada bazı kurumlarımız vardır ki hala daha atamaları Türkiye tarafından yapılır. Yani işte bu Sivil Savunma var bunun içerisinde, Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı var, merkez bankası var. Bunların atamaları hala daha Türkiye’den yapılır. Bunun yanında yine böyle sembolik olarak anormal olan bir başka durum, protokol sırası. Protokol sırasında eğer bir güncelleme olmadıysa Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Meclis Başkanı’ndan sonra Büyükelçi, sonra Kuvvet Komutanları gelir. Barış Kuvvetleri Komutanı ve Güvenlik Kuvvetleri Komutanı ve yargı sonra. Modern herhangi bir, bu çağdaki herhangi bir devletin protokolünde böyle bir sıralama olmaz. Yargı vardır, üç tane kuvvetlerden biridir. Hayır, öyle birşey yok bizde. İşte elçi var, işte elçiden sonra iki tane Kuvvet Komutanı var. Burada bunlar hep Türkiye’nin etkisini gösterir. Semboliktirler ama küçümsenecek birşey değildir bana sorarsanız. Ve işin ilginç tarafı bahsettiğim durumların değişmesi konusunda bir irade de yoktur. Demek ki başka türlü orantısız bir güç var Türkiye ile aramızda. Bir güçsüzlük durumu var. Bu mesela kendini gösterir. Bunun dışında hükümetler göreve geldiğinde bir takım mevzuatları geçirme iradesi içerisinde olduklarında Türkiye’nin elçilik vasıtası ile rahatsızlık duyduğunun ifade edildiği zamanlar olur. Yani bir toplumun öz saygısıdır diye inanırım yani bu sembolik şekil konuları. Bu özsaygıyı kazanmak için bunların

diğer çağdaş ülkelerde nasılsa bizde de öyle olması gerektiğini düşünürüm (Hukukçu)”.

“Türkiye bunca zamandır bizi korumuş kollamış ve hani her zaman bir yardım etme çabasında zaten ama gene de bizi böyle bir arka plana bırakmışlıkları vardır diye düşünüyorum. Hani yani bir yavru vatan olarak görüyorlar bizi biraz da menfaat üzerinde tabii bu durum ama yani bunun düzeltilebileceğini düşünüyorum yani düzgün bir ilişki, daha iyi bir ilişki kurulursa Türkiye ve Kıbrıs arasında iyi olabilir (Öğrenci).”

“İlişkilerimiz iyidir ama mesela düşünüyorum ki Türkiye’nin Kıbrıs konusunda biraz daha bilgilendirilmesi gerekiyor. Bence Türkiye çok fazla bilmiyor, tam olarak KKTC nedir, ilişkilerimiz nedir (Öğrenci).”

“Niteliğe dayalı karşılıklı ilişki yoktur. Yani iki devletin devletsel anlamda bir ilişkisi olmadığı için bazı siyasal yapılar ilişkiyi doğrudan soydaşlık olarak tanımlıyor ve ne söylerlerse kabul ediyor. Bir tarafta diyor ki ben devlet olacaksam bu tanıma uygun ilişki istiyorum. Beni tanıyacaksın, benimle ilişki kuracaksın. Bana mal satacaksan benim ilk başta bahsettiğimiz istatistiğim varsa ülkeme ne kadar ithal ürün geleceğini ben karar vermeliyim. Ben ihraç ederken bana bu yolları açman lazım ki bende gelişeyim. Yani kendim gelişeyim ve özne olayım. Şimdi bu toplumun ekonomik, sosyal, kültürel kaygıları ortadan kalksa herhangi bir yere karşı karşıtlık yaratmaz ki. Değil mi? Çünkü özne olduğunu düşünür (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Türkiye’nin bütün kanallarını buradan takip edebiliyoruz, dizilerini izliyoruz, haber bültenlerini izliyoruz, gazetelerini okuyoruz ama bizden oraya doğru ya da yaygın bir bilgi akışı yoktur. Olmaz da. Türkiye’de yaşayan bir insan neden Kuzey Kıbrıs’ta ne olduğunu merak eder ve hangi kanaldan takip eder ki. Bir tek kanaldan takip ediyorlar artık, sosyal medya. Sosyal medyadaki kirlilik, o kirli kan akışı, kirli bilgi akışı ne yazık ki o tarafı kirletti. Ve Kıbrıs Türkiene bakış açısı hem siyaseten hem toplumsal olarak Türkiye’de döndü. Bu çok tehlikelidir, çok yanlıştır ama oldu. İşin içine ekonomiyi, maddi konuları çok fazla soktuk. Geçmişte de iki ülke arasında para trafiği vardı ama hiç bu kadar sorun olmamıştı. Bugün bir bakıyoruz Türkiye’den gelecek olan para ya da gelmesi gereken para ülkenin siyasetini belirliyor, hükümetlerin kaderini belirliyor. Bu duruma nasıl geldiğini sormamız gerek aslında. Türkiye’de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilişkilerini sadece yapılacak olan bir mali protokolün belirlemesi [burada]. Türkiye parayı veriyorsa çok iyi ilişkiler vardır, vermiyorsa kötü ilişkiler vardır (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Türkiye ile KKTC arasındaki ilişkilerde kardeş ülke [prensibini] biz keşke en başta oturtabilseydik. Çünkü anavatan – yavru vatan ilişkisi olduğunda bir annenin çocuğuna kızar gibi veya işte bir çocuğun annesine itiraz eder gibi söylemler arada başladı. Devletten devlete ilişki, o diplomatik, o düzen ne yazık ki iki devlet arasında tam anlamıyla kurulamadı. Yani bir devlet başkanının, bir devlet başkanına nasıl söylemde bulunabileceği veya işte o bir devlet başkanının diğer devlet başkanına nasıl söylemde bulunabileceği arasında bir sıkıntı ne yazık ki mevcut. Türkiye KKTC’ye yavru vatan gözüyle bakıyor. Bazı siyasiler Türkiye’ye anavatan gözü ile bakıyor. Bazıları kardeş boyutuna getirmeye çalışıyor ve bu süreçte işte haliyle Türkiye, ‘anavatan gözüyle bakan benim için daha makbuldür’ diyor (Hukukçu).”

“İlişkilerde kanayan yaralar var görüyoruz bunu genç insanlar bunu tabii ki daha farklı algılar daha duygusal yaklaşır. Türk takımlar üzerimizden geçip Güneye gidip maç yapıyorlar, hem voleybolda, hem basketbolda, hem futbolda ve Güney Kıbrıs’ın takımları gidiyor Türkiye’de müsabaka yapıyor. İşte ambargo ve izolasyonu gençlere anlatamazsın. Biz bir yere kadar anlarız, kabul ederiz ama bizden iki kuşak sonraki gençlerin, sporla ilgilenen gençlerin bunu anlamasını beklemek biraz saflık olur. Anlamıyorlar, anlatamayız, anlaşılacak bir durum değil. Bu durumu böyle sürdürmeye çalışmakta, kabullenmekte doğru bir durum değil. Denememiz lazım bir yerden, bir formüle etmemiz lazım. En azından girişim yapmamız lazım. Bu spor ambargosu ben gerçekten buna çok inanıyorum Türkiye ile Kuzey Kıbrıs arasındaki ilişkileri bozmaya başladı (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Tabii ki burada izlenmekte olan nüfus politikalarının etkisi var. Çünkü Kuzey Kıbrıs’ta yaşayıp ama kendini Kuzey Kıbrıs vatandaşı gibi görmeyen, buradan biraz sonra gene gidecek ve kendi ülkesi olarak Türkiye’yi gören çok büyük bir nüfus var burada. Nüfus yapısı böyleyken burada nasıl bir, halkın gözündeki nasıl bir Türkiye- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilişkisi kurarsınız da bu ilişkiyi biraz daha aslında kolaycılıktır da, siyasal bir malzemedir de Ana vatan – Yavru vatan üstünden gitmek (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Siz sadece kaynak akışı sırasında para isteyen pozisyona gelerseniz saygı kaybedersiniz. İşte dış politikada adımlar atmazsanız, Kıbrıs konusunda yönlendirmezseniz ortak akı bulmak için sağlıklı bir tartışma ortamı yaratmazsanız bunlar doğru ve güzel bir ilişkiyi göstermez. En önemlisi günümüzde artan sosyal medya kullanımına düşündüğümüzde devlet hiyerarşisinde en tepede bulunan insan veya onun altındaki bakanların,

milletvekilleri sosyal medya üzerinden mesaj görmeye çalışır ve bir gerginlik yaratırsa ilişki sağlıklı yürümez (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Biz gerçekten konuşuyor muyuz, gerçekten diyalog kuruyor muyuz, gerçekten anlatıyor muyuz yoksa bu düzen böyle olsun hem Türkiye’ye hayır diyelim ama hep yatırımları Türkiye yapsın ki biz de bazı ödemeleri yapabilelim, düzen dönsün biz işte başkan olalım, belediye olalım (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Bence birbirimizi yanlış anlıyoruz. Daha doğrusu buradaki politikacılardadır kabahat. Dertlerini anlatamazlar orada. Buradaki beyefendiler Türkiye’ye gidip önlerini ilikleyip, bu toplumu ve bu toplumdaki insanları şikayet ederler, para almak için ya da belli bazı kaynakların açılması için. Sonra buraya gelirler başka şeyler söylerler. Samimi olmadığını düşünüyorum Kıbrıslı Türk politikacıların. Yani aramızdaki bu, güç dengesizliği de var tabii ki. Aramızdaki bu bütçenin büyük bir kısmının oradan gelen paralarla ilgili insanlarımızı da samimi bulmuyorum ben. Şu açıdan bulmam, işte Türkiye’ye bağımlı olmayalım. Kendi kendimizi idare edelim. Bu memleket bizindir ama maaşımızdan tek bir kuruş kesilmesin (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).

“Biz karşılıklı hani ne kopabiliriz ne ayrılabiliriz ama şunu da görmek ve yaşamak isterim onların himayesi altında değil onların desteği ile yol almak isterim ben. Yani bana evet her zaman orada biz onları hissedeceğiz sebebi zaten bir kısmımızın kökleri oradandır. Yüzyıllar önce geldi. Sonra gelen insanlar da neticede o insanların yakın gelecekte doğup büyüdüğü anavatanları kopma gibi bir şey mantıksal olarak olmaz. Fakat onlar her zaman için işte korumacı olup da o korumacı duygular içerisinde bize inanıyorum ki bazı noktalarda zarar verirler, mesela üretmememe konusunda. Bazı adımları atamama konusunda işte balık tutma değil de balığı yakalama konusunda bize destek olurlar fakat tutma konusunda da destek olmazlarmış gibi görünür bugün ki baktığınızda. Biraz daha geri çekilip bizi kendi halimize bırakıp, özellikle iç noktalarda seyretmelerine temenni ederim yani Türkiye’nin (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Oradaki hükümetin politikaya bakış açısı farklı olabilir ama bunu gidersin anlatırsın sağlıklı bir zeminde tartışırsın ve bu da size sağlıklı bir tartışma sonrası güzel bir adım atmanızı sağlar. Ancak siz dediğim gibi diyalog yolunu kapatırsanız veya ilişkiyi bir maddi boyuta bağlayıp işte ‘Türkiye’den para gelsin bende onu buralarda dağıtayım’ pozisyonunda olursanız iki devlet arası yöneticilerin birbirine saygısı kalmaz. Bu da kontrol dışı, istem dışı yönetilme pozisyonuna sizi iter ki bu da en arzu edilmeyendir. Evet, bu topraklardaki insanlar ‘bu memleket bizindir, biz yöneteceğiz’ derken bunu radikal

söylemlerle değil, aktif olarak diyalog yolunu açarak, anlaşılarak, plan ve program çerçevesinde yapmalıdır. Mesela bu konuda en önemli tartışma noktası iki ülke arasında imzalanan ekonomik protokoldür. Şimdi 2020 yılında üç yıllık bir ekonomik protokol müzakereleri başladı. Burada karşı tarafın da talepleri olacak, sizin de talepleriniz ve projeleriniz olacak. Ama neydi bundan önce? Sıfır hazırlık, önüne gelen protokolü imzalayan veya ideolojik olarak toptan reddeden bir pozisyon. Şimdi önüne gelen protokolü imzaladığında, kendi halkın üzerinde bu hükümetin oto-kontrolünü sağlayamazsın. Çünkü algı her zaman ‘yönetileceğin’ üzerindedir. Diğer taraftan toptan reddediş, protokolün içinde bu ülkedeki kurum ve kuruluşların gerçekten kendi ayakları üzerinde durabileceği önemli maddeleri bile ideolojik olarak reddediş de sağlıklı diyalogun kopuşu demektir. Bu durum da, yani aslında iki uç da zararlıdır. Bu yüzden müzakere ve diyalog ve kendi toplum menfaatlerini ön plana çıkarmak her zaman bu işin en sağlıklısidir (Meslek Odası Temsilcisi).”

"Hatırlıyorum, özellikle 2000’li yılların başında [...] ekonomik kriz patlak verdiğinde yine Türkiye ile çok ciddi bir çatışma olduğu dönemdi. Yani yine Türkiye ile ilişkileri zedelendi. Ondan sonra referandum döneminden sonra bir ferahlama oldu. Yani ekonomik refah ile beraber ilişkiler gayet iyi bir düzeye geldi. Ondan sonra yine bir ekonomik daralma döneminde, yine ilişkilerin bozulduğunu görüyoruz. Bu da bizi şuna götürüyor: Demek ki bizim ilişkilerimiz yeterince sağlıklı bir düzeyde değil çünkü yani ilişkilerin önemi kriz döneminde ortaya çıkıyor. Yani kriz dönemlerinde siz süreci nasıl yönetiyorsunuz? Birlikte yönetebiliyor musunuz? O anlayışı birbirinize gösterebiliyor musunuz? Bu sadece devletler için değil, ikili ilişkilerde de benzer şeyler var. Yani mutluyken huzurluyken, ekonomik anlamda bolluk içerisindeyken herşey güllük, gülistanlıktır. Ama kriz anında veya ekonomik olarak kötü duruma düştüğünüzde işte ilişkinizi farklı kılan veya özgün kılan konumu esas itibari ile o zaman ortaya çıkıyor. Aslında Türkiye Cumhuriyeti ve KKTC arasındaki mesele tam da bu (Hukukçu)".

“Bizim Türkiye ile ilişkilerimiz normal değil. Biz Türkiye ile sadece bize para geliyor mu gelmiyor mu bağlamında konuşuyoruz. Tabi sonra dönüyor, ‘beslemeler’. Türkiye kamuoyu var, ticaret insanları var, pazarı var en önemlisi. Biz mesela bu pazarda etkin miyiz? Bu pazardan mesela yeteri kadar faydalaniyor muyuz? Yani çünkü pazarda etkin miyiz dediğimde satış gibi anlaşılır. Aslında o da bir satıştır. Mesela turizm de bir satıştır. Ben birgün bir güne Lefkoşa’nın sokaklarında bir Türk grubu görmedim (Emekli Diplomat).”

“Mali olarak zaten bizim bugün yarattığımız yanlış algı, Türkiye ile olan ilişkilerimizi bozmuştur. Daha da sıkıntıya sokmuştur. O yüzden bu algıdan bu olaydan vazgeçmemiz lazım (Hukukçu).”

“Türkiye ile olan ilişkilerimiz de özellikle sivil toplum örgütlerinin çok büyük sıkıntı yarattığını görmekteyiz. Sivil toplum örgütleri kendi çerçevesinden bakarak sürekli olarak birçok yönde ciddi veya ağır eleştirilerde bulunmaktadır. Veya bazı kurulan hükümetler inanmadıkları halde Türkiye ile olan ilişkilere daha sonra yapmacık olarak Türkiye ile olan ilişkilerde sanki iyiymiş gibi görünmektedirler. Bence Türkiye ile olan ilişkilerimiz ekonomik olarak değil, illa da para konusunda değil yatırımlar konusunda ve iyi ilişkiler konusunda ve coğrafi olarak ciddi anlamda geliştirilmesi gerekir (Öğrenci).”

“Şimdi mesela bir koordinasyon ofisi var, biz de çok memnun değiliz. Bizim İçişleri Bakanlığımız var, biz mesela ona bağlıyız TC hükümetine bağlı değiliz. Biz gideriz projelerimizi yaparız, İçişleri Bakanlığı ile, değil mi? Çağıracaksın sen bizi oraya madem Bakansın, altında memurların var, çalıştıracaksın çarkı, yollamayacaksın bizi TC yardım heyetine. Tamam alırsın parayı oradan da güzel, yaparız ama ne olur adam sana önüne bir paket koyar, değil mi? Eee paketi koy, bizde paketi tartışırsın ama ‘bunu yapmazsan sana para vermem diyor’.Haklı değil mi? Şimdi sen doğru yapmadığın için adam bunu yapıyor. kapatın o zaman Bakanlıkları, gelsinler onlar yapsınlar bu işi. Yani bizden kaynaklanmaz, merkezi hükümetin zayıflığından kaynaklanır bunlar (Yerel Yönetim İdarecisi).”

3.2. Çözüm Önerileri

Bu bölümde ‘yönetim’, ‘ekonomi’, ‘sosyal yapı’, ‘eğitim’, ‘Türkiye ile ilişkiler’ ve ‘dış ilişkiler’ alanlarında katılımcıların mevcut sorunlara ilişkin çözüm önerilerine yer verilmiştir.

3.2.1. Yönetim

“Denetim. Sağlıkta denetim, eğitimde denetim, siyasette denetim, kamuda denetim. Yapılacak olan reformlarda denetim, siyasilere denetim, sivil toplum kuruluşlarına denetim, özel sektöre denetim, her yerde denetim, denetim, denetim. En ufak yolsuzluk yapan biri, en ufak art niyetli biri, en ufak yaptığı işi suiistimal edip gelecek nesile zarar verecek olan en ufak bir adımın dahi denetimi yapılması lazım (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Kıbrıs Türk halkı artık akrabasına değil, söylemlerine bakarak oy vermesi gerekiyor. O kişiye yakışır mı bu söylemler gerçekten samimi geliyor mu o kişide ona bakarak oyların verilmesi gerekiyor. Eğitimli kişilere oyların verilmesi gerekiyor. Ve de hükümet sisteminin değişmesi gerekiyor (Öğrenci).”

“Hiçbir şekilde denetim yok. O yüzden biraz daha denetimin artırılması gerektiğini düşünüyorum. Olmazsa devlet tarafından görevlendirilecek devlet adamlarının bu noktada denetlemesi gerekiyor (Öğrenci).”

“Birincil derecede işgal edilen 50 koltukta oturan milletvekillerimiz bir kere çıkıp orada koltukları sürekli dolduracaklar, otorite olduklarını bu vatandaşa hissettirecekler, akla gelmeyecek kararları üretecekler. Biz Kıbrıs Türk toplumu olarak inanırız ki ilk gün bu yasalar bizi sıksa, bunaltsa, boğsa da üç gün sonra bunları benimser ve kabul ederiz. Dolayısıyla yaşam bir kurallar dizisine çok hızlı revize edilip bağlanmalı insanları iyi eğitmeli, iyi eğittikten sonra uygulamaları iyi otoriteyle denetlemeli, eğer uymayan varsa da iyi bir şekilde cezalandırmalı. Eğitecekseniz otorite sağlayacaksınız ve cezalandıracaksınız (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Bizim daha farklı, yürütmenin daha güçlü olduğu bir hükümet sistemi değişikliğine ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Kıbrıs’taki mevcut parlamenter sisteminin Kıbrıs’a yaramadığını, Kıbrıs’ı hep geriye götürdüğünü sürekli değişmekte olan hükümetlerin aslında bu parlamenter sistemi işlemez hale getirdiğini düşünüyorum. Kıbrıs sorununa yönelik, bütün sorunlarına yönelik kararların daha hızlı verilebildiği, çift başlılığın olmadığı bir sistem gerekiyor (Öğrenci).”

“Bu kamu kurumları ve kuruluşlarındaki performans da baktığımızda gelir dağılımına baktığımızda, adil vergi sistemine de baktığımızda, kaçak yaşama da baktığımızda tam bir denetimsizlik, insanlar arasında ayırım ve sosyal devlet anlayışının temel parametrelerini yerine getirememesi durumu söz konusudur. Seçime odaklı bir devlet mekanizması var, bu da bizde reformları yapma sürecinde yeterli iradeyi gösterecek hükümet yapısının oluşamaması demek. Bir örnek verelim; 40 yılda 41 hükümet kuruldu bu ülkede. Temelde var olan istikrarsızlık zaten halka da yansır, ne ekonomi politikayı yola koyarsın, ne sağlık politikayı ne de eğitim politikayı, ne de yollar altyapılar sana yeter, değişen nüfus yapısına bağlı olarak (Öğrenci).”

3.2.2. Ekonomi

“Bu nüfusta, bu adanın koşulları ve doğal zenginlerini düşündüğümüzde sadece turizm sektörüyle ülkenin gelirini % 40 arttırabilir ve bu turizm sektöründe vereceğimiz eğitim ile ülke işsizliğinin gerçekten yüksek oranda azaltabiliriz. Bir diğeri de bilişim sektörüdür. Çok yüksek maliyet göstermeyen, yetenekli gençlerin yöneleceği, üretilebileceği ve geliri çok yüksek olan bir sektördür. Bir diğeri tarım. Şu an örnekleri vardır; belirli narenciye ürünlerinin, belirli ürünlerin Avrupa’ya ihracatı halen daha gerçekleşmektedir. Mal eğer ucuz ve kaliteliyse dünya piyasasında yerini alır ve hiçbir güç bunun önüne engel olamaz. Üretimin yanında bahsettiğim şekilde adil bir vergi sistemi ve kaçak yaşama son, ekonomideki pastayı bize büyültür (Öğrenci).”

“Özellikle vergi yapısını disipline ederek, mali yapıyı disipline ederek halktan vergisini toplayacak, gelirlerini arttıracak, ihracat konusunda üretimi arttıracak, ekonomiyi güçlendirecek ve paranın dolaşımını iç piyasada hızlandıracak [bir Hükümet lazım ki] ekonomi daha fazla kalkınsın. Yani yerli üretimi arttırarak paranın içeride kalmasını sağlayarak daha fazla yerli üründen alışveriş yaparak ekonominin güçlenmesini sağlayacak [bir Hükümet] (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Daha pahalıya üretiyoruz. O yüzden bu pazarlama noktasında hem kaliteyi ciddi anlamda gözden geçireceğiz daha kaliteli ürünler üreteceğiz hem de fiyatımızın maliyetlerimizi düşürüp Türkiye pazarı ile rekabet edebilecek bir ürün ağımaza sahip olmamız lazım. Biz bunları yapmadığımız sürece sadece şikayet ediyoruz, ürünümüz geri döndü, narenciyemiz geri döndü, hellim geri döndü, sizin ürettiğiniz ürünlerde sorgulanmaktadır, nasıl dönmesin? Kaliteli ürün üretmiyorsanız ondan sonra burada şikayet ediyoruz (Meslek Odası Temsilcisi).”

“Kuzey Kıbrıs’ın toprakları çok verimli. Tarıma değer verip büyümemiz gerekiyor. Çünkü maalesef kendimize bile yetmeyecek tarım yapıyoruz. Sırasında hiç yapamıyoruz. O yüzden biraz daha belki tarımcılara, biraz daha emekçilere önem vermemiz gerekiyor. Onları desteklememiz, teşvik etmemiz gerekiyor. Kendimiz üretmemiz gerekiyor (Öğrenci).”

“Biz bir ada ülkesiyiz ve ekonomik temas kurabileceğimiz tek ülke Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’dir. Bunu da bizim kolaylaştırmamız lazım. İstedığımız kadar ağılayalım, ‘vah edelim’, hazır olan bir çok insan var Güney Kıbrıs’ta ticari bağ kurmak için Kuzey ile. Bunun önüne Güney Kıbrıs geçemez. Bunu

devletimizin organize etmesi lazım, bireysel olarak bazı örnekler var (Gazeteci – TV Program Yapımcısı). ”

3.2.3. Sosyal

“Kıbrıslı Türk kültürüyle alakalı en önemli eksiklik bence şu, evet bu ülkede sonradan vatandaş olan, 74’den sonra, 2000’li yıllardan sonra vatandaş olan hatta günümüzde üçüncü ülke dediğimiz kişilerin de vatandaşlık kazandığı dönemde her şeyin başı eğitimidir. Biz maalesef, toplum olarak bu üçüncü ülke veya ikinci ülkelerin vatandaşı olan kişilerle aramıza bir tabu koyuyoruz. Bunun nedeni eğitimseldir. Eğer siz bu kişilerin kültürüne saygı gösterip, ilk okullardan bu kişileri kendi kültürünüzle yoğurursanız, yani bu memleketin iki kesiminde var olan bu kişileri de ortak vatan uğruna, ortak kültür uğruna yoğurmaya başlarsanız, dışlamaya değil kucaklamaya yönelik hareket ederseniz, bu kültürel değişimin de önüne geçersiniz ve ari kültür dediğimiz kültürü de korumaya yönelik bir adım atmış olursunuz (Öğrenci). ”

“Sadece kimlik ile girilmemesi gerekiyor adaya. İçeride iç gücünün kullanılması lazım diye düşünüyorum (Öğrenci). ”

“Çok göç alan, çok iş gücü alan bir ülkeyiz. Dünya’da bir çok ülkede de bulunan, göçmen politikalarına uygun bir bakanlık kurulması gerektiğini, yani göçmen haklarıyla ilgili ülkemize gelen insanların nelerle karşılaşacağını, haklarının ne olduğunu veya bizim ülkemizin şartlarının ne olduğunu tanımlayacak bir göçmen politikasının da şart olduğunu düşünüyorum. Aksi halde Avrupa’da yaşanan faşizm hortlamasının ana kaynaklarından bir tanesidir aşırı plansız göç alma. Göçmen politikalarını belirleyecek ve bunun üzerine de kısa ve orta vadede ülkemizdeki o Kıbrıslı, adalı tanımının tekrar kazanılmasının fiziksel yapısını sağlayacak bakanlık düzeyinde bir yapı oluşturulması gerektiğini düşünüyorum (Meslek Odası Temsilcisi).

3.2.4. Eğitim

“Biz mesela ülkemizde Kıbrıs tarihini öğretmeden önce çocuklarımıza Osmanlı tarihini öğretiyoruz. Bunu da tartışmaktan korkuyoruz, çekiniyoruz. Sanki Anavatana düşmanlıkmuş gibi. Ama öyle bir şey yok. Biz burada Kıbrıs tarihi öğretmeliyiz, Kıbrıs coğrafyası öğretmeliyiz, Kıbrıs sanatı öğretmeliyiz, Kıbrıs edebiyatı öğretmeliyiz çocuklarımıza. Yoksa kendi ülkelerine sahip çıkamazlar.

Çağdaş dünyayı da öğretmeliyiz, tabii ki dünyanın sanatını da, tarihini de bilmelidir çocuklar (Doktor).”

“Düşününüz, birçok aile zorla üniversite okutmaktadır çocuklarına. Bu zoraki okutma da hem o çocuğun başarısızlığıyla sonuçlanmaktadır hem de kendi ceplerine mali yönden ciddi sıkıntı yaratmaktadır. Bence öncelikle bu ülkede rehberlik sisteminin ciddi geliştirilmesi lazım. Bu yönde rehberlik sistemlerinin her okulda — lisede olsun, ortaokulda olsun, üniversitelerde olsun — geliştirilmesi gerekir. Hem ailelerin bu konuda bilgilendirilmesi gerekir, hem öğrencilerin ciddi anlamda bilgilendirilip yönlendirilmesi lazım. Bunları yaşıyoruz, eğitimle ilgili sıkıntı yaşıyoruz (Yerel Yönetim İdarecisi).”

"Bana göre yapılması gereken ilkokuldan başlayarak revizyona, değişik bir sisteme [geçilmesi]. Yani en azından rehberlik servislerinin, psikolojik danışmanlığının arttırılması (Öğrenci).”

“Çocukların özelliklerini, ilgi alanlarını ve yetenek alanlarını çok daha iyi tespit etmemiz gerekir. Bizde bu yoktur. Yani ben disleksisi olan bir bireyim ve disleksim olduğu halde — 12-13 sene devlet okullarında okudum ve öğretmen çocuğuydum — kimse anlamadı. Üniversite'ye gittikten sonra orada bir test yapıldı ve bana sordular ‘nasıl yani bu kadar sene görmediler?’, anlamadılar (Öğrenci).”

3.2.5. Sektörel

“Bir otelde yüz kişi çalışıyorsa kaçta kaç Kıbrıs vatandaşı olması lazım? Türkiye’den geldi de vatandaş olduysa onu da kastediyorum. Yanlış anlaşılmasın. Kaçı yurtdışından gelmektedir çalışma izinli, bunun çok doğru olması lazım. Ve bu oranlar turizm yasasında yazılı olmasına rağmen neden uygulanmaz. Bu bizim büyük bir yükümüzü azaltacak. Eğer biz gençleri otellerde doğru koşullarda, gazinolarda doğru koşullarda çalıştırmayı becerebilirsek bu bizim iş gücümüzü rahatlatacak ve işsizliğin büyük bir oranını çözecek (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Üretim teşvik edilmelidir. Yani bugün çilek, üzüm, enginar, patates gibi, soğan, fındık — ki zamanında fındık yetiştirildi — Türkiye’den su geldi ve tarımsal anlamda da yeniden bir reforma ihtiyaç var. Tarım desteklenmeli, tarımda doğru politikalar uygulanmalı. Ülkede zeytin var ise dışarıdan zeytin gelmemeli. Ülkede zeytin var ise dışarıdan zeytinyağı gelmemeli. İhtiyaç olduğunda gelmeli

mi? Evet. Ama neden dışarıdan zeytinyağı gelsin, bunlarda devletin düzenleyici olması lazım (Yerel Yönetim İdarecisi).”

“Ülkemizde artık ben sayısını bilmiyorum bir sürü üniversitemiz var. Belki üniversiteler [spor müsabakaları] düzenler. Hem bizim üniversitelerimiz hem Türkiye’den üniversiteler katılır, başka ülkelerden de üniversiteler gelir bence kimse buna engel olamaz, üniversiteler kendisi böyle bir organizasyon yapar. O zaman işte gençlerin morali yükselir, bakıp bakıp kimse kederlenmez (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

“Sınır ticareti önemlidir bizde. Belki biraz muafiyet sağlayabiliriz. Örneğin bir et konusu var veya patates satabiliriz karşıya. Et bugün kaçak olarak geçmiyor mu? Biliyorum, arkadaşlarım var kendi ihtiyaçlarını gidip marketten alıp arabada saklayıp getiriyor. Bunu yapalım, üreticiyi koruyamıyoruz zaten. Kamyonlarla tonlarca et yakalanıyor. Yakalanmayan kısmı düşünmemiz lazım. Bireylere eğer izin verirsek, ‘yolcu beraberinde şu kadar et getirebilirsiniz ama nereden alındığını belgeleyin’. Belki yarın belli oranda izin verilirse belli türde ete sadece, bir süre sonra serbest olunca almayacak ya da o ticaretin en azından öyle resmileşerek yapıyor olması bir sempati yaratacaktır. Rum tarafıyla yapılabilecek bazı ticaret türlerine devletin teşvik vermesi lazım. Şunu göstermemiz lazım ‘Güney ile ticaret yaparsanız ben devlet olarak size kızmam’. Aksine ihracata dayalıysa hele bir de ihracata gerek yok çünkü Yeşil Hat Tüzüğü ile orayı biraz kapattı önünü. Güney Kıbrıs’ın iç piyasasına verebileceğimiz şeyler mutlaka vardır. Gitsinler insanlar Güney’den ortaklarını bulsunlar ve bu işi yapsınlar, ben de buna teşvik vereyim. Araplara hellim satarken teşvik ediyoruz da Güney Kıbrıs’a neden satarken teşvik etmeyelim ki? O da ihracat değil mi? O da ihracattır (Gazeteci – TV Program Yapımcısı).”

3.2.6. T.C. ile İlişkiler

“Neden 1960’da akü, beyaz eşya, cam yapabiliyorken tel, çivi vs yapabiliyorsun, ahşabın belli yerlerini işleyebiliyorken, neden bugün işlemeyelim. Böyle bir ilişki içerisinde olursa bizimle Türkiye, ben eminim buradaki halk da daha mutlu, daha umutlu olacak. Türkiye’nin üzerinde durması gereken nokta budur. Geçmiş yıllardaki milli duyguları, gerçek anlamda yavru hissiyatını hatırlıyoruz. Ben inanmıyorum bize bir kötülük yapmak istediklerini. Hepimiz bir anneyle yetiştik, hepimizi bir anne büyüttü ama annemiz bazen bize yanımıza yemeğimizi koyduğunda, su bardağını da koyar, çatalını da getirir ama bize zarar verdiğinin farkında değildir o korumacı duygularla. Bu annelik değil artık. Annelik biraz daha ‘bak orada tarlan var, suyun var yetiştir’, ‘bak bu şekilde pişir, yap bakalım nasıl oldu’

demektir. Türkiye'nin o noktaya götürmesi lazım bizi. Çok rahat götürebileceğine inanırım. Birçok şey üretilmeye başlandı tabii bu daha da artabilir müthiş bir iklimimiz var, yani aşırı soğumuz yok. Yağışımız yok fakat, belli teşviklerle yerel üretimi, yiyeceklerimizin üretimini arttırabiliriz. Türkiye'nin bize bunların yolunu açması gerek. Çünkü onlar aslında geçmişte bizden bu konularda daha pasifize iken şu an üretimde, teknik ve yönetim sistemlerinde bizden, açık ve aşıkardır, daha ileridedir. Dolayısıyla bize öğretsinler, bizi beslemesinler. (Meslek Odası Temsilcisi).”

“[Kıbrıslı Türkler] Türkçe konuşan bir halk ama kültürel sosyal anlamda farklı. Ne yapabilir bence Türkiye, 5G teknolojisi'ni Kıbrıs'a getirir. Neden? Çünkü zaten 1 milyonluk bir nüfus, test etme ücretleri daha düşük, 'feedback' alma ücretlerimiz daha düşük. 5G, 6G [...] Ben Türkiye'nin yerinde olsam burayı domino gibi kullanırım. Teknolojiler mi, yatırım mı yapacağım, güzel şeyleri buraya yaparım (Akademisyen).”

“Burada önemli olan Kıbrıslı Türk liderliğidir. Kıbrıslı Türk liderliğinin Türkiye'ye karşı tutumu bence çok önemlidir. Sürekli kavga etmek olmaz ama edilgen 'evet efendim', 'tamam efendim' demek de [yanlış]. Aslında burada kendilerinin [beceriksizliğini] örtmek için bence bunu yapıyorlar. Biz kendi kendimize yeten bir düzen yarattığımız anda [çözülecektir]. Dörtlü [koalisyon] hükümeti dönemindeydi ve cidden maaşlar kendi bütçemizden ödeniyordu. Bence aslında büyük bir nokta budur (Akademisyen).”

“Türkiye ile ilişkilerimizin sağlam bir bacakları olması lazım. Yani öyle 'paket verdim eline buna göre para verdim', 'buna göre şey verdim' değil. Bizim işte, bizim ne ise hastalığımız teşhisimizi koymamız gerekiyor (Yerel Yönetim İdarecisi).”

3.2.7. Dış İlişkiler

“Haritalarda Kuzey Kıbrıs görünmüyor olabilir ama bizim üreteceğimiz bir bilgi, yazacağımız bir yazı, yapacağımız bir araştırma, bilimsel bir gelişme, bir sanat ürününün sınırları aşması çok daha kolay şimdi. Bu şekilde var olmayı başarmak zorundayız. Bu şekilde kırabiliriz diye düşünüyorum bütün bu ambargoları, sınırları ve biz bir birey olarak toplum olarak bunları aştığımız zaman ülkemizi aşacaktır diye düşünüyorum. O yüzden kendi kurumumda da uluslararası görünür olma, aktif olma anlamında özellikli bir çaba harcıyoruz ve bunu başardığımız noktalar var. Hepimizin ödevlerinin bir tanesinin de kendi ülke içerisindeki mücadelemizin yanı sıra dünya ile de yarışan, ayağı

Kıbrıs'a basan ama kafası dünyalı olan anlayışla yaşamamız gerektiğini düşünüyorum (Meslek Odası Temsilcisi)."

"Aslında avantajlıyız. Her zaman Kıbrıslıların bir ayağı Avrupa'da, dış dünyada, çağdaş dünyada olmuştur ama şimdi giderek daha da çok sayıda çocuğumuz, gencimiz yurtdışında eğitim görüyor, oralarda iş yapıyor. Sınırlar çizilmiş ve tanınmaz olsak bile başka türlü var olabiliyoruz dünyanın bir yerlerinde. Bunu avantaja çevirmemiz gerektiğini düşünürüm ben, bu bir ayağımızın dışarıda olması durumunu. Ve bu ülkeye çoğu çağdaş standartları, normları taşıyabilmemiz lazım [Meslek Odası Yöneticisi]."

"Ankara'da Türkiye'nin nezdinde bir sürü Büyükelçilik vardır. Onların Büyükelçileri ile değilse bile ikinci, üçüncü insanlarıyla konuşmamız lazım — çünkü onlar daha genç, daha objektif olabiliyorlar gittikleri yerde. Yani bizim orada bir diplomasi üssü kurmamız lazım Ankara'da. Ve orada başka ülkelerin diplomatları nezdinde sürekli girişimler yapmamız lazım (Gazeteci – TV Program Yapımcısı)."

KKTC kanaat önderleri ile yapılmış olan mülakatlardan derlenmiş olan bulgular burada tamamlanmıştır.

EK 1. MÜLAKAT SORULARI

1. Kendinizi bize tanıtır mısınız? Örneğin, siz kimsiniz diye sorsam kendinizi bana hangi öz/evrensel değer ve özelliklerinizle tanıtırınız?
2. KKTC'yi bir devlet olarak kendi içinde nasıl değerlendiriyorsunuz? Yani KKTC, kendi vatandaşlarıyla bir bütünlük oluşturuyor mu?
 - *Toplumumuzda bu farklılaşma ve gruplaşmalar, ne şekildedir? Ne tür kırgınlıklar vardır? Bu durum vatandaşlar arasında giderek bir uzaklaşma-kopma yaratıyor mu? Yaratıyorsa nasıl? Bunu ortadan kaldırmak için ne yapılmalıdır?*
3. KKTC'nin dış siyasetini nasıl değerlendiriyorsunuz?
 - *KKTC ile ilgili aktör ülke (İngiltere, Yunanistan) ve uluslararası kurumlar (BM,AB) konusunda ne düşünüyorsunuz? Bu aktörler Kıbrıslı Türkleri nasıl görüyor?*
4. KKTC ve Türkiye Cumhuriyeti ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce iki ülke arasındaki ilişki istenilen, arzu edilen düzeyde/çerçevede midir, neden?
 - *neden öyle olduğunu düşünüyorsunuz ve bu ilişkilerin nasıl – hangi seviyede olmasını arzu ediyorsunuz?*
 - *Ayrıca, TC'nin garantörlüğünü, Kıbrıs sorununun çözümü bağlamında nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce, TC'nin garantörlüğüne gerek var mı, yok mu neden?*
5. Kıbrıs Türk toplumunun Kıbrıslı Rumlarla ilişkilerini ve geleceğini nasıl görüyorsunuz? Üniter devlet, federasyon, gevşek federasyon, konfederasyon vb. konularındaki değerlendirmelerinizi öğrenebilir miyim?
6. Size göre, siyasi eşitlik olası bir çözümün olmazsa olmazı mıdır?
7. Son dönemlerde Doğu Akdeniz'de yaşanan doğal gaz bağlantılı gelişmeler hakkında ne düşünüyorsunuz? Kıbrıslı Rumların İsrail, Mısır, Yunanistan vb diğer ülkelerle işbirliği yapmasını nasıl karşılıyorsunuz?
 - *Türkiye'nin bu duruma - oluşuma tepkisini nasıl karşılıyorsunuz? Türkiye'nin tutumu ne olmalıdır?*
 - *Bu durumda, sizce KKTC'nin – Kıbrıslı Türklerin tutumu ne olmalıdır?*
8. Size göre, KKTC'nin ekonomik, toplumsal, fiziksel, kültürel ve siyasal yapılarında, yani Kıbrıs'ın kuzeyinde her yönüyle, son 20 yılda ne gibi değişim ve dönüşümler oldu?

9. Sizce KKTC'nin bugün yaşadığı en önemli sorun(lar) nelerdir? Neden bu sorunlar önemlidir? Sizce bu sorunların yaşanma sebebi nedir? Size göre bu sorunlar nasıl çözülebilir?
10. Benim atladığım, ancak sizin önemli görüp eklemek istediğiniz herhangi bir konu var mı?